

Infokom

GLASNIK VANJSKOTRGOVINSKE/SPOLJNOTRGOVINSKE KOMORE BOSNE I HERCEGOVINE

WWW.KOMORABIH.BA

BROJ 94 • GODINA XVIII • DECEMBAR/PROSINAC 2025.

BESPLATAN PRIMJERAK

POLET 2025.

NAGRADA „POLET” NAJUSPJEŠNIJIM IZVOZNICIMA IZ BOSNE I HERCEGOVINE

AKTIVNOSTI KOMORE • MEĐUNARODNA SARADNJA • EEN MREŽA • SAJMOVI
VANJSKOTRGOVINSKA RAZMJENA • EDUKACIJA • ARBITRAŽA • TRANSPORT

Izdavač:

VANJSKOTRGOVINSKA /
SPOLJNOTRGOVINSKA
KOMORA BOSNE I
HERCEGOVINE

Adresa:

Branislava Đurđeva 10
71000 Sarajevo

Uređivački kolegij:

Ahmet Egrlić, predsjednik
Mirko Bošković
Nihad Bajramović
Siniša Sarić
Enes Ališković
Ognjenka Lalović
Boris Marković
Aida Kapičija

Kontakt:

Aida Kapičija
Tel: +387 33 566-272
Fax: +387 33 214-292

aida.kapicija@komorabih.ba
http://www.komorabih.ba

Dizajn i priprema:

Engin Mešanović

BESPLATAN PRIMJERAK

Sadržaj

- 4** POLET 2025
VTKBiH dodijelila nagrade najboljim bh. izvoznici u 2024. godini
- 6** INTERVJU
Prof. dr. sc. Mile Lasić, predsjednik Arbitražnog suda BiH pri VTKBiH
- 10** MEĐUNARODNA SARADNJA
Gospodarsko izaslanstvo BiH sudjelovalo na Europskom parlamentu poduzeća 2025
- 12** Predstavници VTKBiH učestvovali na skupštini Eurokomore i sastanku DG ENEST-a
- 13** Međunarodna konferencija logistike u BiH
- 14** BiH – Nordijski forum
- 15** CENTAR ZA ODRŽIVO POSLOVANJE BIH
Uspostavljen EREN – Mreža energetske i resursne efikasnosti za kompanije u BiH
- 16** Na radionici „Kako pravilno popuniti CBAM izvještaj?“ educirano 50 privrednika
- 17** Centar za odgovorno poslovanje BiH o karbonskom otisku educirao 11 konsultanata
- 18** Delegacija VTKBiH u Narodnoj Republici Kini
- 20** TRANSPORT
Sastanci mješovitih komisija za transport i multilateralni sastanak sa Slovenijom
- 21** Primjena Protokola uz Interbus – obaveze i rokovi
- 22** Uloga IKT sektora u razvoju privrede i društva u cjelini
- 22** Utjecaj primjene novih EU i eECMT pravila na obavljanje međunarodnog prijevoza tereta
- 23** EEN FINNO platforma - kontakt tačka Evropske preduzetničke mreže za kompanije iz jugoistočne Evrope
- 24** FINNO 2025: Digital. Green. Sustainable
- 26** Kompanije iz BiH održale više od 70 poslovnih sastanaka
- 27** Uključivanje bh. kompanija u UN Global Compact
- 30** UN Global Compact - iznalazak rješenja za globalne izazove
- 32** Iskustvo kompanije Empress d. o. o.
- 34** ANALIZA
Vanjskotrgovinska razmjena BiH sa svijetom
- 40** Istraživanje industrije tapetiranog namještaja u BiH
- 42** MEĐUNARODNI SAJMOVI ECOMONDO 2025
- 44** ANUGA 2025
- 45** ELMIA Subcontractor 2025
- 46** A+A 2025
- 48** PROJEKTI
VTKBiH i SERDA kroz EmployVET grade most između obrazovanja i privrede
- 49** Prirodna i zapaljiva rashladna sredstva u BiH
- 50** Godišnja konferencija Evropske preduzetničke mreže (EEN)
- 52** AGENCIJA ZA NADZOR NAD TRŽIŠTEM BIH
Igračke s projektilima
- 54** PREDSTAVLJAMO
Kompanije nominirane za nagradu „Polet 2025“

Uvodnik

Poštovani čitaoci,

osvrćući se na 2025. godinu, s ponosom mogu reći da je Vanjskotrgovinska/Spoljnotrgovinska komora BiH još jednom potvrdila svoju ulogu ključnog partnera domaće privrede. Kroz naš rad nastojali smo biti pouzdan servis kompanijama, ali i pokretač promjena, edukacija i strateških inicijativa koje prate globalne ekonomske tokove.

Posebno ističem da je Komora postala certificirani regionalni partner Global Reporting Initiative (GRI) za GRI standarde i uspostavila Centar za odgovorno poslovanje BiH. Novi Centar pruža savjetodavne usluge i informacije domaćim kompanijama s ciljem unapređenja njihove usklađenosti s novim regulativama i zahtjevima tržišta Evropske unije u oblasti zaštite ljudskih prava i okoliša.

Velika pažnja posvećena je edukacijama i stručnim skupovima, s fokusom na teme od značaja za poslovnu zajednicu, čime smo kompanijama omogućili da unaprijede svoje znanje, vještine i poslovne procese te budu konkurentnije na međunarodnom tržištu.

S ponosom ističem i nagradu Polet 2025, kojom smo nagradili kompanije koje su, usprkos globalnim izazovima, ostvarile vrhunske izvozne rezultate u 2024. godini. Činjenica da nominirane firme zapošljavaju hiljade radnika i imaju odlične izvozne i druge poslovne rezultate potvrđuje da Bosna i Hercegovina ima kapacitet da odgovori zahtjevima svjetskog tržišta.

Jedna od tema koja je obilježila godinu jeste transport. Pokrenuli smo niz inicijativa prema nadležnim institucijama u Bosni i Hercegovini i Evropskoj uniji za rješavanje ključnih problema s kojima se suočava transportni sektor u Bosni i Hercegovini. Po treći put smo organizirali Međunarodnu konferenciju logistike u BiH, na kojoj su privrednici razgovarali o izazovima u ovom sektoru.

Sve ove aktivnosti pokazuju da je 2025. bila godina u kojoj smo, usprkos izazovima, ostvarili važne iskorake ka održivosti, jačanju stručnih kapaciteta i snažnijem međunarodnom pozicioniranju naše privrede.

Komora i dalje ostaje podrška privredi Bosne i Hercegovine, vođena jasnom vizijom razvoja i odgovornosti prema našem poslovnom okruženju.

Vjerujem da će ovo izdanje „Infokoma“ pružiti koristan pregled postignuća bh. privrede, ali i inspiraciju za buduće korake koje zajedno možemo napraviti.

U ime kolektiva Vanjskotrgovinske/Spoljnotrgovinske komore Bosne i Hercegovine, želim vam sretne praznike i uspješnu poslovnu 2026. godinu.

Ahmet Egrlić,
Predsjednik VTK/STKBiH

Vanjskotrgovinska komora BiH dodijelila nagrade najboljim bh. izvoznicima u 2024. godini

Vanjskotrgovinska komora Bosne i Hercegovine je, treći put zaredom, u prisustvu 200 predstavnika bh. kompanija i institucija, ambasada, međunarodnih organizacija i komora iz naše zemlje i regiona, svečano dodijelila nagrade „Polet“ najuspješnijim izvoznicima iz Bosne i Hercegovine u 2024. godini

„Polet simbolizira izvrsnost bosansko-hercegovačkih izvoznika i njihov značajan doprinos razvoju privrede. Ove godine, među 202 odabrane kompanije koje su ostvarile izvanredne rezultate na međunarodnim tržištima, jasno se vidi potencijal naše zemlje za konkurentnost i rast izvoza. *Polet* ne samo da afirmira najbolje bh. izvoznike već i motivira sve kompanije da kontinuirano unapređuju svoje poslovanje i jačaju prisustvo na globalnom tržištu“, rekao je u svom obraćanju predsjednik Komore Ahmet Egrlić.

Za ovogodišnje izdanje nagrade, od ukupno 7410 kompanija izvoznica, njih 202 su zadovoljile kriterije u procesu selekcije, od čega je 116 malih, 56 srednjih

i 30 velikih preduzeća, što jasno pokazuje bosanskohercegovački izvozni potencijal. Nominirano je i 15 kompanija koje su se istakle na tri ključna izvozna tržišta za Bosnu i Hercegovinu – njemačkom, austrijskom i crnogorskom.

Kroz obradu podataka, od 202 kompanije koje su ispunile kriterije, za nagradu „Polet“ su u devet kategorija nominirane 42 kompanije, koje su u 2024. godini ostvarile ukupni izvoz od 1,4 milijardi KM i dobit od 318 miliona KM te zapošljavaju više od 11.000 radnika.

Nagradu „Polet“ Vanjskotrgovinska komora BiH dodijelila je kompanijama:
– ALMEX SOLUTION d. o. o. Bužim
– najbolji izvoznik u kategoriji malih

kompanija u sektoru industrije

- BOSNA PETROLEUM COMPANY d. o. o. Sarajevo – najbolji izvoznik u kategoriji malih kompanija u sektoru usluga
- DiS EUROSTANDARD d. o. o. Prnjavor – najbolji izvoznik u kategoriji srednjih kompanija u sektoru industrije
- PET SERVIS d. o. o. Zenica – najbolji izvoznik u kategoriji srednjih kompanija u sektoru usluga
- MIKROELEKTRONIKA a. d. Banja Luka – najbolji izvoznik u kategoriji velikih kompanija u sektoru industrije
- BH HOLDING d. o. o. Ilidža/Sarajevo – najbolji izvoznik u kate-

goriji velikih kompanija u sektoru usluga

- TT KABELI d. o. o. Široki Brijeg – najbolji izvoznik za tržište Austrije
- MANN+HUMMEL BA d. d. Tešanj – najbolji izvoznik za tržište Njemačke
- MLIJEKOPRODUKT d. o. o. Kozarska Dubica – najbolji izvoznik za tržište Crne Gore

Dodijeljena su i priznanja za poseban doprinos razvoju privrede i internacionalizaciji poslovanja kompanijama:

- MIVIKO d. o. o. Posušje – za doprinos internacionalizaciji ka tržištu Francuske
- STANIĆ GRUPA d. o. o. – za doprinos internacionalizaciji poslovanja i razvoju privrednog potencijala u BiH
- PASS d. o. o. Bijeljina – za doprinos internacionalizaciji ka tržištu Njemačke
- BINAS d. d. Bugojno – za doprinos revitalizaciji poslovanja i ostvarene poslovne rezultate

U izbor za nagradu „Polet“ ušle su sve kompanije izvoznice s domaćim kapitalom, kompanije izvoznice sa stranim kapitalom i registriranim sjedištem u Bosni i Hercegovini, kao i kompanije s državnim kapitalom. Metodologiju su razvili stručnjaci VTKBiH i članovi neovisne komisije u sastavu: prof. dr. Zdenko Klepić sa Sveučilišta u Mostaru, docent Faruk Hadžić sa Sarajevo School of Science and Technology, prof. dr. Dragan Mikerević sa Univerziteta u Banjoj Luci i pridruženi član prof. dr. Hadis Bajrić sa Mašinskog fakulteta Univerziteta u Sarajevu. Metodologija izbora najboljih izvoznika u kategoriji sektora usluga i industrije podrazumijevala je korištenje 18 tipova podataka, od vrijednosti i rasta izvoza, do troškova plata po zaposleniku. Predselekcija je izvršena prema osnovnim kriterijima: 50% ukupnog prihoda u 2023. i 2024. je ostvareno od izvoza, a u apsolutnom iznosu kompanija mora ostvariti minimalno 100.000 KM izvoza za svaku godinu pojedinačno; kompanije u posljednje dvije godine ostvaruju dobit, koja se nije smanjila za više od 25% u 2024. godini; izvoz je veći od uvoza i zapošljavaju najmanje 5 osoba u prosjeku u posljednje dvije godine.

Na stranicama 54 do 74 ovog broja „Infokoma“ predstavljamo 20 kompanija nominiranih za nagradu „Polet“

Prof. dr. sc. Mile Lasić, predsjednik Arbitražnog suda Bosne i Hercegovine pri VTKBiH

Arbitražni postupak je brži, jeftiniji, učinkovitiji i pravedniji način rješavanja trgovačkih sporova

Arbitraža je suvremen i učinkovit način rješavanja trgovačkih sporova, kojim se sve više koriste gospodarstvenici širom svijeta. Za razliku od klasičnog sudskog postupka, arbitraža se temelji na dobrovoljnom sporazumu stranaka i povjerenju u nepristrane stručnjake – arbitre, čije odluke imaju istu pravnu snagu kao i presude državnih sudova. Ona omogućava brže, jeftinije i fleksibilnije rješavanje sporova, uz očuvanje dobrih poslovnih odnosa među partnerima. Ovaj mehanizam rješavanja sporova dostupan je i u Bosni i Hercegovini. Privrednici u našoj zemlji prednosti arbitraže mogu koristiti kroz Arbitražni sud pri Vanjskotrgovinskoj komori BiH, koji pruža priliku da se sporovi riješe efikasno, stručno i u skladu s međunarodnim standardima

U vremenu u kojem gospodarstvo traži brza i učinkovita rješenja, arbitraža sve više zauzima važno mjesto kao alternativa dugotrajnim sudskim postupcima. O ulozi, značaju i praksi arbitraže razgovarali smo s prof. dr. sc. Milom Lasićem, predsjednikom Arbitražnog suda pri Vanjskotrgovinskoj komori BiH, jednim od vodećih stručnjaka iz ovog područja.

Što je arbitraža i po čemu se razlikuje od redovnog sudskog postupka?

„Arbitraža predstavlja način rješavanja sporova u kojem treća, nepristrana osoba, arbitar, ima ovlast odlučiti o predmetu spora svojom odlukom, odnosno presudom. Stranke se unaprijed obvezuju poštivati i izvršiti takvu odluku, jednako kao i presudu državnog suda. Upravo zato arbitraža je poseban oblik suđenja, a arbitar ili arbitri koji odlučuju u sporu nazivaju se arbitražnim sudom.

Arbitražni sud je nedržavno tijelo koje može biti sastavljeno od jednog ili više arbitara, a kojem stranke sporazumno povjeravaju rješavanje svog spora. Njegova ovlast proizlazi isključivo iz volje stranaka, odnosno iz arbitražnog sporazuma ili arbitražne klauzule u ugovoru. Drugim riječima, bez arbitražnog sporazuma nema ni arbitražnog postupka. Stranke se mogu sporazumjeti da se njihov spor, bilo da ima međunarodno obilježje ili ne, riješi ar-

bitražom. Država pritom pruža institucionalnu potporu arbitražnom sustavu i osigurava da arbitražne odluke imaju jednaku pravnu snagu kao pravomoćne odluke državnih sudova. Tako stranka koja je uspjela u arbitražnom postupku može zatražiti prisilnu ovrhu arbitražne odluke izravno pred nadležnim sudom, bez ponovnog vođenja parnice.

Arbitraža se razlikuje od redovnog sudskog postupka jer predstavlja ne-državni i fleksibilniji način rješavanja trgovačkih sporova, koji se inače mogu rješavati: sudski, arbitražno ili alternativno, kroz ADR postupke, od kojih je najznačajnije mirenje. Arbitražni postupak u pravilu je brži, ekonomičniji, učinkovitiji i pravedniji, a posebna mu je prednost što poslovni partneri najčešće zadržavaju dobru poslovnu suradnju i nakon okončanja spora.“

Koje su glavne prednosti arbitraže?

„Arbitraža strankama donosi niz prednosti koje ovaj način rješavanja sporova čine privlačnim gospodarskim subjektima. Prije svega, postupak se vodi u potpunoj diskreciji, u ozračju koje potiče smiren i konstruktivan dijalog. Procesne forme su jednostavnije nego u redovnom sudskom postupku, a cijeli postupak u pravilu je brži i financijski pristupačniji.

Arbitri su osobe od povjerenja stranaka, stručnjaci u području o kojem odlučuju, što dodatno povećava kvalitetu i stručnost odlučivanja. Njihova nevezanost za strogi sustav državnoga prava omogućuje im da, kada je to potrebno, pronađu pravično rješenje, čak i u situacijama kada im stranke izričito ne dodijele takvu ovlast. Na taj način arbitražno sudovanje promiče određenu razinu solidarnosti među strankama koje se nalaze u sporu, potiče ravnotežu između prava i pravičnosti te pokazuje da je moguće očuvati međusobno povjerenje čak i u trenucima poslovnog sukoba.

Pred arbitre se izlazi s realnim očekivanjem da neće sve biti izgubljeno, ali i sa sviješću da se možda neće dobiti sve što bi se prema strogoj pravnoj logici moglo zahtijevati. Slično vrijedi i u redovnom sudskom postupku, gdje je odavno prihvaćena maksima ‘Bolje je mršava nagodba nego debela parnica’, koja promovira spremnost na dogovor/kompromis u rješavanju spora.“

Možete li nam ukratko objasniti kako teče jedan arbitražni postupak?

„Arbitražni postupak, sukladno arbitražnim pravilima, odvija se na jednostavniji i fleksibilniji način uz strogo poštivanje temeljnih načela arbitražnog sudovanja – ravnopravnosti stranaka, kontradiktornosti i povjerljivosti postupka. Stranke tijekom cijelog postupka aktivno upravljaju njegovim tijekom, dok arbitri određuju sadržaj i dinamiku postupka, uključujući rokove koji nisu strogo zadani i mogu se prilagođavati, osim onih koje izričito propisuje zakon. Arbitraža je jednostupanjski postupak, što znači da stranke nemaju pravo žalbe na arbitražnu odluku. Jedinu redovni pravni lijek je tužba za poništaj arbitražne odluke pred nadležnim sudom, i to samo iz jasno propisanih i vrlo ograničenih razloga.“

Kako se biraju arbitražna sjedišta i pravila postupka u međunarodnim slučajevima?

„Isključivo stranke svojim arbitražnim sporazumom biraju međunarodnu trgovačku arbitražu, kao i mjerodavno pravo i materijalno i formalno pravo za rješenje spora. To je sukladno članku 19. Zakona o rješavanju sukoba zakona s propisima drugih zemalja u određenim odnosima iz 1982., preuzetog u BiH 1992., koji je i danas na snazi, a što je ujedno i međunarodni standard ugovornog prava.“

Koliko je arbitraža pristupačna u smislu troškova i trajanja postupka?

„Rekli smo – arbitraža je brži, jeftiniji i jednostavniji postupak. U pravilu, najveći broj predmeta treba se riješiti u godinu dana. Troškovi su još manji ako je riječ o domaćoj arbitraži. Iza arbitraže, u pravilu, nastavlja se dobra poslovna suradnja između subjekata. U suprotnom, postupci na državnom redovnom sudu mogu trajati dvadeset i više godina, jer se zahtijeva prvostupanjski postupak, postupak po žalbi, postupak revizije, postupak pred Ustavnim sudom, a moguće i postupak pred Europskim sudom u Strasbourgu i prava je sreća ako se i to riješi u jednom ciklusu. Zna se dogoditi da Sud iz Strasbourga premet vrati na ponovno odlučivanje nacionalnim državnim sudovima. Naravno da tada više ne možemo govoriti o nastavku dobre poslovne suradnje, a često i o postojanju gospodarskog subjekta.“

Koje sporove može rješavati Arbitražni sud pri VTKBiH?

„Arbitražni sud pri Komori djeluje kao samostalan sud koji rješava trgovačke sporove u kojima stranke mogu slobodno raspolagati predmetom spora, pod uvjetom da za takvu vrstu sporova nije propisana isključiva nadležnost redovnog suda te da su se stranke prethodno sporazumjele o nadležnosti Arbitraže. U tim slučajevima, Arbitraža, na zahtjev jedne ili obje stranke, može pružiti i uslugu posredovanja radi mirnog rješenja spora.

Arbitražni sud nadležan je za rješavanje gospodarskih sporova s domaćim ili međunarodnim obilježjem, što znači da može djelovati i kao domaća i kao međunarodna trgovačka arbitraža. Prema zakonodavstvu Bosne i Hercegovine, trgovačkim se sporovima smatraju oni o kojima stranke mogu slobodno odlučivati pa sve što gospodarski subjekti – fizičke ili pravne osobe, domaće ili strane – mogu ugovoriti međusobno, može biti i predmet arbitražnog postupka.“

Jesu li arbitražne odluke priznate i izvršive u inozemstvu?

„Da. U svim zemljama koje su članice Newyorške konvencije o priznanju i ovrši stranih arbitražnih pravorijeka iz 1958. To je gotovo 170 država članica, uključujući većinu zemalja svijeta, ali ne i sve. Ovu materiju uređuje i konvencijsko pravo, tj. dvostrani međunarodni ugovori o pravnoj pomoći u građanskim stvarima kojih je članica BiH i dr., kao i nacionalna zakonodavstva koja uređuju priznanje i ovrhu stranih arbitražnih odluka. U Europskoj uniji (27 država članica) je na snazi Uredba (EU) br. 1215/2012 Europskog parlamenta i Vijeća od 12. prosinca 2012. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima kojom je preinačena Uredba Vijeća (EZ) br. 44/2001. od 22. 12. 2000. o sudskoj nadležnosti, priznanju i ovrši odluka u građanskim i trgovačkim predmetima.“

Koriste li mala i srednja poduzeća arbitražu u praksi ili je to češća praksa među velikim korporacijama?

„Za sada arbitražu koriste veća poduzeća/korporacije jer se one, rekli smo, javljaju na međunarodnim natječajima kod izgradnje velikih infrastrukturnih objekata, na kojima se zaključuju

Novi pravni okvir – Pravilnik o postupku pred Arbitražnim sudom pri VTKBiH – Sarajevska pravila

Novi Pravilnik o postupku pred Arbitražnim sudom pri Vanjskotrgovinskoj komori BiH, nazvan Sarajevska pravila, koji sadrži 80 članaka i gotovo dvostruko više pravila u odnosu na raniji, donosi niz novina: elektroničku komunikaciju, privremene mjere i ubrzani arbitražni postupak. Detaljnije su uređena pitanja nadležnosti, pokretanja postupka, dostave pismena, mirenja, izbora arbitara, donošenja odluka i troškova arbitraže, a postupak je usklađen s međunarodnim standardima i praksom vodećih arbitražnih institucija. Posebna vrijednost Sarajevskih pravila ogleda se u uvođenju rokova za okončanje sporova: sporovi male vrijednosti trebaju biti završeni u

roku od šest mjeseci, dok se ostali, u pravilu, rješavaju u roku do jedne godine (osim izuzetno složenih slučajeva). Značajno je i to što se sporovi do 100.000 KM sada mogu voditi u ubrzanom postupku pred arbitrom pojedincem, osim ako stranke ne dogovore drugačije. Novi Pravilnik ujedno značajno ubrzava postupak u njegovoj početnoj fazi.

Novi pravni okvir, uz pravilno uključivanje arbitražne klauzule o nadležnosti Arbitražnog suda pri VTKBiH, pruža kompanijama dodatnu sigurnost, efikasnost i stručnost u rješavanju trgovačkih sporova arbitražom u BiH, bez potrebe obraćanja inostranim centrima.

ugovori s velikim (javnim) gospodarskim subjektima u BiH (javnim poduzećima). Kada država i njezini subjekti zaključuju investicijske ugovore sa stranim ulagačima, onda su ti ugovori rezervirani za Washingtonsku arbitražu (ICSID), a ponekad i arbitražu po arbitražnim pravilima UNCITRAL-a na nekom od svjetskih arbitražnih centara, što zavisi od izbora stranog investitora.“

Koje su najčešće greške koje gospodarski subjekti čine prilikom ugovaranja arbitraže?

„Domaći gospodarski subjekti, u prevelikoj brizi za dobrim poslovnim ugovorima i investicijama, ne gledaju kakvu arbitražnu klauzulu potpisuju. Sve ide dobro dok ne dođe do spora, kada se sazna s kakvim izazovima se susreću. Obično je strani gospodarski subjekt u prednosti jer poznaje pravo i sud za rješavanje sporova, te je u ugovor uglavio za sebe povoljnu arbitražnu klauzulu.“

Kakvu ulogu arbitraža ima u međunarodnim ugovorima?

„Značajnu. Sporovi iz međunarodnih trgovačkih ugovora rješavaju se najčešće arbitražom. Subjekti tih ugovora biraju neki renomirani međunarodni arbitražni centar. Obično je to arbitraža neke treće neutralne zemlje. BiH je članica preko 40 dvostranih međunarodnih ugovora o poticanju i

zaštiti ulaganja/investicija, koje sadrže arbitražnu klauzulu za rješavanje međunarodnih investicijskih sporova koji predviđaju alternativnu nadležnost: Međunarodnog ICSID centra prema Washingtonskoj konvenciji o rješavanju investicijskih sporova između država i državljana drugih država iz 1965. ili arbitražnog tribunala prema arbitražnim pravilima UNCITRAL-a ili redovnih sudova država članica bilateralnog investicijskog ugovora (BIT). Sam izbor sudišta zavisi od izbora stranog investitora.“

Koliko je važno uključiti arbitražnu klauzulu u poslovni ugovor?

„To je vrlo važno. Jer bez arbitražne klauzule, tj. bez arbitražnog sporazuma nema ni arbitražnog rješavanja sporova. No, za to moraju prije biti educirane uprave gospodarskih društava, o povoljnosti i važnosti arbitraže u rješavanju trgovačkih sporova, a radi uvrštavanja arbitražne klauzule u svoje poslovne ugovore.“

Što bi jedna jasno i precizno formilirana arbitražna klauzula trebala sadržavati?

„Danas je to lako. Dovoljno je otići na mrežnu stranicu nekog arbitražnog centra (domaćeg i međunarodnog) koja sadrži preporučene standardne arbitražne klauzule. Tako je i sa Sarajevskom arbitražom. Preuzeti je

i uglaviti u svoj ugovor i na taj način otkloniti sudovanje državnog suda. Također, postoje i oni tipski ugovori, koji se financiraju iz međunarodnih finansijskih instrumenata, koji već sadrže standardne arbitražne klauzule.“

Koje su moguće posljedice ako je arbitražna klauzula neprecizna ili nejasna?

„U teoriji se neprecizna i nejasna arbitražna klauzula naziva ‘patološka arbitražna klauzula’. Takva arbitražna klauzula često dovodi do nemogućnosti zasnivanja nadležnosti arbitraže, pa je potrebna dodatna intervencija stranaka u samu arbitražnu klauzulu ili zaključenje novog posebnog ugovora o arbitraži. Nekada tu nepreciznost i nejasnoću mogu otkloniti same arbitraže kroz institut ‘Kompetenz-Kompetenz’. U svakom slučaju, to je nešto o čemu uz arbitražu mogu odlučivati i redovni državni sudovi.“

Koliko su domaći gospodarstvenici upoznati s radom Arbitražnog suda i koliko često traže njegovo postupanje u rješavanju sporova?

„Nažalost, još uvijek nedovoljno. U bivšoj državi međunarodna arbitraža nije ni postojala, dok je domaća bila nerazvijena. U Bosni i Hercegovini arbitraža se počela razvijati tek od 2003. godine, što je relativno kratko vrijeme da bi je šira poslovna zajednica u pot-

Sporazum o suradnji u području međunarodne trgovačke arbitraže

Potaknuti činjenicom da je Republika Hrvatska već godinama najveći trgovinski partner Bosne i Hercegovine, kao i jedna od zemalja iz koje dolaze najveća izravna strana ulaganja u Bosnu i Hercegovinu, Arbitražni sud pri Vanjskotrgovinskoj komori Bosne i Hercegovine i Stalno arbitražno sudište pri Hrvatskoj gospodarskoj komori sklopili su Sporazum o suradnji u području međunarodne trgovačke arbitraže.

Sporazum su potpisali predsjednik Arbitražnog suda pri VTKBiH prof. dr. sc. Mile Lasić i predsjednik Stalnog arbitražnog sudišta pri Hrvatskoj gospodarskoj komori prof. dr. sc. Hrvoje Sikirić. Sastanku i potpisivanju Sporazuma, upriličenom 29. 10. 2025. godine u Hrvatskoj gospodarskoj komori u Zagrebu, prisustvovali su generalni tajnik VTKBiH Mirko Bošković, potpredsjednici zagrebačkog Stalnog arbitražnog sudišta prof. dr. sc. Eduard Kunštek i dr. sc. Branimir Kos, član Predsjedništva Sudišta Tin Matić i tajnica Andreja Čavlina.

Prema Sporazumu, dvije arbitražne ustanove će zajednički promovirati i unapređivati arbitražno rješavanje sporova iz međunarodnog poslovanja kroz razmjenu iskustava, organizaciju stručnih događaja i međusobno sudjelovanje predstavnika. Sporazumom je predviđena i međusobna preporuka arbitražnih klauzula, uvrštavanje arbitara s obje strane na mjerodavne liste, korištenje prostorija i administrativne podrške te razmjena informacija i publikacija od zajedničkog interesa.

Potpisani Sporazum, kako je istaknuto tijekom sastanka, doprinjet će zaštiti pravnih interesa hrvatskih i bosanskohercegovačkih poduzetnika u međusobnim poslovnim odnosima, a time i razvoju gospodarskih odnosa između Bosne i Hercegovine i Hrvatske.

punosti prihvatila. Ipak, interes i svijest o prednostima arbitraže polako, ali sigurno rastu.“

Biste li preporučili arbitražu kao primarni način rješavanja gospodarskih sporova?

„Svakako. Arbitražom se bavim cijeli svoj znanstveni i radni vijek. Arbitraža je dio moje doktorske disertacije, autor sam skripte Arbitražno pravo (2011) i udžbenika Arbitražno pravo (2013), više od 20 znanstvenih radova samo iz područja arbitraže, predajem obvezni predmet Arbitražno pravo na diplomskom i poslijediplomskom doktorskom studiju Pravnog fakulteta Sveučilišta u Mostaru, arbitar sam na domaćim i međunarodnim arbitražama, organizator sam i voditelj međunarodnih konferencija, savjetovanja i predavač seminara iz područja arbitraže, tako da nemam drugo nego gospodarskim subjektima toplo preporučiti arbitražu kao najbolji način rješavanja gospodarskih sporova. Razlog tomu više je što u Federaciji BiH ne postoje specijalizirani trgovački sudovi.“

Koji biste savjet dali kompanijama koje ulaze u poslovne međunarodne ugovorne odnose u vezi s izborom klauzule o rješavanju sporova?

„Općenito, upoznati se o prednostima arbitražnog rješavanja sporova. Informirati se na stranicama Arbitražnog suda pri VTKBiH o preporučenoj standardnoj arbitražnoj klauzuli, koju mogu preuzeti i ugraditi u svoje poslovne ugovore. Isto tako to mogu učiniti i s drugim arbitražnim centrima, ako to zahtijeva sporazum s drugom stranom. Moja preporuka je izbor Sarajevske arbitraže, a ako to mora biti arbitraža treće neutralne zemlje, neka to bude arbitraža neke zemlje u susjedstvu radi troškova postupka, jezika i mjesta arbitraže, mjerodavnog prava, prikupljanja dokaza i dr.“

Koji su najveći izazovi u radu Suda?

„Najveći izazovi su promocija arbitraže u zemlji i inozemstvu, povećanje broja predmeta, modernizacija prostornih i IT kapaciteta te dodatna edukacija arbitara i gospodarstvenika kako bismo ih upoznali s prednostima arbitražnog i mirnog rješavanja sporova.“

Što bi nadležni mogli uraditi kako bi se poboljšao rad Suda?

„Prije svega, Parlamentarna skupština BiH bi trebala donijeti poseban zakon o arbitraži, po uzoru na UNCITRAL Model zakon, kakav već postoji u svim zemljama u okruženju. Osim toga, država mora snažnije ulagati u promociju stranih investicija, zaključivanje međunarodnih arbitražnih konvencija i reformu procesnog zakonodavstva i sudstva. Time bi se stvorila povoljnija poslovna i investicijska klima, a samim tim i osnažila uloga arbitraže u privrednom životu Bosne i Hercegovine.“

Gospodarsko izaslanstvo BiH sudjelovalo na Europskom parlamentu poduzeća 2025

Izaslanstvo Bosne i Hercegovine, koje su činili predstavnici Vanjskotrgovinske komore Bosne i Hercegovine i kompanija AS Holding, ZGI Inspect, Mikroelektronika i FEAL, sudjelovalo je na Europskom parlamentu poduzeća 2025, najvećem događaju na razini Europske unije u kojem izravno sudjeluju poduzetnici

Ovaj događaj okupio je više od 700 poslovnih ljudi iz cijele Europe, koji su na jedan dan preuzeli uloge „zastupnika“ u Europskom parlamentu. Događaj je održan u plenarnoj dvorani Europskog parlamenta u Bruxellesu, u organizaciji Eurochambresa, a u suradnji s Europskim parlamentom.

Tijekom zasjedanja, poduzetnici su raspravljali i glasali o ključnim temama koje su u središtu aktualnih europskih

političkih debata. U okviru tri plenarne sesije EPE-a razmatrana su najvažnija pitanja za budućnost europskog gospodarstva, od uloge Europe u globalnoj trgovini i osiguravanja konkurentnosti kroz pristupačno i integrirano jedinstveno tržište, do načina na koje dekarbonizacija i prelazak na održive industrijske modele mogu postati pokretač rasta, inovacija i zapošljavanja.

Sudjelovanje gospodarskog izaslanstva BiH, koje je predvodio dopredsjed-

nik Komore dr. sc. Vjekoslav Vuković, bilo je prilika da bh. poslovna zajednica aktivno doprinese kreiranju politika Europske unije, tržišta na koje BiH izvozi 72 % svojih proizvoda.

„Europska unija mora se mnogo više angažirati sa zemljama kandidatkinjama kako bi ih učinkovito integrirala u jedinstveno tržište. Većina naših partnera smatra da EU treba primijeniti pragmatičan i ubrzan pristup u partnerstvima s trećim zemljama. Kada su u pitanju geopolitičke tenzije, mnoga poduzeća smatraju da EU nije dovoljno učinila u sklapanju sporazuma o slobodnoj trgovini, a ti izazovi postaju usko grlo u lancima opskrbe, poskupljujući transport i repromaterijal. Zato je ključno da EU konkretno podrži zemlje kandidatkinje u njihovim EU integracijama“, rekao je dopredsjednik Vuković.

EPE 2025, najznačajniji privredni susret u Europi u posljednje dvije godine, predstavlja glas poduzetnika u vezi sa strategijama i izazovima s kojima se suočava europski kontinent.

„Izuzetno je značajno da su predstavnici bh. gospodarstva po drugi put prisutni na ovom događaju. EU je najveći vanjskotrgovinski partner naše zemlje i najbogatije tržište na svijetu, s kojim dijelimo standarde, tradiciju i izazove. Ta granica jednog dana neće postojati u današnjem obliku, kada Bosna i Hercegovina bude zvanično dio jedinstvenog europskog tržišta“, rekao je član bh. izaslanstva iz kompanije AS Holding Vedad Halilović.

Događaj je omogućio neposredan dijalog između poslovne zajednice i visokih predstavnika institucija EU, s ciljem boljeg razumijevanja izazova i potreba europskih kompanija.

„Bilo mi je veliko zadovoljstvo biti dio izaslanstva Bosne i Hercegovine na ovom važnom događaju. Imao sam prigodu uvidjeti izazove s kojima se suočavaju biznisi u EU, ali i čuti smjernice i strategije za ključne teme kao

što su Green Deal, EU kao jedinstveno tržište, umjetna inteligencija i globalne promjene. Posebno mi je bilo zanimljivo vidjeti iz prve ruke u kojem smjeru EU ide i razumjeti koji problemi najviše pogađaju biznise. Bh. biznisi se moraju pripremiti za nadolazeće promjene, jer će nova pravila i izazovi oblikovati tržište na kojem već sada posluje“, rekao je Sandro Zovko iz kompanije ZGI Inspect.

Na EPE-u je sudjelovala i predstavница Mikroelektronike a. d. Sanja Praštalo koja je, između ostalog, istaknula da su na događaju date smjernice za one koji žele surađivati s EU.

„Kroz otvorene diskusije bilo je jasno da se i mi u Bosni i Hercegovini susrećemo sa sličnim problemima kao gospodarstvenici u EU te da zajedničkim pristupom, inovacijama i razmjenom iskustava možemo graditi otpornije i konkurentnije poslovno okruženje. Posebno inspirativan dio skupa bili su govori uspješnih europskih gospodarstvenika, koji su iskazali snažnu vjeru u brz oporavak i napredak gospodarstva. Njihove poruke podsjećaju da je poduzetništvo ključni stub razvoja

modernog društva – pokretačka snaga promjena, inovacija i rasta. Zahvalna sam Vanjskotrgovinskoj komori BiH i Eurokomori na podršci i prilici da budem dio ovog značajnog iskustva.“

Predstavnici bh. kompanija i VTKBiH tijekom boravka u Bruxellesu održali su niz sastanaka s gospodarstvenicima iz drugih europskih zemalja. Predstavnik kompanije FEAL Vinko Mikulić ocijenio je da je zbog toga prisustvo ovom događaju bilo izuzetno korisno.

„Jasno i nedvosmisleno izražena je potreba za reformama koje vode ka pojednostavljenju i olakšanju poslovanja, ali i ka osnaživanju jedinstvenog europskog tržišta. Osim uvida u smjerove budućih politika Unije, EPE 2025 je bio idealna prigoda za uspostavu kontakata i suradnje s tvrtkama i partnerima iz cijele Europe“, istaknuo je Mikulić.

Tijekom EPE-a, poduzetnici su slali poruke o potrebama i prioritetima poslovne zajednice, a rezultati glasanja bit će objedinjeni i predstavljeni Europskoj komisiji i Parlamentu kao „glas europskih poduzetnika“.

PROJEKTI POSLOVNIH NOVINA U 2026. GODINI

Poslovne
novine
www.poslovnenovine.ba

26. mart 2026. godine | Sarajevo

 **BRZORASTUĆE
KOMPANIJE**
Bosna i Hercegovina | Srbija | Hrvatska | Crna Gora | Slovenija

29. - 31. maj 2026. godine | Sarajevo

15 YEARS CELEBRATING VISIONARY
WOMEN100
SHOP & SHOW EXPO

3. juli 2026. godine | Konjic

Konjic Summer Fest
B2B RUN

20. oktobar 2026. godine | www.100najvecih.ba
Gala svečanost i konferencija 100 najvecih u BiH i regionu

20. - 21. oktobar 2026. godine | www.100expo.ba
100 EXPO 2026 - Sarajevo International Business Fair

Predstavници VTKBiH učestvovali na skupštini Eurokomore i sastanku DG ENEST-a

Dopredsjednik Vanjskotrgovinske komore Bosne i Hercegovine i član Upravnog odbora Udruženja evropskih trgovinskih i industrijskih komora dr. sc. Vjekoslav Vuković učestvovao je na zasjedanju Generalne skupštine Eurokomore, održanom 5. 11. 2025. godine u Briselu. Na Skupštini su usvojena planski i programski akti te prihvaćen sastav novog Upravnog odbora i izabrano rukovodstvo za mandat 2026–2027. godine, čime je potvrđen i izbor dopredsjednika Vukovića za člana Odbora.

U okviru diskusija, članovi su razgovarali o finansijskim prioritetima, doprinosima članica te jačanju saradnje među nacionalnim komorama u cilju zajedničkog odgovora na izazove s kojima se suočava evropska privreda. Poseban naglasak stavljen je na važnost nastavka projekata usmjerenih na razvoj vještina, energetske otpornost i unapređenje međunarodne trgovine.

Predstavnici Eurokomore najavili su da će naredna Generalna skupština biti održana 5. 6. 2026. godine na Malti, dok će Kongres Eurokomore 2026 biti organiziran u Valenciji, od 28. do 30. septembra, zajedno sa sjednicom Upravnog odbora.

Sastanak o Paketu proširenja 2025. i angažmanu DG ENEST-a sa privatnim sektorom

Dopredsjednik VTKBiH Vjekoslav Vuković i šefica Kabineta predsjednika i potpredsjednika Šejla Delić, zajedno s predstavnicima komora i kompanija iz zemalja kandidata za članstvo u Evropskoj uniji, učestvovali su na sastanku s direktorom za koordinaciju proširenja, strategiju i investicije pri Direktoratu za susjedstvo i pregovore o proširenju Evropske komisije (DG ENEST), održanom 5. 11. 2025. godine u prostorijama Eurokomore u Briselu.

Sastanak je otvoren uvodnim obra-

ćanjem predstavnika Eurokomore, nakon čega je direktor DG ENEST-a Mathie Bousquet predstavio glavne nalaze Strategije proširenja 2025. i prateće izvještaje po zemljama. U drugom dijelu sastanka, svaka nacionalna delegacija iznijela je svoja iskustva i stavove, nakon čega je Bousquet odgovorio na pitanja i komentare učesnika.

Tokom diskusije je naglašen problem boravka vozača te je istaknuto da se već radi na izradi tehničkog dokumenta kojim bi se to pitanje uredilo. Također, naglašeno je da počinje primjena CBAM-a bez izuzetaka te da države moraju biti spremne, jer je evidentno da se privatni sektor već pripremio za ispunjavanje svojih obaveza.

Diskusija je omogućila razmjenu mišljenja o ključnim izazovima i prilikama za poslovnu zajednicu u procesu pristupanja EU, naglašavajući njenu važnu ulogu u napretku agende proširenja i jačanju odnosa između EU i zemalja kandidata.

Žensko poduzetništvo i podrška poduzetničkom duhu

U okviru radne posjete Briselu, predstavnici Komore i kompanije Mikroelektronika učestvovali su i na

događaju pod nazivom „Poticanje poduzetništva: pokrenuli poduzetnici“, održanom u prostorijama Unije komora i robnih burzi Turske (TOBB) u Briselu.

Događaj je okupio donosiocje politika i poduzetnike kako bi razmijenili iskustva i perspektive o poticanju poduzetništva, od obrazovanja i razvoja poduzetničkih kompetencija do specifičnih izazova s kojima se suočavaju žene poduzetnice. Kroz panel-diskusije i interaktivne radionice razmatrani su načini kako osnažiti poduzetnički način razmišljanja, s posebnim naglaskom na unapređenje politika koje podržavaju žene u biznisu.

Pored predstavnika iz Bosne i Hercegovine, na događaju su učestvovali i predstavnici Women Network Eurochambresa, Hrvatske gospodarske komore, Kütahya CCI, DG EMPL-a Evropske komisije, OECD Centra za poduzetništvo, MSP, regije i gradove, Unioncamere te TOBB Women Entrepreneurs Supreme Board, kao i brojni drugi partneri i akteri evropske mreže podrške poduzetništvu.

Logistika budućnosti zahtijeva tehnološke inovacije, ekološku održivost i razvoj ljudskih potencijala

Treća međunarodna konferencija logistike u BiH koju organizira Vanjskotrgovinska komora Bosne i Hercegovine okupila je više od 200 logističkih stručnjaka, špeditera, prijevoznika, distributera te predstavnika međunarodnih logističkih organizacija i bh. institucija

„Logistika je ključna za konkurentnost naših privrednika i za povezivanje s regionalnim i globalnim tržištima. Istovremeno, svjedoci smo brojnih izazova s kojima se ovaj sektor suočava – od rastućih troškova i nedostatka radne snage, do regulatornih prepreka i otežanog pristupa tržištima. Upravo zato ova konferencija pruža jedinstvenu priliku za otvoren dijalog, razmjenu znanja i iskustava te jačanje saradnje između privrede, akademske zajednice i institucija. Komora će i dalje biti posvećena razvoju i promociji logističkog sektora, jer je on temelj modernog i efikasnog privrednog sistema“, istakao je predsjednik VTKBiH Ahmet Egrlić.

Teme konferencije, čiji je generalni sponzor bila Međunarodna unija cestovnih prijevoznika (IRU), bile su: logistički trendovi i izazovi, skladištenje i optimizacija skladištenja, prekogranična logistika i logistički lanci, zelena, održiva i povratna logistika, e-trgovina i lanci snabdijevanja.

„IRU podržava razvoj transportno-logističkog sektora u BiH. Za razvoj ovog sektora nisu dovoljne samo ceste i terminali, nego i korištenje tehnologije te smanjenje administrativnog opterećenja da bi se smanjilo vrijeme prilikom transporta kamionima, što nužno dovodi do povećanja efikasnosti cjelokupnog transporta“, rekao je predsjednik IRU-a Radu Dinescu.

Ove godine Komora obilježava 20 godina „FIATA škole špedicije“, jedine akreditirane institucije u našoj zemlji koja može obavljati ove obuke. Kroz ove edukacije, više od 600 bh. logističkih stručnjaka dobilo je diplome Međunarodne federacije špediterskih udruženja FIATA.

„Trgovinski i geopolitički obrasci u svijetu se mijenjaju, što uzrokuje poremećaj u kretanju robe i tome se trebamo prilagoditi. Svi se okreću tržištima koja su geografski blizu. BiH ima ogromnu prednost jer se nalazi u blizini najvećih ekonomskih regiona – Evropske unije, sjeverne Afrike i Bliskog istoka – i spremni smo podržati Vanjskotrgovinsku komoru BiH koja educira kadrove u cilju bolje logističke povezanosti“, naglasio je član Predsjedništva FIATA-e Turgut Erkeskin.

Automatizacija se u špediciji i logistici u BiH koristi umjereno, rekao je predsjednik Udruženje međunarodnih špeditera pri Vanjskotrgovinskoj komori BiH Željko Predojević i dodao da uz bržu primjenu tehnologija, veće finansiranje, edukaciju i poboljšanje in-

frastrukture imamo dobre perspektive. Šansu vidi i u uvođenju zelene logistike.

„Uvođenjem zelene, održive i povratne logistike, Bosna i Hercegovina ima potencijal da unaprijedi konkurentnost svojih preduzeća, zaštiti okoliš i ispunji međunarodne obaveze iz oblasti ekologije i održivog razvoja. Potrebni su veći angažman države, razvoj politike podrške, obrazovanje kadrova i ulaganja u zelene tehnologije kako bi se ovi koncepti u potpunosti integrirali u privredni sistem“, naglasio je Predojević.

Kroz panel-diskusije, učesnici konferencije su istakli da će logistika budućnosti zahtijevati integriran i multidisciplinarn pristup koji kombinira tehnološke inovacije, ekološku održivost, organizacijsku agilnost i razvoj ljudskih potencijala kao ključnih faktora za postizanje konkurentne prednosti u globalnom poslovnom okruženju. Ova konferencija je jedan od najznačajnijih događaja koji VTKBiH organizira, prvenstveno zbog toga što je inicijativa za njeno održavanje potekla od samih kompanija, članica Komore.

Bosna i Hercegovina je pouzdan industrijski partner

Bosna i Hercegovina – Nordijski forum, događaj posvećen jačanju veza Bosne i Hercegovine sa dijasporom, promociji investicija, obrazovanja, naučne saradnje, demokratizacije društva te očuvanju bh. identiteta i kulture, okupio je više od 200 učesnika, uključujući predstavnike bh. zajednice iz Švedske, Norveške, Danske, Finske, Njemačke i drugih evropskih zemalja

Predstavnici Vanjskotrgovinske komore Bosne i Hercegovine učestvovali su na ovom skupu 4. i 5. oktobra 2025. godine u Švedskoj, u organizaciji Asocijacije BH poduzetnika u Švedskoj (BHNS) i APU Networka.

Prvi dan Forumu u Geteborgu dobrodošlicu učesnicima prilikom svečanog otvaranja uputio je gradonačelnik Geteborga Aslan Akbas, nakon čega su uslijedila obraćanja najviših zvaničnika Bosne i Hercegovine, predsjedavajućeg Predsjedništva BiH Željka Komšića i člana Predsjedništva dr. Denisa Bećirovića, čija su pisma prenijela snažne poruke podrške, kao i ministra vanjskih poslova BiH Elmedina Konakovića. Prisutne su pozdravile i ambasadorice Anesa Kundurović Miljak i Hoda Dedić te ambasador Bojan Šošić, dok je ulogu moderatorice preuzela Amina Agović, PR i projektna menadžerica Forumu.

Program je nastavljen nizom tematskih sesija. Na jednoj od njih pod nazivom „Razvoj privrede u BiH” učestvovao je predsjednik Vanjskotrgovinske komore BiH Ahmet Egrlić koji je predstavio potencijale privrede naše zemlje i prilike za saradnju te istaknuo da bh. kompanije ostvaruju zapažene izvozne rezultate, posebno na tržištu EU, i da postoji prilika za unapređenje ekonomske saradnje sa skandinavskim zemljama.

„Skandinavske zemlje prepoznaju Bosnu i Hercegovinu kao pouzdanog industrijskog partnera. Posebno ohrabruje rast izvoza u Švedsku i Norvešku u sektorima mašina, metala i namještaja, što potvrđuje konkurentnost naše proizvodnje. Iako sa Danskom i Finskom još bilježimo deficit, upravo u tim tržištima vidimo prostor za jačanje saradnje kroz nove investicije i zajedničke projekte u industriji i tehnologiji”, rekao je predsjednik Egrlić.

Također, pozvao je poslovnu zajednicu skandinavskih zemalja da iskoristi potencijale koje Bosna i Hercegovina nudi te izrazio spremnost Komore da pruži punu podršku u povezivanju kompanija i stvaranju novih poslovnih prilika.

„Komora stoji na raspolaganju kao most između tržišta, spremna da olakša uspostavljanje kontakata, razmjenu informacija i realizaciju zajedničkih projekata koji mogu doprinijeti razvoju trgovinskih i investicijskih odnosa između Bosne i Hercegovine i zemalja Skandinavije”, poručio je predsjednik Egrlić.

Tokom prvog dana Forumu predstavljen je prvi bosansko-hercegovački venture capital fond, razgovarano je o preduvjetima opstanka građanske Bosne i Hercegovine, a posebna sesija bila je posvećena saradnji ljekara iz BiH u zemlji i inostranstvu.

Na marginama prvog dana Forumu, predstavnici Komore održali su niz sastanaka sa predstavnicima inostranih kompanija i organizacija zainteresiranih za saradnju sa Bosnom i Hercegovinom, čime su dodatno promovirani potencijali domaće privrede i otvoreni putevi za nove poslovne kontakte.

Dan je zaključen sajmom poduzetnika i umjetnika, koji je spojio poslovne susrete, književnost i likovnu umjetnost u jedinstvenom prostoru druženja i umrežavanja.

Uspostavljen EREN – Mreža energetske i resursne efikasnosti za kompanije u BiH

Vanjskotrgovinska komora Bosne i Hercegovine je u sklopu Centra za odgovorno poslovanje BiH (RBH BiH) uspostavila EREN – Mrežu energetske i resursne efikasnosti, jedinstveni program namijenjen kompanijama koje žele unaprijediti svoju konkurentnost kroz optimizaciju potrošnje energije i resursa, smanjenje operativnih troškova i jačanje održivog poslovanja

Program se provodi kroz Centar za održivo poslovanje BiH, koji je u Komori uspostavljen zahvaljujući podršci Evropske unije i Saveznog ministarstva za ekonomsku saradnju i razvoj Njemačke (BMZ), kroz Inicijativu za razvoj privatnog sektora u BiH.

EREN mreža okuplja 10 domaćih kompanija koje su odabrane putem javnog poziva, a koje će u periodu do 1. juna 2026. godine proći kroz strukturiran set aktivnosti, uključujući pripremu za energetske i resursni audit, izradu karbonskog otiska, pet tematskih GEMBA šetnji u proizvodnim pogonima te tri specijalizirane radionice o karbonskom otisku, ESG izvještavanju i upravljanju ljudskim pravima u lancu snabdijevanja.

Učesnice Mreže su kompanije iz različitih industrija i dijelova BiH: Airvent, Aras Production, Termoelektro, Mikroelektronika, Stolarkomerc, TEM Mandeks, Čosićpromec, Medena-Commerce, KS Tueren i Mladež Pak. Program provodi tim stručnjaka iz područja energetske

efikasnosti, industrijske optimizacije i održivog razvoja.

„Učešće u Mreži za našu kompaniju predstavlja strateški iskorak ka modernijem, održivijem i konkurentnijem poslovanju. Dobili smo pristup stručnoj podršci, jasno definiranim mjerama za optimizaciju potrošnje energije i resursa, kao i relevantnim informacijama o evropskim regulatornim zahtjevima i trendovima u zelenoj i digitalnoj transformaciji. Posebno cijenimo mogućnost konsultacija s ekspertima iz oblasti energetske efikasnosti, kao i platformu za razmjenu iskustava s drugim kompanijama koje teže odgovornom i održivom poslovanju. Vjerujemo da će aktivnosti unutar EREN-a dodatno osnažiti našu kompaniju u procesu usklađivanja s ESG principima, pripremi za zahtjeve poput CBAM-a i jačanju ukupne konkurentnosti“, smatra Aida Šabić iz kompanije AIRVENT d. o. o.

Program uključuje pet praktičnih GEMBA šetnji u odabranim kompanijama na teme:

- Integracija obnovljivih izvora energije u proizvodnim procesima
- Politike upravljanja energijom i alternativna goriva
- Povećanje energetske efikasnosti ventilacijskih i otprašnih sistema
- Cirkularna ekonomija i korištenje otpadne toplote (kogeneracija)
- Digitalno upravljanje energijom i uvođenje naprednih mjernih sistema

Kompanije će kroz Mrežu dobiti detaljne analize potrošnje energije i resursa, preporuke za tehnička i organizacijska poboljšanja, izračun karbonskog otiska prema Scope 1, 2 i 3 metodologiji, pristup ekspertima i peer-to-peer učenju, podršku za uvođenje održivih praksi i pripremu za domaće i međunarodne standarde. Realizacijom Mreže očekuje se značajan doprinos ubrzanju energetske tranzicije u industrijskom sektoru, unapređenju ekoloških standarda, jačanju kapaciteta radne snage i kreiranju pretpostavki za nove investicije u obnovljive izvore energije i efikasnije upravljanje resursima.

Na radionici „Kako pravilno popuniti CBAM izvještaj?“ educirano 50 privrednika

Zahvaljujući podršci Evropske unije i Saveznog ministarstva za ekonomsku saradnju i razvoj Njemačke (BMZ), Vanjskotrgovinska komora Bosne i Hercegovine je, u saradnji s GIZ-om, nedavno uspostavila Centar za odgovorno poslovanje (Responsible Business Hub – RBH). U sklopu aktivnosti Centra, Komora je organizirala besplatnu stručnu radionicu o pripremi CBAM izvještaja za izvoznike iz sektora prerade čelika, gvožđa i aluminija, kojoj je prisustvovalo 50 predstavnika bh. kompanija.

Radionica je osmišljena kao praktična obuka na kojoj su privrednici mogli naučiti kako ispravno popuniti CBAM iz-

vještaj te bolje razumjeti obaveze koje proizilaze iz EU CBAM uredbe. Također, dobili su i stručne smjernice od predavača Uroša Samardžije, Ane Raičević i menadžerice RBH-a Srbija Tanje Lindell.

Svim polaznicima uručeni su certifikati te ustupljene prezentacije i materijali za praktičnu primjenu u njihovim kompanijama.

Centar za odgovorno poslovanje BiH dio je šire inicijative za razvoj privatnog sektora u BiH, koji sufinansiraju Evropska unija i vlada SR Njemačke, a implementira GIZ.

**RESPONSIBLE
BUSINESS HUB
BOSNIA AND HERZEGOVINA**
RBH NETWORK

Centar za odgovorno poslovanje BiH o karbonskom otisku educirao 11 konsultanata

Radi dodatnog osnaživanja praktičnih kompetencija i primjene znanja u radu sa kompanijama, Vanjskotrgovinska komora Bosne i Hercegovine je u sklopu aktivnosti Centra za odgovorno poslovanje BiH organizirala petodnevnu obuku konsultanata o karbonskom otisku.

Centar je uspostavljen zahvaljujući podršci Evropske unije i Saveznog ministarstva za ekonomsku saradnju i razvoj Njemačke (BMZ), a u saradnji sa GIZ-om.

Na obuci je učestvovalo 11 odabranih kandidata iz Baze konsultanata Centra za odgovorno poslovanje BiH i pet predstavnika VTKBiH. Konsultanti su odabrani na osnovu javnog poziva, a pri odabiru, osim stručnog obrazovanja, vrednovani su praktično iskustvo kandidata u radu s kompanijama te njihove reference, odnosno rezultati prethodnih angažmana u oblasti održivog i odgovornog poslovanja. Nakon završene

**RESPONSIBLE
BUSINESS HUB
BOSNIA AND HERZEGOVINA**
RBH NETWORK

obuke, konsultantima su uručeni certifikati te će imati mogućnost angažmana u pilot-projektima sa bh. kompanijama. Svi kandidati koji su zadovoljili kriterije pokazali su visok nivo stručnosti, praktičnog iskustva i sposobnosti za rad u okviru projekata usmjerenih na odgovorno poslovanje i smanjenje karbonskog otiska.

Centar za odgovorno poslovanje BiH dio je šire inicijative za razvoj privatnog sektora u BiH, koji sufinansiraju Evropska unija i vlada SR Njemačke, a implementira GIZ.

Unapređenje saradnje BiH i NR Kine

Delegacija Vanjskotrgovinske komore Bosne i Hercegovine, predvođena predsjednikom Ahmetom Egrlićem, boravila je u Narodnoj Republici Kini. Tokom posjete realizirani su mnogobrojni poslovni susreti, obilasci proizvodnih postrojenja te učešće na prestižnom kineskom međunarodnom sajmu uvoza CIIE Shanghai 2025

Tokom boravka u gradovima Suzhou, Hefei i Šangaj, delegacija je posjetila niz renomiranih kineskih kompanija iz sektora energetike, automobilske industrije, prerade metala i industrijske automatizacije, među kojima su Veichi Electric, Neway CNC Equipment, Hefei YaFeng Aluminum Intelligent Manufacturing, Jinasike New Energy Technology i Longquan Mountain Environmental Energy.

U okviru posjeta je razgovarano i o mogućnostima jačanja industrijske saradnje, transfera tehnologija i ulaganja u proizvodne kapacitete u Bosni i Hercegovini.

U obraćanju na Forumu za jačanje odnosa između Kine i Evrope, predsjednik VTKBiH govorio je o ekonomskim

pokazateljima naše zemlje, trgovinskim sporazumima s drugim državama, vanjskotrgovinskoj razmjeni s NR Kinom te o plasmanu proizvoda bh. kompanija na tržište Evropske unije.

„Vrijednost bh. izvoza u Kinu je u 2024. bila 50,1 milion KM, što je 38% više u odnosu na 2023. godinu. Otvoreno je niz mogućnosti za saradnju s NR Kinom koje BiH treba maksimalno iskoristiti na poljima energetike, izgradnje infrastrukturnih objekata, prelaska na cirkularnu ekonomiju, digitalizacije i automatizacije proizvodnje, s ciljem jačanja prisustva bh. privrede na kineskom tržištu i pozicioniranja naše zemlje kao pouzdanog partnera u jugoistočnoj Evropi“, rekao je predsjednik Egrlić.

Također, predsjednik Egrlić je istakao i značaj sajma CIIE, koji predstavlja jedan od najvećih svjetskih događaja posvećenih međunarodnoj trgovini i investicijama i omogućava direktnu interakciju domaćih i stranih kompanija, što olakšava stvaranje konkretnih poslovnih partnerstava.

Tokom sajma CIIE 2025 u Šangaju, održani su sastanci s predstavnicima kineskih državnih institucija, privrednih komora i investitora, na kojima su predstavljeni potencijali bh. privrede, kao i mogućnosti za direktne investicije i bilateralne projekte.

Predstavnici Komore u NR Kini su boravili u sklopu službene posjete potpredsjednika Federacije Bosne i Hercegovine Refika Lende.

Nova Uredba GACC br. 280 i HS sistem

Spoljnotrgovinska komora Bosne i Hercegovine obavještava privredne subjekte o novim pravilima za izvoz prehrambenih proizvoda u Narodnu Republiku Kinu, prema Uredbi Glavne carinske uprave Kine (GACC) br. 280, te o primjeni sistema harmonizovanih carinskih oznaka (HS kodova) u Kini.

Nova Uredba GACC br. 280 o registraciji stranih proizvođača hrane

Glavna carinska uprava Kine (General Administration of Customs of the People's Republic of China – GACC) donijela je Uredbu br. 280, koja stupa na snagu 1. juna 2026. godine, zamjenjujući dosadašnju Uredbu br. 248.

Cilj nove Uredbe je pojednostavljenje i digitalizacija procedura registracije stranih proizvođača hrane, uz veći fokus na upravljanje rizicima i sigurnost hrane.

Ključne novine uključuju:

- automatsku obnovu registracije svakih pet godina (osim za proizvode s posebne liste)
- novi katalog proizvoda koji zahtijevaju preporuku nadležnog tijela države izvoznice
- list-based registraciju za zemlje koje imaju bilateralne sporazume o sigurnosti hrane sa Kinom
- dvostruki sistem kontrole – dokumentarnu, video ili inspekciju na licu mjesta
- obavezu proizvođača i nadležnih institucija da obustave izvoz u slučaju neusklađenosti

Registracija i svi prateći postupci provode se putem CIFER platforme (China Import Food Enterprise Registration), a GACC će redovno objavljivati spiskove registrovanih i suspendovanih proizvođača.

HS sistem u Narodnoj Republici Kini

Narodna Republika Kina primjenjuje Sistem harmonizovanih carinskih oznaka (HS kodova) od 1992. godine, a od 2018. koristi jedinstveni 13-cifreni model koji omogućava preciznije razvrstavanje proizvoda. Ovaj sistem obuhvata: međunarodni HS kod (1–6 cifara), kineske podbrojke (7–8), nadzorne oznake (9–10) i CIQ oznake (11–13), koje se odnose na inspeksijske i karantinske postupke.

HS kod u Kini obavezno se navodi u carinskoj deklaraciji, fakturi, potvrdi o porijeklu, uvoznim dozvolama i drugim pratećim dokumentima. Tačnost unosa koda ključna je za nesmetan protok robe i izbjegavanje zastoja na carini.

Generalna carinska uprava Kine razvila je više digitalnih alata koji olakšavaju pristup aktuelnim tarifama i klasifikacijama:

- China Customs Tariff Lookup System – pretraga tarifnih oznaka, carinskih stopa i regulatornih zahtjeva: <https://english.customs.gov.cn>
- Customs Tariff of the PRC – zvanična publikacija GACC-a s potpunim tarifnim klasifikacijama i stopama
- China International Trade Single Window – jedinstvena elektronska platforma za podnošenje carinskih dokumenata i praćenje pošiljki: <https://www.singlewindow.cn>

U Kini se carine obračunavaju prema CIF vrijednosti robe, a tačna primjena HS koda presudna je za korištenje povlaštenih carinskih stopa, ostvarivanje povrata PDV-a i poštivanje carinskih i sanitarnih propisa.

Izvoznici iz Bosne i Hercegovine trebaju da redovno provjeravaju aktuelne carinske tarife te koriste usluge carinskih posrednika i stručnjaka za klasifikaciju robe.

Stanislava Perišić

U Podgorici održani sastanci mješovitih komisija za transport i multilateralni sastanak sa Slovenijom

Ukloniti barijere u regionu i smanjiti vrijeme čekanja na granicama

Ministarstvo za saobraćaj Crne Gore – Direktorat za drumski saobraćaj i motorna vozila – organizovalo je 4. i 5. novembra 2025. godine u Podgorici multilateralni sastanak i sastanak mješovitih komisija za transport sa Crnom Gorom, Republikom Srbijom, Republikom Sjevernom Makedonijom i Bosnom i Hercegovinom, na kojima se raspravljalo o najvažnijim problemima i izazovima sa kojima se susreću drumski prevoznici putnika i tereta.

Na Mješovitoj komisiji sa Crnom Gorom postignuti su dogovori da se u oblasti međunarodnog drumskog prevoza putnika primjeni reciprocitet prilikom plaćanja poreza na dodatnu vrijednost za izvršene usluge prevoza putnika koji vrši strani prevoznik, kao i da se prilikom usklađivanja redova vožnje u linijskom prevozu putnika izostavi mogućnost prigovora na dolazno vrijeme bosanskohercegovačkih prevoznika u Crnu Goru.

U oblasti međunarodnog drumskog prevoza tereta, iako su strane u pregovorima imale dijametralno suprotne prijedloge u pogledu definisanja režima obavljanja ove vrste prevoza, delegacije su dogovorile povećanje kontingenta dozvola za prevoz iz/u treće države sa 1500 na 1750 dozvola.

Mješovita komisija sa Republikom Srbijom protekla je u rješavanju problema u međunarodnom drumskom prevozu tereta. Bosanskohercegovačka delegacija na sastanku je iznijela prijedlog o liberizaciji međunarodnog drumskog prevoza tereta, koji nije prihvaćen. Dvije delegacije nisu postigle dogovor ni o povećanju kontingenta dozvola za prevoz iz/u treće države, koji je ostao isti.

U oblasti međunarodnog drumskog prevoza putnika postignut je dogovor o rješavanju problema zadržavanja naplate prodaje karata od strane autobuske stanice „BAS“ - Beograd, kao i meto-

dologija plaćanja poreza na dodatnu vrijednost za izvršene usluge prevoza putnika koji vrši strani prevoznik kako bi se ubrzao proces i smanjile greške pri njegovom obračunu. Takođe je dogovoreno da će u novom Pravilniku o usklađivanju redova vožnje Republike Srbije biti ostavljena mogućnost izmjene itinerera-mape puta prilikom održavanja već usaglašenih redova vožnje, a uslijed izmjene putne infrastrukture u Srbiji, odnosno korišćenja autoputa i brze saobraćajnice, dok će prva i posljednja stanica reda vožnje ostati nepromijenjena.

Mješovita komisija sa Republikom Sjevernom Makedonijom, na kojoj je razgovarano o izazovima u drumskom prevozu, protekla je u prijateljskom tonu te je dogovoreno da se ukinu najmanje dozvole za međunarodni vanlinijski drumski prevoz putnika.

Makedonska strana je istakla da ne postoji problem u međunarodnom prevozu tereta, ali da smatraju da je i dalje potrebno raditi na uklanjanju svih eventualnih barijera u svim vidovima međunarodnog transporta.

Nakon ovih bilateralnih sastanaka, u Podgorici je održan i zajednički multilateralni sastanak za međunarodni drumski prevoz putnika i tereta sa Slovenijom, uz prisustvo predstavnika Sekretarijata Transportne zajednice. Na sastanku se razgovaralo o nacionalnim legislativama u oblasti pristupa tržištu

prevoza u međunarodnom drumskom saobraćaju, pravima putnika, kao i o radnom vremenu mobilnih radnika, sa osvrtom na usklađenost sa pravilima koja važe u Evropskoj uniji. Nadalje, razgovaralo se i o uticaju uvođenja sistema ulaska/izlaska ESS na međunarodne drumske prevoznike, kao i o primjeni pravila 90/180. Svi učesnici izrazili su zabrinutost u vezi s pitanjem ograničenja broja dana za profesionalne vozače te dogovorili zajednički nastup vlada zemalja zapadnog Balkana prema Evropskoj komisiji u cilju rješavanja ovog problema.

Takođe, u cilju unapređenja poslovanja, učesnici su se usaglasili da preuzmu mjere na izradi potpune digitalizacije procesa izdavanja međunarodnih dozvola u drumskom saobraćaju. Postignut je dogovor da se formira zajednička radna grupa sa zadatkom analize prijedloga za implementaciju digitalizacije postupka izdavanja dozvola u međunarodnom transportu.

Na kraju je istaknuto da je u cilju što kraćeg zadržavanja teretnih vozila i autobusa na granicama potrebno da Generalni sekretarijat Transportne zajednice preduzme sve mjere kako bi se kontrolni pregledi na granicama obavljali što je moguće efikasnije. Svi učesnici potpisali su i zapisnik, koji sadrži teme i zaključke ovog zajedničkog multilateralnog sastanka.

Smiljka Žuža

Primjena Protokola uz Interbus – obaveze i rokovi

Bosna i Hercegovina je 18. 3. 2024. godine ratifikovala Protokol uz Sporazum o međunarodnom povremenom prevozu putnika putničkim i običnim autobusima (Interbus sporazum) u vezi sa međunarodnim linijskim i posebnim linijskim prevozom putnika putničkim i običnim autobusima („Službeni glasnik BiH – međunarodni ugovori“, br. 4/24).

Pored Bosne i Hercegovine, Protokol se primjenjuje na 27 zemalja članica Evropske unije te na Albaniju, Andoru, Moldaviju, Crnu Goru, Sjevernu Makedoniju, Ukrajinu, Srbiju, kao i na Ujedinjeno Kraljevstvo Velike Britanije i Sjeverne Irske.

Odredbe ovog Protokola se, između ostalog, primjenjuju na međunarodni drumski linijski ili poseban linijski prevoz putnika, bez obzira na njihovo državljanstvo, koji se obavlja običnim i putničkim autobusima između teritorija dviju ugovornih strana, te, ako se ukaže potreba tokom takvog prevoza, u tranzitu preko teritorije druge ugovorne strane ili preko teritorije države koja nije ugovorna strana. Odredbe Protokola zamjenjuju relevantne odredbe bilateral-

nih sporazuma zaključenih između ugovornih strana i između ugovornih strana i država članica Evropske unije.

U skladu sa preuzetim obavezama iz Interbus sporazuma, Bosna i Hercegovina nije izmijenila važeće legislaive kojim je regulisan međunarodni autobuski linijski prevoz, tj. i dalje su na snazi Zakon o međunarodnom i međuentitetskom drumskom prevozu („Službeni glasnik BiH“, br. 1/02 i 14/03) i Pravilnik o postupku usklađivanja i registracije redova vožnje, načinu i postupku izdavanja dozvole i obrascu dozvole („Službeni glasnik BiH“, br. 7/18).

Ministarstvo komunikacija i transporta Bosne i Hercegovine je 2024. godine u više navrata započinjalo proces javnih konsultacija o Nacrtu pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o postupku usklađivanja i registracije redova vožnje, načinu i postupku izdavanja dozvole i obrascu dozvole, kako bi omogućilo primjenu Interbus sporazuma u cijelosti. U konsultacijama su učestvovali i bosanskohercegovački prevoznici, odnosno predstavnici Udruženja međunarodnih i međuentitetskih drumskih prevoznika putnika

Spoljnotrgovinske komore Bosne i Hercegovine, koji su imali određene primjedbe na sadržaj Pravilnika. Pravilnik nije usvojen ni tokom tekuće 2025. godine.

Primjena Interbus sporazuma i Protokola omogućava povećanu mobilnost za međunarodne drumske prevoznike putnika. Prevoznici iz Bosne i Hercegovine dobijaju legalni okvir za proširivanje međunarodnih linija, što poboljšava njihovo poslovanje i omogućava bolju povezanost Bosne i Hercegovine sa državama članicama Evropske unije i susjednim zemljama. Osim toga, usklađivanjem regulatornog sistema sa međunarodnim standardima, na šta se Bosna i Hercegovina obavezala Interbus sporazumom, bitno se podiže kvalitet usluga koje bosanskohercegovački prevoznici pružaju u međunarodnom drumskom prevozu putnika.

Treba naglasiti činjenicu da rok važenja Protokola uz Interbus sporazum ne može biti duži od pet godina. Po isteku ovog roka, važenje Protokola automatski se produžava na novi rok od pet godina, izuzev za one ugovorne strane koje se očituju da to ne žele.

Smiljka Žuža

Uloga IKT sektora u razvoju privrede i društva u cjelini

IKT industrija, razvoj inovacija i digitalizacija pokretači su privrede i ekonomije. Informaciono-komunikacione tehnologije (IKT) igraju ključnu ulogu u pokretanju razvoja svih sektora privrede. Ove tehnologije obuhvataju širok spektar alata i digitalnih platformi koje olakšavaju prikupljanje, skladištenje, obradu i razmjenu informacija

Jedan od ključnih doprinosa IKT-a ekonomskom razvoju je povećanje efikasnosti i produktivnosti. Kroz automatizaciju, analizu podataka i modernizovane komunikacione kanale, IKT rješenja omogućavaju privrednim društvima da optimizuju svoje poslovanje, smanje troškove i efikasnije isporučuju proizvode i usluge. Ovo povećanje efikasnosti se pretvara u povećanu konkurentnost i veću proizvodnju u svim sektorima, što na kraju pokreće ekonomski rast.

Posebno, IKT podstiče inovacije i kreativnost obezbjeđujući platforme za saradnju i razmjenu znanja. IKT kompanije često služe kao središta inovacija, razvijajući najsavremenije tehnologije i rješenja koja zadovoljavaju rastuće potrebe tržišta. Ulaganjem u istraživanje i razvoj, IKT kompanije pokreću tehnološki napredak, podstičući nove inovacije u drugim sektorima privrede.

IKT igra ključnu ulogu i u olakšavanju globalnog povezivanja i pristupa tržištu. Putem digitalnih platformi i komunikacionih mreža privredna društva mogu doseći širu publiku i lakše se uključiti u međunarodnu trgovinsku razmjenu. Ova povezanost ne samo da proširuje tržišne mogućnosti već i promovise prekograničnu saradnju i razmjenu znanja, podstičući ekonomsku integraciju i globalizaciju.

Osim toga, IKT omogućava inkluzivni rast premošćavanjem digitalnog jaza i pružanjem pristupa osnovnim uslugama kao što su obrazovanje, zdravstvena zaštita i finansijske usluge.

Učešće IKT kompanija u procesu digitalne transformacije industrije je ključno i sveprisutno u savremenom poslovnom okruženju. Ova rješenja mogu obuhvatati sve, od softvera za upravljanje lancem snabdijevanja do softvera za analizu podataka ili automatizaciju proizvodnih procesa.

Ukratko, IKT kompanije igraju ključnu ulogu u procesu digitalne transformacije industrije, pružajući tehnološka rješenja, stručno znanje, obuku i partnerstva koja pomažu industrijskim firmama da postanu konkurentnije, efikasnije i inovativnije.

Nina Dabić

Utjecaj primjene novih EU i eECMT pravila na obavljanje međunarodnog prijevoza tereta

Dok Europska unija ubrzano uvodi digitalnu transformaciju cestovnog prijevoza, Bosna i Hercegovina se nalazi pred izazovom usklađivanja sa sve strožim pravilima međunarodnog transporta. Uvođenje digitalnih eCMT dozvola, elektroničke dokumentacije i novih standarda tržišnoga pristupa donosi više reda i transparentnosti u sektor, ali istovremeno postavlja značajne tehničke i organizacijske zahtjeve pred domaće prijevoznike. Budući da je EU glavno izvozno tržište i najvažniji transportni koridor za bh. gospodarstvo, spremnost naših kompanija prilagođavanju ovim pravilima postaje ključna za njihovu dugoročnu konkurentnost i opstanak u međunarodnom prometu.

Od 1. 1. 2026. godine sve CEMT dozvole prelaze u potpuno digitalni oblik, čime se ukida praksa papirnatih dnevnika, kartica i prateće dokumentacije. Bosna i Hercegovina je već otvorila digitalni portal za upravljanje dozvolama, ali potpuna primjena zahtijeva ozbiljnu pripremu u vidu modernizacije softvera i administrativnih procesa, obuke vozača i osoblja, opremanja vozila uređajima za pristup te sinkronizacije državnih institucija s međunarodnim sustavima nadzora. Za bh. prijevoznike, digitalne dozvole znače brže kontrole i veću transparentnost, ali i početne troškove, pogotovo za firme s manjim voznim parkovima. Istovremeno, Europska unija priprema uvođenje elektronskog CMR-a, koji će od 2027. godine u potpunosti zamijeniti papirne transportne dokumente, smanjiti vrijeme kontrole i u nekoj dozi eliminirati čekanja na graničnim prijelazima. Za sektor koji zapošljava tisuće ljudi i čini okosnicu izvoza, ove promjene nisu samo tehničko pitanje, one postaju pitanje ekonomskog opstanka i dugoročne održivosti. Potrebno je ubrzati digitalnu transformaciju, jačati institucionalnu podršku i pripremiti prijevoznike na nova pravila, koja već mijenjaju europsko tržište. Oni koji se na vrijeme prilagode moći će zadržati svoje mjesto u međunarodnim tokovima, a oni koji zakasne, suočit će se s padom konkurentnosti i rastom operativnih troškova. Tako možemo reći da transportni sektor već neko vrijeme stoji na raskrižju na kojem je modernizacija nužna.

Ivan Džakula

EEN FINNO platforma - kontakt tačka Evropske preduzetničke mreže za kompanije iz jugoistočne Evrope

Regionalna FINNO platforma je razvijena u okviru projekta Evropske preduzetničke mreže i na **inicijativu sedam konzorcija Evropske preduzetničke mreže iz šest država**: Bosne i Hercegovine, Hrvatske, Crne Gore, Sjeverne Makedonije, Srbije i Slovenije. Osnovna ideja kreiranja platforme je podrška razvoju i konkurentnosti malih i srednjih preduzeća u jugoistočnoj Evropi kroz olakšan pristup finansijama i fokusiranjem na inovativne procese od poslovne ideje do komercijalizacije na međunarodnom tržištu. Platforma predstavlja tzv. „one stop shop“ za regionalna mala i srednja preduzeća uz promociju projekta Evropske preduzetničke mreže (EEN) i prezentaciju drugih projekta Evropske komisije kao što su: WB EDIF, EBRD, InvestEU, RCC, WB6 CIF, Horizon Europe, EIT...

Regionalna platforma *Access2 Finance and Innovation FINNO Platform* nudi informacije o finansijskim instrumentima te podrški za inovativne kompanije, koja je dostupna malim i srednjim preduzećima iz jugoistočne Evrope. Preko FINNO platforme kompanije mogu pristupiti evropskim i nacionalnim fondovima, grantovima i programima koji podstiču inovacije i razvoj. Za startupe, mala i srednja preduzeća (MSP) te istraživačke institucije dostupni su detalji o uslovima, kriterijima i procedurama apliciranja. FINNO pomaže kompanijama da unaprijede svoje inovacije i razviju konkurentne proizvode i usluge. Platforma nudi digitalizovane alate za evaluaciju i praćenje inovacijskih projekata, čime olakšava planiranje i implementaciju inovacija. Jedna od najvećih prednosti FINNO platforme je mogućnost direktnog kontakta sa lokalnim EEN savjetnicima, koji pomažu u pronalasku relevantnih finansijskih izvora i prilika za inovacije. Kroz B2B/matchmaking događaje, kompanije imaju priliku predstaviti svoje projekte investitorima i potencijalnim partnerima, čime se povećavaju šanse za finansiranje i saradnju.

Platforma nudi i edukativne programe, uključujući FINNO Pitching akademiju, koja pomaže startupima i inovativnim kompanijama da savladaju vještinu prezentovanja svojih poslovnih ideja. Programi uključuju praktične treninge, savjete o prezentacijama i pripremu za sastanke sa investitorima.

FINNO također organizuje regionalne i međunarodne forume, koji omogućavaju umrežavanje i saradnju sa kompanijama, investitorima i istraživačkim institucijama širom jugoistočne Evrope. Ovi forumi predstavljaju priliku za razmjenu iskustava i promociju lokalnih inovacija i ideja.

Svake godine druga zemlja preuzima vodeću ulogu u koordinaciji aktivnosti platforme. Na ovaj način sistem osigurava ravnopravno učešće svih konzorcija EEN-a u regionu, podstiče različite perspektive i jača regionalnu saradnju.

Na ovoj platformi dostupni su odgovori na pitanja:

- Na koje EU fondove i programe možete da se prijavite kako bi stedošli do finansijskih sredstava ili dobili podršku za vaše inovacije u poslovanju?
- Kako možete pronaći organizacije i finansijske institucije uključene u za vas interesantne EU programe?

Kako da se povežete s partnerima iz inostranstva i unaprijedite svoje poslovanje?

Prednosti korištenja FINNO platforme:

- jednostavan i digitalizovan pristup relevantnim izvorima finansiranja,
- praktična podrška iskusnih savjetnika EEN mreže,
- povezivanje sa investitorima i međunarodnim partnerima,
- pristup edukativnim programima i događajima koji unapređuju poslovne i prezentacijske vještine,
- stvarne prilike za finansiranje i rast na globalnom tržištu.

FINNO je online platforma osmišljena da podrži pristup finansiranju i inovacijama za kompanije iz regiona jugoistočne Evrope (SEE).

FINNO događaji i aktivnosti:

- organizacija informativnih događaja i radionica o EU i nacionalnim finansijskim instrumentima,
- B2B/matchmaking događaji – povezivanje kompanija s investitorima i istraživačkim institucijama,
- programi obuka i akademije – unapređenje vještina malih i srednjih preduzeća za pripremu za finansiranje i inovacije,
- regionalni i međunarodni forumi – podsticanje umrežavanja i saradnje širom Jugoistočne Evrope.

U okviru ove inicijative se svake godine organizuje i FINNO Pitching akademija.

FINNO Pitching akademija je online praktična akademija namijenjena startupima i inovativnim kompanijama iz jugoistočne Evrope. Osnovni cilj je pomoći kompanijama da savladaju vještinu pitchinga, odnosno prezentovanja svojih poslovnih ideja investitorima, partnerima i drugim ključnim akterima.

Ciljna grupa FINNO Pitching akademije su startupe, mala i srednja preduzeća koja su projektno aktivna, kao i one kompanije koje žele unaprijediti svoje prezentacijske sposobnosti i pristup investitorima u internacionalizaciji svog poslovanja.

Sa podrškom više od 70 EEN savjetnika i njihovim dokazanim iskustvom, data je podrška mnogim kompanijama da se razvijaju i nađu svoje mjesto na globalnom tržištu.

Rezultat FINNO Pitching akademije su obučeni startupe koji su poboljšali svoje prezentacijske vještine i stekli stvarne prilike za investiranje u svoje poslovanje.

Sve informacije o platformi možete pronaći na linku: <https://www.finnosee.eu/>

Mersiha Selmanović

Digitalna transformacija, zelena ekonomija i održivost jačaju konkurentnost

Predstavnici Spoljnotrgovinske komore Bosne i Hercegovine, koja rukovodi BITNET konzorcijumom Evropske preduzetničke mreže u Bosni i Hercegovini, zajedno sa partnerima Konzorcijuma, učestvovali su na konferenciji FINNO 2025 pod nazivom „Digital. Green. Sustainable” u Budvi

Događaj je okupio istaknute aktere regionalnog inovacionog ekosistema, uključujući predstavnike malih i srednjih preduzeća, start-upove, istraživače, organizacije za podršku biznisu, kao i partnere iz mreže Enterprise Europe Network iz zemalja zapadnog Balkana i šireg evropskog regiona.

Konferenciju je organizovala Privredna komora Crne Gore, u saradnji sa partnerima iz crnogorskog konzorcijuma MontEENegro, Ministarstvom regionalno-inovacionog razvoja i saradnje sa nevladinim organizacijama, Mašinskim fakultetom Univerziteta Crne Gore i Biznis start-up centrom Bar.

Otvarajući konferenciju, predsjednica Privredne komore Crne Gore dr Nina Drakić naglasila je značaj FINNO platforme u jačanju saradnje i razvoja inovacija.

„FINNO 2025 nas podsjeća da digitalna transformacija, zelena ekonomija i održivost nisu samo apstraktne ideje već konkretni alati za jačanje konkurentnosti naših preduzeća i otvaranje novih prilika na evropskim tržištima“, rekla je Drakić i dodala da FINNO preduzećima omogućava da se povežu sa partnerima u regionu i šire, te da stvore projekte i inicijative koji prevazilaze granice.

„Kroz FINNO inicijativu, danas imamo čvršće veze među konzorcijumima, bolje razumijevanje izazova i – što je najvažnije – više zajedničkih inicijativa usmjerenih na razvoj i inovacije. EEN

nije samo mreža – to je zajednica ljudi koji vjeruju u saradnju kao ključ razvoja. Zato mi je zadovoljstvo što upravo u Crnoj Gori, kroz FINNO 2025, imamo priliku da zajedno planiramo nove iskorake, nove projekte i nove uspjehe“, poručila je Drakić.

Muriel De Grande, voditeljica programa EEN pri Evropskoj komisiji, podsjetila je da je FINNO postao re-

ferentna platforma i simbol saradnje šest zemalja, te da pokazuje kako se kroz mrežu može ostvariti uticaj u oblastima najvažnijim za mala i srednja preduzeća.

„Sada je pravi trenutak da se osvrnemo na ono što smo postigli i da pronademo nove načine kako da još bolje pomognemo malim i srednjim preduzećima da unaprijede svoju konkurentnost“ istakla je De Grande.

Prema njenim riječima, kroz više od 850 aktivnosti pružena je podrška malim i srednjim preduzećima, ostvareno je 4.900 međunarodnih partnerstava, a mreža je pomogla brojnim kompanijama da dođu do novih klijenata i tržišta, nudeći im usluge od stvarnog značaja.

The graphic features the logos of the Enterprise Europe Network, the European Union, and FINNO at the top. Below them, the text "Unlock funding for your business" is displayed in a blue box. A list of benefits follows:

- Get EU funds to **develop innovative products**
- Finance your company's **digital transformation**
- Receive support to enter **international markets**
- Apply for **green & sustainable business grants**

The website www.finnosee.eu is listed at the bottom. The background shows a hand interacting with a digital network of nodes and lines.

„Zahvaljujući toj podršci, mnoga preduzeća uspjela su da otvore nova radna mjesta, unaprijede svoju konkurentnost i tako ostvare konkretan doprinos privrednom razvoju. Zato je naša misija u okviru EEN mreže jasna – pomoći preduzećima da rastu, jačaju i osvajaju nova tržišta“, zaključila je De Grande.

Državna sekretarka u Ministarstvu regionalno-investicionog razvoja i saradnje sa nevladinim organizacijama Mirsada Bošnjak istakla je da konferencija predstavlja događaj koji povezuje politiku, praksu i partnerstva, sa ciljem jačanja inovacija, održivog rasta i konkurentnosti biznisa u Crnoj Gori i regionu. Podsjetila je da su Crna Gora i njeni regionalni partneri, kroz širi okvir programa EEN, zajednički radili na stvaranju snažnog inovacionog sistema.

„Ova saradnja pokazuje da je re-

gionalno povezivanje od suštinskog značaja za postizanje konkretnih rezultata. Naša je uloga da se postaramo da inovacije ostanu inkluzivne i da osnažuju ljude i ekonomije širom regiona“, kazala je Bošnjak, dodajući da se kroz zajedničke inicijative pomaže malim i srednjim preduzećima da postanu konkurentnija i otpornija.

Prof. dr Radoje Vujadinović, dekan Mašinskog fakulteta Univerziteta Crne Gore, rekao je da je velika čast što su Mašinski fakultet i Univerzitet Crne Gore dio najveće mreže za podršku malim i srednjim preduzećima i već deceniju posvećeno rade na podsticanju preduzetništva, partnerstava, transfera tehnologija i inovacija.

„Uspostavili smo široko partnerstvo sa privredom u cilju razvijanja preduzetništva i inovacija a rezultati koje smo postigli zbilja ohrabruju i jasno

ukazuju na veliku posvećenost crnogorskih eksperata ovim ciljevima“, rekao je Vujadinović.

Adam Stzelecki predstavio je rad Evropskog instituta za inovacije (EIT) i istakao da je EU veoma uključena u razvoj našeg regiona cijeneći da izazovi sa kojima se suočava ne mogu biti riješeni bez znanja i talenta sa ovog područja.

„Najbolji način za razvoj zapadnog Balkana je što veće učešće talenata regiona u aktivnostima EU. EIT je glavni motor EU za inovacije i želimo da u što većoj mjeri uključimo partnere sa zapadnog Balkana u evropske projekte. EIT i EEN objedinjuju svoje snage zbog vas. Uspostavićemo centar EIT u Crnoj Gori kao jedinstveno mjesto za podršku i edukaciju“, kazao je Stzelecki.

On je pozvao eksperte i privrednike regiona da budu odskočna daska za evropski sistem inovacija „jer se budućnost gradi na zelenim, digitalnim i održivim osnovama“.

Na konferenciji su održana četiri tematska panela: Digitalna transformacija malih i srednjih preduzeća i izazovi koje ona donosi, Uloga EEN mreže u jačanju inovacionih ekosistema, Sinergija evropskih projekata – povezivanje Horizon, Interreg, EIT i Digital Europe i EEN mreže i Zelena tranzicija i cirkularna ekonomija – potencijali i praksa.

Na panelu Zelena tranzicija i cirkularna ekonomija – potencijali i praksa, među uglednim govornicima učestvovala je Amela Alispahić iz kompanije EMPRESS d. o. o. Zenica koja je predstavila iskustva i primjer dobre prakse iz naše zemlje.

Nakon panela predstavljen je Zapadnobalkanski hub cirkularne ekonomije, inicijativa nastala u okviru programa Reconomy, koji uz podršku Švedske agencije za međunarodni razvoj (Sida) realizuje švajcarska organizacija HELVETAS. Tom prilikom upriličena je i dodjela nagrada za cirkularnu ekonomiju Circular Economy Awards 2025. Pored sedam nagrađenih kompanija iz zemalja zapadnog Balkana, dodeljeno je i sedam specijalnih priznanja za doprinos razvoju cirkularne ekonomije, između ostalih i Maji Halilović i Magbagu iz Bosne i Hercegovine.

Nakon konferencije, 16. i 17. oktobra 2025. godine održani su i poslovni susreti (B2B matchmaking) u onsite formatu, sa ciljem povezivanja učesnika iz regiona i Evrope.

Kompanije iz Bosne i Hercegovine održale više od 70 poslovnih sastanaka

Vanjskotrgovinska komora Bosne i Hercegovine, u saradnji sa partnerima iz Evropske preduzetničke mreže, Privrednom komorom Kocaeli i ABIGEM Istočna Marmara, organizovala je učešće bh. kompanija na međunarodnim poslovnim susretima „Match4Industry“, koji su održani 19. i 20. novembra 2025. godine u Privrednoj komori Kocaeli. Na poslovnim susretima učestvovali su predstavnici kompanija: Energoinvest d. d. Sarajevo, Forester d. o. o., Info Media d. o. o., Neuros d. o. o., O. R. „Rezon“ i NOS BiH.

Predstavnici kompanija iz naše zemlje održali su više od 70 poslovnih sastanaka sa kompanijama iz Turske, Albanije, Sjeverne Makedonije, Poljske, Crne Gore, Velike Britanije, Kine i evropskih zemalja.

Međunarodni poslovni susreti organizovani su u okviru najveće svjetske mreže za poslovno povezivanje kompanija – Evropske poduzetničke mreže (EEN) – a bh. privrednike predvodila je Vanjskotrgovinska komora Bosne i Hercegovine, koordinator BITNET konzorcija u okviru Evropske preduzetničke mreže.

„Šest bh. kompanija iz oblasti automobilske industrije, metaloprerađivačkog, elektroenergetskog i građevinskog sektora, sektora zaštite okoliša, plastike i gume, hemijske industrije te informaciono-komunikacionih tehnologija učestvovalo je na poslovnim susretima. Očekujemo da će ostvareni kontakti rezultirati novim partnerstvima i jačanjem prisustva bh. privrede na tržištu Turske i šireg regiona“, istakla je Mersiha Selmanović, stručni saradnik za EU i projekte u VTKBiH.

Tokom sastanaka razmatrane su mogućnosti poslovne saradnje, transfera tehnologija i investiranja u proizvodne kapacitete.

„Ovo je prvi put da Energoinvest učestvuje na događaju Match4Industry i mogu iznijeti samo riječi hvale. Kompanije koje su se prijavile došle

su s konkretnim prijedlozima za potencijalnu saradnju, a Energoinvest će zasigurno imati koristi od ovih susreta. Kompanije s kojima sam imala B2B sastanke također dolaze iz energetskog sektora i zainteresovane su za tržište Bosne i Hercegovine, te smo već prepoznali prostor za saradnju“, izjavila je Maša Mešanović iz kompanije Energoinvest d. d.

U okviru događaja je organizovana i posjeta kompaniji Özka Tyres, koja posluje unutar jedne od najvećih i najbolje organizovanih industrijskih zona u Turskoj. Delegaciji iz BiH predstavljeni su modeli organizacije rada i savremeni proizvodni procesi po kojima je ova kompanija prepoznatljiva. Kompanija Özka Tyres teži pozicioniranju kao vodeći brend na turskom tržištu te kao respektabilno i konkurentno ime na globalnom nivou. Zahvaljujući kontinuiranom razvoju i investicijama u tehnologiju, danas je jedan od vodećih regionalnih proizvođača poljoprivrednih, industrijskih i građevinskih guma.

Događaj je svojim prisustvom uveličala i konzulica Bosne i Hercegovine u Istanbulu Enisa Komar, koja je izrazila zadovoljstvo organizacijom i značajem ovih susreta.

Međunarodnim poslovnim susretima Match4Industry prisustvovalo je gotovo 200 učesnika, a potvrđeno je više od 360 online sastanaka kompanija

iz 20 zemalja.

Očekuje se da će u narednom periodu ovi poslovni susreti i ostvareni kontakti rezultirati konkretnim oblicima saradnje između kompanija iz Bosne i Hercegovine, Turske i drugih evropskih zemalja.

Predstavnici bosanskohercegovačkih i turskih kompanija istakli su spremnost da kroz direktne razgovore i buduće sporazume unaprijede poslovne veze, što bi moglo doprinijeti otvaranju novih radnih mjesta i jačanju regionalne konkurentnosti.

Posjeta Kocaeliju – industrijskom srcu Turske – imala je poseban značaj za daljnji razvoj saradnje i otvaranje novih poslovnih mogućnosti. Kocaeli je regija koja prednjači u inovacijama i modernoj industrijskoj proizvodnji, a podaci to jasno potvrđuju: čak 13% ukupne industrijske proizvodnje Turske dolazi upravo iz ovog područja. Ovdje je smješteno 44% turske automobilske industrije, 27% hemijskog i 19% metalnog sektora, što Kocaeli čini jednim od najvažnijih industrijskih centara, ne samo u Turskoj već i u širem regionu.

Regija okuplja više od 3.800 industrijskih postrojenja i čak 79 najvećih kompanija u zemlji, dok godišnji izvoz od preko 41 milijarde dolara potvrđuje da je Kocaeli snažan motor turske ekonomije.

Mersiha Selmanović

Uključivanje bh. kompanija u UN Global Compact

Pristupanje UN Global Compactu (UNGC) je strukturisan, ali jednostavan proces koji omogućava kompanijama da uvedu međunarodno priznate standarde u svoje poslovanje i pozicioniraju se kao pouzdan partner na globalnoj sceni. Članstvo u UN Global Compactu, kako ističu, za kompanije iz Bosne i Hercegovine nije samo reputacijska prednost – ono predstavlja strateško ulaganje u rast, otpornost i međunarodnu vidljivost

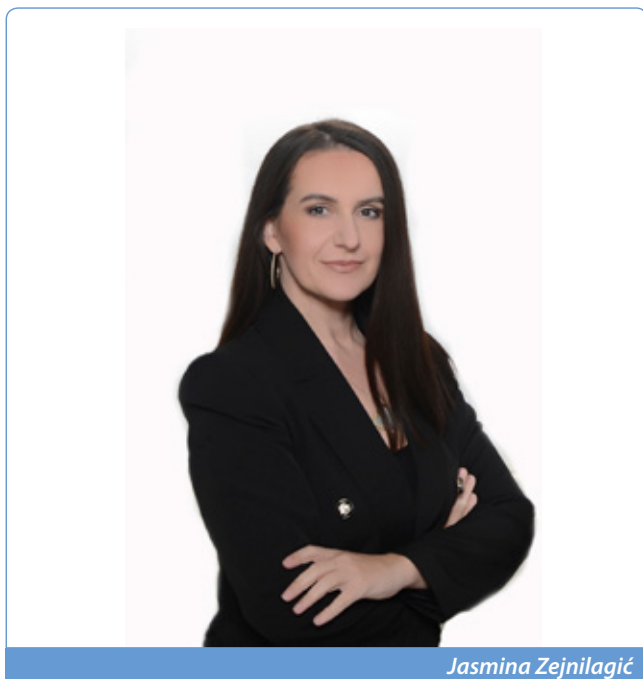
U kontekstu globalnih ekonomskih promjena i sve intenzivnijih zahtjeva tržišta za održivim, transparentnim i društveno odgovornim poslovanjem, inicijativa UN Global Compact postaje sve važniji okvir za kompanije koje žele unaprijediti svoju konkurentnost i poslovne prakse. Iako ova inicijativa predstavlja najveću svjetsku platformu za promociju održivog i etičkog poslovanja, svijest i stepen uključenosti kompanija iz BiH još uvijek su u razvoju.

Kako bi se sagledalo trenutno stanje, ključne prepreke i potencijali koje UN Global Compact nudi privredi BiH, razgovarali smo sa predstavnicama entitetskih privrednih komora, koje su u okviru projekta „Unapređenje usvajanja Industrije 4.0 i uvođenje međunarodnih standarda održivosti putem UN Global Compact inicijative u Bosni i Hercegovini“ organizovale besplatne edukacije posvećene jačanju kapaciteta malih i srednjih preduzeća (MSP) u oblasti digitalne transformacije i održivog poslovanja.

vog poslovanja.

U nastavku donosimo njihove stavove o tome koliko je bh. privreda spremna za pristupanje UN Global Compactu, koje koristi članstvo nudi te kako komore i partneri mogu podržati preduzeća na putu ka održivijem i konkurentnijem poslovanju.

„Na osnovu anketiranja MSP-ova sprovedenog tokom edukacija te ulaznog testa, može se zaključiti da je svijest o UN Global Compactu među kompanijama još uvijek u fazi ranog ra-

Jasmina Zejnilagić

Olivera Radić

zvoja. Edukacijski proces prošlo je više od 60 predstavnika privrednih društava iz industrije i po samim rezultatima možemo reći da većina kompanija ima vrlo ograničeno poznavanje ove inicijative i njenih koristi za poslovanje. Tek manji broj učesnika ocijenio je svoju informisanost najvišim stepenom, što sugerise da postoje pojedinačne organizacije koje tematiku aktivno prate, ali da to nije raširena praksa“, rekla je Jasmina Zejnilagić iz Sektora za industriju i usluge Privredne komore Federacije Bosne i Hercegovine (PKFBiH) i dodala da su ključne prepreke za uključivanje u UN Global Compact najčešće strukturne i informacione.

„Kompanije često nemaju dovoljno jasnu sliku o tome šta članstvo podrazumijeva, koje obaveze nosi i kakvu konkretizovanu vrijednost može donijeti. Nedostatak edukacije i dostupnih lokalnih primjera dobre prakse rezultira percepcijom da su standardi UN-a namijenjeni velikim korporacijama, a ne malim i srednjim preduzećima koja dominiraju bh. tržištem. Druga prepreka odnosi se na ograničene resurse, kako ljudske tako i organizacione. Mnoge firme nemaju interne timove za održivost i razvoj ESG politika pa se dodatne obaveze doživljavaju kao opterećenje, a ne kao investicija u dugoročni rast. Dodatno, dio kompanija ima strah

od formalne obaveze izvještavanja, iako UN Global Compact ne traži opsežna izvještavanja poput onih iz evropskih direktiva. U okruženju gdje kratkoročni operativni rezultati često nadjačavaju strateško planiranje, teme poput ljudskih prava, antikorupcije, transparentnosti i održivog upravljanja još uvijek nisu prepoznate kao izvor konkurentске prednosti. Ovo se svakako odnosi na uopštenu sliku shvatanja teme UNGC, a kako je ovdje riječ o fleksibilnom i pristupačnom okviru a ne o kompleksnom međunarodnom standardu rezervisanom za velike sisteme, vjerujem da će u narednom periodu ovo biti dobar okvir koji će biti značajna stavka u konkurentnosti MSP-ova“, istakla je Zejnilagić.

Kombinacija digitalne transformacije i uvođenja ESG standarda predstavlja izazov za veliki broj kompanija u BiH, što se potvrđuje i rezultatima testiranja polaznika edukacijskog procesa, posebno u segmentima razumijevanja ESG faktora te zahtjeva EU direktiva.

„Kompanije često nemaju jasan uvid u povezivanje digitalne tehnologije i ESG zahtjeva, stoga su edukacije veoma korisne kako bi se unaprijedila znanja radi lakšeg implementiranja zahtjeva. U ovom segmentu, MSP-ovi kroz implementaciju digitalnih alata (softveri za upravljanje energijom, evidenciju emisija, kontrolu procesa i slično) ima-

ju mogućnost povezivanja zahtjeva, tehničkih i regulatornih znanja koja su u praksi rijetko objedinjena. Za ESG strategiju ključno je jasno postavljanje ciljeva i kvalitetna analiza, jer bez strateškog okvira digitalna rješenja se uvode fragmentirano, bez jasnog cilja i mjerenja rezultata. Kompanije mogu usvojiti pojedinačne alate, ali bez integracije i analitike teško postižu stvarni napredak. Mnoge kompanije, posebno male i srednje, digitalizaciju i ESG i dalje doživljavaju kao trošak, umjesto dugoročne koristi. Ograničeni budžeti i nejasan povrat investicije često odlažu ključne procese modernizacije“, rekla je Zejnilagić.

Ona je istakla da evropske direktive značajno utiču i na kompanije u BiH, stoga je njihovo razumijevanje značajno u procesima planiranja ulaganja, pripreme za buduće zahtjeve i integraciju ESG faktora u poslovne odluke.

„Ovo je dosta izazovan period za naše kompanije, u kojem trendovi i politike značajno definišu i kreiraju okvire za budućnost u njihovom poslovanju. Edukacija i razvoj kapaciteta, odnosno kontinuirane obuke, sertifikovanje osoblja i saradnja s privrednim komorama i stručnim organizacijama mogu značajno ubrzati proces. Potom, tu je uvođenje malih, mjerljivih koraka i pilot-projekata — početi s digitalnim rje-

šenjima koja donose brze koristi (npr. digitalizacija potrošnje energije, upravljanje otpadom, integracija osnovnih KPI-ja za ESG). Značajna je i podrška kroz korištenje dostupnih grantova i razvojnih fondova, a kompanijama u BiH dostupni su brojni programi podrške za digitalizaciju, zelenu tranziciju i održivost“, istakla je Zejnilagić.

UN Global Compact danas okuplja više od 25.000 preduzeća 167 zemalja, uključujući i 19 privrednih društava iz Bosne i Hercegovine. Učlanjenjem u UNGC, kompanije stiču pristup globalnoj mreži partnera, platformama za umrežavanje i mogućnostima za zajedničke projekte, što bh. privredi donosi dragocjenu međunarodnu vidljivost i kredibilitet.

„UNGC pomaže preduzećima da usvoje održive i društveno odgovorne politike i prakse te zaštitu životne sredine, da unaprijede upravljanje ljudskim pravima, radnim standardima, zaštitom i borbom protiv korupcije, kao i da svoje poslovanje usklade s očekivanjima globalnih tržišta. Članice UNGC-a dobijaju pristup širokom spektru resursa — vodičima, praktičnim uputstvima i smjernicama koji pomažu preduzećima da unaprijede svoje politike održivosti i uvedu međunarodno priznate standarde u oblasti ljudskih prava, radnih praksi, zaštite životne sredine i borbe protiv korupcije. Posebno značajan je pristup digitalnoj platformi za učenje UN Global Compact Academy, koja nudi napredne treninge, studije slučaja i praktične module za razvoj znanja menadžmenta i zaposlenih“, rekla je Olivera Radić, rukovodilac Centra za upravljanje projektima i analize Privredne komore Republike Srpske.

Ona je istakla da UNGC i njegove lokalne mreže tokom cijele godine organizuju brojne događaje, radionice, forume i konferencije na kojima se preduzeća mogu povezati, razmijeniti iskustva, učiti iz globalnih primjera i razvijati partnerstva za zajedničke projekte.

„Ovakva umreženost predstavlja važnu prednost za bh. preduzeća koje žele jaču međunarodnu poziciju i bolje razumijevanje trendova održivog poslovanja. Istovremeno, komore i međunarodni partneri mogu pružiti savjetodavnu, tehničku i edukativnu podršku — od izrade politika održivosti

Kako pristupiti UN Global Compactu?

Pristupanje UN Global Compactu je strukturisan, ali jednostavan proces koji omogućava kompanijama da uvedu međunarodno priznate standarde u svoje poslovanje.

„Kompanija, prije svega, treba donijeti jasnu odluku da se želi obavezati na poštovanje i unapređenje deset načela iz oblasti ljudskih prava, radnih standarda, zaštite okoliša i borbe protiv korupcije. Ovo zahtijeva uključivanje uprave, definisanje prioriteta i razumijevanje koristi za poslovanje. Sam proces pristupa započinje zvaničnom izjavom Uprave, čime se kompanija formalno obavezuje na pristupanje i integraciju načela UN Global Compacta. Potom se imenuje osoba ili tim zadužen za koordinaciju aktivnosti, komunikaciju s UNGC mrežom, pripremu izvještaja i implementaciju obaveza. Procjena trenutnih politika, procedura, rizika i praksi ključna je za identifikaciju praznina i planiranje daljeg rada. Ovaj korak je posebno važan za kompanije koje nemaju razvijene politike u području ljudskih prava, radnih odnosa ili okoliša“, rekla je Zejnilagić.

Proces uključuje, prema njenim riječima, razvoj politika (npr. etički kodeks, politika zaštite okoliša, antikorupcijska pravila), obuke zaposlenika, uvođenje nadzora, definisanje ciljeva i praćenje napretka, što je dobra prilika za kompanije da se pozicioniraju kao pouzdan partner na globalnoj sceni. Izrada godišnjeg izvještaja nije komplikovana ali omogućava transparentnost i kontinuirano unapređenje. Privredna komora Federacije BiH će kroz tačnu informisanost i jasno pojašnjenje procedura u procesu prijave pružiti podršku svim MSP-ovima koji se opredijele da pristupe UNGC mreži.

i procesa dužne pažnje (due diligence), do obuka i pripreme godišnjih izvještaja o napretku. Takva podrška posebno je važna za kompanije iz BiH koje žele jače prisustvo na međunarodnom tržištu. Uspješna implementacija UNGC principa postaje strateška poslovna prednost: povećava reputaciju, jača poziciju u međunarodnim lancima vrijednosti, olakšava pristup investitorima i tržištima gdje ESG standardi postaju obaveza. Za preduzeća iz BiH, članstvo

u UN Global Compactu predstavlja ulaganje u održivi rast, otpornost i dugoročno jačanje konkurentnosti“, rekla je Radić.

Članstvo u UN Global Compactu za kompanije iz BiH, prema njenim riječima, nije samo reputacijska prednost — ono predstavlja strateško ulaganje u rast, otpornost i međunarodnu vidljivost.

UN Global Compact - iznalazak rješenja za globalne izazove

Kao najveća svjetska inicijativa za korporativnu održivost, uspostavljena u okviru Ujedinjenih naroda (UN) i utemeljena na principima i vrijednostima Organizacije UN-a, UN Global Compact je osmišljen sa ciljem pružanja rješenja koja se bave globalnim izazovima

Inicijativa je izgrađena na viziji bivšeg generalnog sekretara UN-a Kofija Annana, koji je na Svjetskom ekonomskom forumu 1999. godine pozvao poslovne lidere da se udruže s Organizacijom kako bi stvorili „globalni sporazum“ zajedničkih vrijednosti i principa s ciljem humanizacije globalnog tržišta. UN Global Compact danas igra ključnu ulogu u jačanju poslovne saradnje s Ujedinjenim narodima.

Predmetna inicijativa je poziv kompanijama da usklade svoje strategije i poslovanje s deset univerzalnih principa koji se odnose na ljudska prava, rad, okoliš i borbu protiv korupcije, te da poduzmu akcije koje unapređuju društvene ciljeve i provedbu ciljeva održivog razvoja. Angažiranjem hiljada kompanija svih veličina i iz svih sektora u cijelom svijetu, UN Global Compact djeluje na mobilizaciji pravog globalnog pokreta odgovornih preduzeća koja održivost ugrađuju u svoje osnovne strategije i poslovanje, i to ne samo za vlastitu korist već i za dobrobit društva.

Deset principa UN Global Compacta

Proizašli iz osnovnih konvencija i deklaracija Ujedinjenih naroda, deset principa UN Global Compacta priznati su i podržani u brojnim međuvladinim rezolucijama i završnim dokumentima, uključujući i rezolucije Generalne skupštine UN-a. Da bi se kompanija pridružila UN Global Compactu, nježno rukovodstvo javno se obavezuje da će kompanija zauzeti odgovoran i

integriran pristup ostvarivanju razvojnih ciljeva UN-a, koji su zasnovani na ovim principima. Tih deset UN Global Compact principa koje kompanija treba poštovati su:

Ljudska prava

- **Princip 1:** Kompanije trebaju podržavati i poštovati zaštitu međunarodno zagarantiranih ljudskih prava,
- **Princip 2:** Kompanije ne smiju biti saučesnici u kršenju ljudskih prava.

Rad

- **Princip 3:** Kompanije trebaju podržavati slobodu udruživanja i efektivno priznavanje prava na kolektivno pregovaranje,
- **Princip 4:** Kompanije trebaju eliminirati sve oblike prisilnog i obaveznog rada,
- **Princip 5:** Kompanije trebaju zabraniti dječiji rad,
- **Princip 6:** Kompanije trebaju eliminirati diskriminaciju u pogledu zapošljavanja i zanimanja.

Okoliš

- **Princip 7:** Kompanije trebaju podržavati pristup predostrožnosti prema ekološkim izazovima,
- **Princip 8:** Kompanije trebaju poduzeti inicijative za promociju veće ekološke odgovornosti,
- **Princip 9:** Kompanije trebaju podsticati razvoj i širenje ekološki prihvatljivih tehnologija.

Borba protiv korupcije

- **Princip 10:** Kompanije trebaju raditi

protiv svih oblika korupcije, uključujući iznudu i podmićivanje.

UN Global Compact trenutno okuplja preko 23.000 kompanija, 3.000 potpisnika koji nisu poslovni subjekti i 70 lokalnih mreža u preko 170 zemalja. Okupljanjem širokog spektra zainteresiranih strana (vlade, investitorske grupacije, akademske zajednice, civilno društvo), ova inicijativa pruža mogućnosti za jaka partnerstva i okvir kroz koji privatni sektor može poduzeti konkretne akcije kako bi poslovao odgovorno i ispunio svoje obaveze prema društvu i planeti. Prema riječima sadašnjeg generalnog sekretara UN-a, Antonia Guterresa: „Privatni sektor može i mora igrati centralnu ulogu u ovom nastojanju kroz unapređenje međunarodne saradnje, angažman u javno-privatnim partnerstvima, pronalaženje inovativnih rješenja za zajedničke izazove i odgovorno poslovanje.“ U ovom ključnom trenutku reforme razvojnog sistema Ujedinjenih naroda, podizanje partnerstava na jedan viši nivo nikada nije bilo važnije. Nedavne studije pokazuju da 100% anketiranih čelnika UN-a vjeruje da će veća međusektorska saradnja biti ključna za unapređenje Agende za održivi razvoj do 2030. godine.

Transformacija partnerstava za ciljeve održivog razvoja

U jednoj od studija UN Global Compacta koja istražuje stavove generalnih direktora o pitanju održivosti, predstavljene su nove smjernice za po-

slovanje u pogledu održivosti. Prema mišljenju generalnih direktora, usvajanje ciljeva održivog razvoja dalo je preduzećima jasan mandat i mapu puta za njihove veće napore. Poslovni lideri su posvećeni jačanju partnerstava, a ovo istraživanje također otkriva da:

- 87% poslovnih lidera vjeruje da ciljevi održivog razvoja pružaju priliku za preispitivanje pristupa stvaranju održive vrijednosti,
- 89% njih kaže da posvećenost održivosti donosi stvarni utjecaj u njihovoj industriji,
- 85% smatra da su međusektorska partnerstva ključna za omogućavanje preduzećima da pomognu u postizanju ciljeva održivog razvoja.

Kroz UN Global Compact se pokušava prijeći s kratkoročnih i manjih partnerskih projekata na dugoročna partnerstva sa više učesnika koji imaju veći potencijal za utjecaj. Odličan primjer kako UN Global Compact to čini su akcione platforme koje uspostavljaju partnerstva s više sektora i više učesnika kako bi se riješili složeni izazovi i popunile nastale praznine u ispunjavanju ciljeva održivog razvoja. Ove platforme potiču snažno djelovanje utemeljeno na doprinosima partnera iz svih oblasti. Ovakav pristup je donio značajan i mjerljiv utjecaj u područjima kao što su upravljanje vodama, izvještavanje o ciljevima održivog razvoja, finansijske

inovacije i globalni lanci snabdijevanja. Naprimjer, Platforma za održivo poslovanje u okeanima mobilizirala je više od 40 velikih međunarodnih organizacija civilnog društva i privatnog sektora da poduzmu opipljive akcije, investiraju i formiraju partnerstva zajedno s vladama kako bi iskoristile okean kao resurs za ostvarenje ciljeva održivog razvoja.

Poslovna ambicija za 1,5 °C: Naša budućnost

Klimatske promjene su nesumnjivo ključno pitanje današnjice. Klimatske promjene se ubrzavaju iz dana u dan, i kao što pokazuju izvještaji Međuvladinog panela o klimatskim promjenama (IPCC), svakih pola stepena čini veliku razliku. Zato UN Global Compact mobilizira globalnu mrežu agencija UN-a, poslovnih organizacija i industrijskih partnera koji se okupljaju kako bi zajednički pozvali kompanije da se angažiraju i obavežu na postavljanje naučno zasnovanih ciljeva usklađenih s ograničavanjem porasta globalne temperature na 1,5 °C iznad predindustrijskog nivoa.

Na nacionalnom nivou, 70 lokalnih mreža UN Global Compacta poboljšava kapacitet kompanija da sarađuju s vladama, lokalnim agencijama, civilnim društvom i širokim spektrom drugih zainteresiranih strana kako bi unaprijedile implementaciju ciljeva održivog

razvoja i nacionalnih razvojnih prioriteta na terenu. Ove lokalne mreže također pomažu kompanijama da shvate kako izgledaju značajna partnerstva u različitim nacionalnim, kulturnim i jezičkim kontekstima kako bi se olakšalo informiranje, učenje i kolektivno djelovanje. Kroz kampanju „Ostvarivanje globalnih ciljeva za lokalno poslovanje“, UN Global Compact mobilizira organizirane akcije na lokalnom nivou kako bi unaprijedio provedbu Agende 2030 na nacionalnom nivou.

Širom svijeta, multisektorska partnerstva postala su nova stvarnost i dok se svijet kreće prema zajedničkoj odgovornosti za provedbu ciljeva održivog razvoja, ova partnerstva postaju sve važnija. Neophodan je jak angažman svih lidera u cilju ravnomjernog razvoja zajednica, društava i nacija na profitabilan, ali istovremeno i održiv i odgovoran način.

Globalni okvir Agende 2030

U septembru 2015. godine Bosna i Hercegovina se, zajedno sa 192 države članice UN-a, obavezala da će provesti Agendu za održivi razvoj (Agenda 2030), koja se sastoji od 17 ciljeva održivog razvoja (SDG). Agenda 2030 je u snažnoj vezi sa principima UN Global Compacta, koji predstavljaju jedan od ključnih mehanizama podrške njenoj provedbi. Deset godina nakon usvajanja ovog akta postignut je značajan napredak u podizanju svijesti o Agendi 2030, ali su države članice još uvijek daleko od ispunjenja ciljeva.

Iako Ujedinjeni narodi prvenstveno trebaju uspostaviti međunarodni pravni okvir, ova međunarodna organizacija putem gradnje partnerstava sa vladama, civilnim društvom i privatnim sektorom nastoji iskoristiti resurse i inovirati ideje i vještine koje su potrebne za realizaciju vizije Agende 2030.

Više informacija o UN Global Compactu i način pristupanja ovoj inicijativi je dostupno na unglobalcompact.org.

Tarik Kovač

Od lokalnog ka globalnom: Iskustvo kompanije Empress d. o. o. kroz UNDP BiH inicijative

U okviru projekta „Unapređenje Industrije 4.0 i međunarodnih standarda održivosti putem UN Global Compact inicijative u Bosni i Hercegovini“, brojne domaće kompanije imale su priliku ojačati svoje kapacitete u oblasti digitalizacije, automatizacije, ESG standarda i odgovornog upravljanja. Poseban naglasak stavljen je na uključivanje žena preduzetnica i liderica malih i srednjih preduzeća u BiH, čime se podstiče rodna ravnopravnost i osnaživanje žena kao ključnih aktera u privrednoj transformaciji. Među njima je i Empress d. o. o. Zenica, kompanija koja posljednjih godina bilježi rast i sve snažnije uvodi prakse održivosti u svoj rad

Mensura Sušić

Empress d. o. o. Zenica, tekstilna kompanija osnovana 2017. godine, specijalizovana je za proizvodnju radne odjeće, kućnog tekstila i promotivnih materijala. Poznata po izdržljivosti, funkcionalnosti i prilagodljivosti svojih proizvoda, kompanija se sve snažnije usmjerava ka inovacijama i održivom poslovanju, razvijajući rješenja koja doprinose udobnosti, zaštiti i boljim performansama korisnika.

U razgovoru za „Infokom“, direktorica kompanije Mensura Sušić govorila je o iskustvima kroz UNDP BiH edukacije, primjeni globalnih principa održivosti te prilikama koje UNDP BiH

inicijative i projekti otvaraju za bh. privredu na međunarodnom tržištu.

Jeste li ranije bili upoznati s inicijativom UN Global Compact i njenim principima?

„Da, bila sam upoznata s principima UN Global Compacta, prije svega kroz dimenzije koje se odnose na održivo poslovanje, radna i ljudska prava te zaštitu okoliša. Međutim, učešće u UNDP projektima omogućilo mi je dublje razumijevanje strukture ovih principa i načina na koji se oni mogu efektivno implementirati u poslovanju, posebno u malim i srednjim preduzećima u Bosni

i Hercegovini. Ovi projekti su nam pomogli da jasnije sagledamo koje korake već primjenjujemo, gdje postoji prostor za unapređenje i na koji način možemo dodatno ojačati transparentnost, etičko poslovanje i dugoročni strateški pristup održivosti.“

Koji segment edukacije (Industrija 4.0, ESG standardi ili UNDP BiH inicijative) je bio najkorisniji za vaše poslovanje?

„Za naš sektor i tip poslovanja posebno se ističe segment edukacija iz oblasti ESG standarda. Kao kompanija aktivna u tekstilnoj industriji u kojoj su uslovi rada, odgovoran lanac nabavke i ekološki standardi od izuzetne važnosti, ESG alati i metodologije pružili su nam jasniji okvir za unapređenje sistema upravljanja i dugoročne strategije. Edukacije su nam omogućile da bolje razumijemo kako sistematski dokumentovati svoje napore, procijeniti rizike i povećati povjerenje kupaca i partnera.

Sadržaji iz oblasti Industrije 4.0 također su bili izuzetno korisni, jer ukazuju na smjer u kojem se razvija savremena proizvodnja. Digitalizacija određenih procesa, unapređenje kontrole kvaliteta i automatizacija pojedinih faza rada oblasti su koje planiramo postepeno uvoditi u skladu s našim kapacitetima i planiranim investicijama.

UNDP BiH inicijative, s druge stra-

ne, dale su nam širu sliku o međunarodnim okvirima, trendovima i mogućnostima uključivanja kompanija iz BiH u globalne procese održivosti.“

Da li biste razmotrili pristupanje UN Global Compact mreži i koja bi vam podrška bila najvažnija?

„Da, svakako bismo ozbiljno razmotrili formalno pristupanje UN Global Compact mreži. Članstvo bi za našu kompaniju predstavljalo snažnu referencu i potvrdu opredijeljenosti ka odgovornom i održivom poslovanju. Smatram da bi strukturisana podrška tokom prvih mjeseci ili prve godine članstva bila izuzetno značajna za mala i srednja preduzeća koja se nalaze na početku procesa usklađivanja sa standardima održivosti.“

Kako vidite mogućnosti za kompanije iz BiH da se kroz UNDP BiH inicijati-

ve bolje povežu s međunarodnim tržištima i partnerima?

„UNDP BiH inicijative predstavljaju snažan mehanizam za jačanje međunarodne vidljivosti i kredibiliteta bh. kompanija, jer omogućavaju njihovo pozicioniranje unutar globalnih mreža koje prepoznaju i vrednuju održivost. Kroz uključivanje u takve programe, kompanije lakše dolaze do partnera koji prednost daju poslovnim subjektima usklađenim s UN principima, istovremeno gradeći reputaciju putem transparentnog izvještavanja i primjene međunarodno priznatih standarda. Ovakvo pozicioniranje otvara vrata uključivanju u globalne lance dobavljača koji sve više zahtijevaju ESG usklađenost, ali i omogućava stalan uvid u tržišne trendove, inovacije i nove prilike za poslovna partnerstva.“

Smatram da bi za bh. kompanije bilo posebno značajno dalje razvijati

više lokalnih radionica, mreža i pilot-projekata koji bi im olakšali pripremu i pristup međunarodnim projektima i saradnjama. Dodatna vidljivost kroz UN platforme može imati direktan uticaj na rast izvoza i jače prisustvo naših kompanija na stranim tržištima.“

Kroz ovaj razgovor jasno je da bh. kompanije posjeduju znanje i kapacitete za primjenu principa održivog poslovanja i Industrije 4.0, ali da je podrška kroz edukacije i međunarodne inicijative ključna za ostvarivanje tog potencijala. Inicijative poput UN Global Compacta omogućavaju jačanje konkurentnosti, pristup globalnim tržištima i dugoročni održivi rast. Otvaraju se nove prilike, kako u pogledu inovacija i digitalizacije tako i u internacionalizaciji poslovanja, a primjena standarda održivosti postaje ključni faktor za reputaciju i uspjeh bh. preduzeća na svjetskoj sceni.

Empress d. o. o. Zenica – primjer uspješne primjene principa Industrije 4.0

Tokom 2025. godine, UNDP u Bosni i Hercegovini (UNDP BiH) realizovao je projektnu inicijativu „**Unapređenje Industrije 4.0 i međunarodnih standarda održivosti putem UN Global Compact inicijative u Bosni i Hercegovini**“ koja je podržala i pilotiranje rješenja Industrije 4.0 u odabranom preduzeću - Empress d. o. o. Zenica.

Empress d. o. o. je preduzeće koje se bavi proizvodnjom radne odjeće i kućnog tekstila te posluje na domaćem i međunarodnom tržištu. Preduzeće posjeduje ISO 14001 certifikat (upravljanje zaštitom okoliša), kao i ISO 45001 certifikat (zdravlje i sigurnost na radu), čime potvrđuje svoju posvećenost održivom poslovanju i sigurnim radnim uslovima.

Empress d. o. o. posluje u skladu sa principima cirkularne ekonomije, koristeći tekstilni otpad kao punjenje za proizvodnju bokerskih vreća koje se potom doniraju školama i drugim organizacijama u lokalnoj zajednici. Na ovaj način kompanija doprinosi smanjenju tekstilnog otpada, zaštiti okoliša, ali i promociji sporta i zdravih stilova života u zajednici. Kao malo preduzeće sa sjedištem u Zenici, Empress d. o. o. ima jasno izražen potencijal za rast, modernizaciju i digitalnu transformaciju poslovnih procesa.

Prije ulaska u program pilotiranja Industrije 4.0, preduzeće je bilo na početnim koracima automatizacije i digitalizacije proizvodnih procesa, što se ogledalo u ručnom vođenju evidencija o zalihama i proizvodnji. Ovakav način rada, iako tipičan za manja preduzeća u razvoju, usporavao je protok informacija između skladišta, proizvodnje i uprave, uz povećan rizik od grešaka, potencijalnih viškova zaliha i zastoja u proizvodnji. U cilju jačeg uključivanja u savremene lance vrijednosti, prepoznata je potreba za modernizacijom poslovanja kroz uvođenje savremenih digitalnih rješenja.

Digitalizacija ključnih poslovnih procesa identifikovana je kao osnov za jačanje konkurentnosti, efikasnosti i spremnosti kompanije Empress d. o. o. za dalji razvoj u okviru Industrije

4.0. Uvođenjem savremene opreme i digitalnog upravljanja skladištem i proizvodnjom omogućeno je praćenje procesa od ulaza sirovine u skladište do finalizacije proizvoda, čime se menadžmentu olakšava optimizacija poslovanja kroz pravovremeno planiranje nabavki i minimiziranje rizika u proizvodnji.

U tom kontekstu, kompanija je kroz projektnu inicijativu podržana uvođenjem savremenog cloud-based sistema za upravljanje skladištem i proizvodnjom, kojem se pristupa putem web interfejsa, bez potrebe za lokalnom instalacijom, uz punu sigurnost podataka i mogućnost budućih integracija. Nabavka softverskog rješenja praćena je i nabavkom odgovarajuće hardverske opreme, kako bi se obezbijedila adekvatna tehnička podrška njegovoj primjeni. Dodatno, podrška automatizaciji procesa rada u skladištu ostvarena je i kroz nabavku mašine za premotavanje materijala koja omogućava automatizovanu obradu repromaterijala.

Implementacijom navedenog pilot-rješenja, Empress d. o. o. Zenica ostvario je značajne benefite kroz digitalizaciju skladišnih i proizvodnih evidencija, povećanje brzine obrade proizvodnih naloga, potpunu sljedivost materijala i proizvoda, bolju kontrolu zaliha i unaprijeđeno planiranje proizvodnje. Ovom intervencijom stvoreni su i preduslovi za dalji razvoj pametne proizvodnje kroz širu primjenu principa Industrije 4.0.

Značaj pilotiranja Industrije 4.0 u ovom preduzeću ne ogleda se samo u konkretnoj podršci kompaniji Empress d. o. o. Zenica već i u jačanju konkurentnosti domaće industrije, podsticanju tehnološke modernizacije, razvoju privatnog sektora i unapređenju savremenih lanaca vrijednosti. Ovaj projekat predstavlja primjer dobre prakse digitalne tranzicije industrije u Bosni i Hercegovini i značajan iskorak ka Industriji 4.0, neophodan za jačanje konkurentnosti na domaćem i međunarodnom tržištu.

U 2025. godini izvoz postepeno jača, neke industrijske grane bilježe oporavak, a uvoz ostaje stabilan

Vrijednost izvoza je u periodu od januara do septembra 2025. godine iznosila 12,94 milijardi KM i izvoz je viši za 686 miliona KM u odnosu na isti period prethodne godine. Porast izvoza za 5,6% daje pozitivan signal, odnosno pokazuje oporavak inostranih tržišta kao glavnih trgovinskih partnera BiH

Vrijednost uvoza u Bosnu i Hercegovinu iznosila je 22,60 milijardi KM i uvoz je veći za 892 miliona KM u odnosu na prethodnu godinu. Porast uvoza je posljedica uvoza robe široke potrošnje.

Povećan ukupan obim razmjene za 1,57 milijardi KM ukazuje na generalno veći intenzitet međunarodne trgovine, odnosno veće ekonomske aktivnosti i integracije sa vanjskim tržištima u poređenju sa prethodnom godinom.

Iako je izvoz rastao nešto brže od uvoza, apsolutni nivo deficita je vrlo visok. Deficit u vanjskotrgovinskoj razmjeni je veći za 205 miliona KM i iznosi 9,65 milijardi KM. Strukturni problem BiH je zavisnost od uvoza, naročito kod energije, hrane i industrijskih inputa.

Iako skroman, blagi porast pokrivenosti za 1,43% je pozitivan indikator. Međutim, ovakva pokrivenost ukazuje na apsolutnu potrebu za jačanjem izvozne baze BiH.

Od početka 2025. godine, izvoz iz Bosne i Hercegovine bilježi umjeren rast u odnosu na isti period prethodne godine, što ukazuje na određenu stabilizaciju vanjskotrgovinskih tokova i sve izraženiju orijentaciju domaćih kompanija prema kvalitetnijim i konkurentnijim proizvodima. Posebno je

značajno što se više od dvije trećine izvoza realizuje na zahtjevnom tržištu Evropske unije, što govori u prilog rastuće integracije BiH u evropske ekonomske tokove.

BiH ostvaruje rast izvoza, ali se suočava sa strukturnim problemima i velikim deficitom. Potrebno je jačati sektore s visokom dodatnom vrijednošću, diverzifikovati tržišta i investirati u modernizaciju proizvodnje i digitalizaciju.

Ipak, globalno okruženje i dalje karakterišu brojne neizvjesnosti, uključujući geopolitičke sukobe, trgovinske tenzije i promjenjive politike velikih ekonomskih sila, što negativno utiče na raspoloženje investitora i izvoznika. Dodatno, eurozona se suočava s ozbiljnim demografskim izazovima, uključujući starenje stanovništva i pad radne snage, što dugoročno može usporiti produktivnost i ukupni ekonomski rast.

Usprkos ranim znakovima industrijskog oporavka koji su doprinijeli povećanju bh. izvoza, ekonomska neizvjesnost ostaje izražena, posebno zbog oslabljene potražnje i fragmentacije trgovinskih lanaca. Evropska centralna banka (ECB) je više puta snižavala kamatne stope s ciljem podsticanja potrošnje i investicija, pokušavajući

revitalizirati usporenu ekonomsku aktivnost unutar eurozone.

U skladu s tim, Organizacija za ekonomsku saradnju i razvoj (OECD) je snizila prognozu rasta bruto domaćeg proizvoda eurozone za 2025. godinu s 1,3% na 1,0%, ističući kao ključne prepreke nisku investicionu aktivnost i rastuće geopolitičke rizike. S obzirom na snažnu zavisnost Bosne i Hercegovine od izvoza ka tržištima EU, do kraja godine se može očekivati blagi rast izvoza, pod uslovom da se makroekonomska slika u Evropi ne pogorša dodatno.

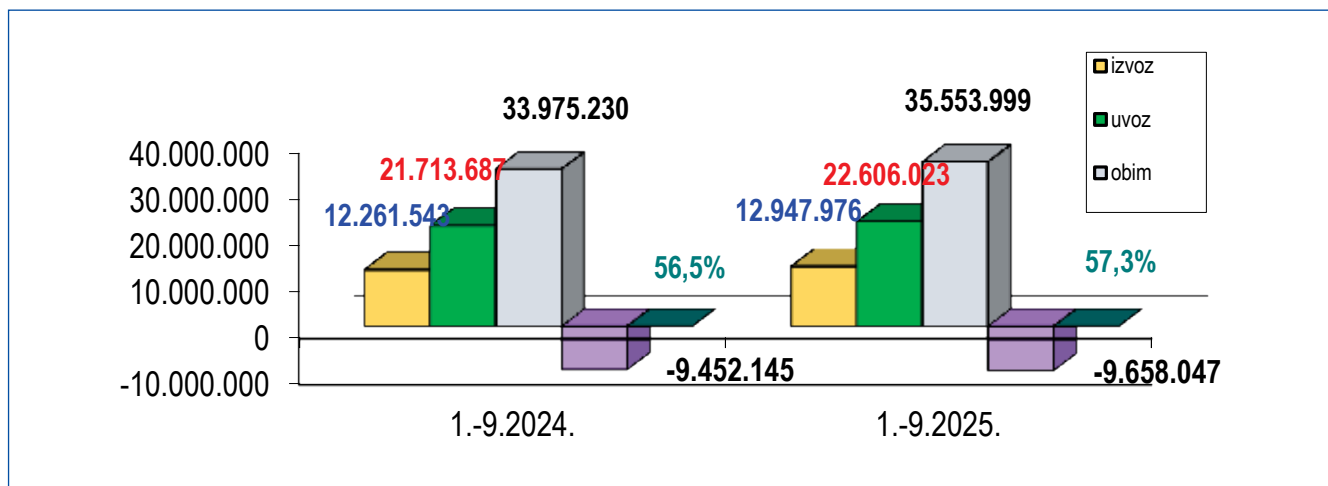
S druge strane, uvoz u BiH je također porastao, što je u najvećoj mjeri rezultat povećane domaće potrošnje i stabilnijih prihoda stanovništva. Kako domaća proizvodnja i dalje ne zadovoljava unutrašnju potražnju, naročito u sektorima prehrane, elektronike i automobilske opreme, povećanje uvoza odražava strukturnu ovisnost ekonomije o vanjskim dobavljačima. Također, nastavak velikih infrastrukturnih projekata doveo je do dodatnog uvoza građevinskog materijala, mehanizacije i industrijskih sirovina.

Rast realnih plata i poboljšanje pokazatelja zaposlenosti dodatno podupiru oporavak potrošnje, koja i dalje

Tabela 1. Vanjskotrgovinska razmjena Bosne i Hercegovine za devet mjeseci 2025. godine (u 000 KM)

	I-IX 2024.	I-IX 2025.	porast u %
IZVOZ	12.261.543	12.947.976	5,60
UVOZ	21.713.687	22.606.023	4,11
OBIM	33.975.230	35.553.999	4,65
SALDO	-9.452.145	-9.658.047	2,18
Pokrivenost uvoza izvozom	56,5%	57,3%	1,43

Grafikon 1. Vanjskotrgovinska razmjena BiH u prvih devet mjeseci 2025/2024.

ostaje jedan od ključnih pokretača domaće ekonomije. Očekuje se da će ublažavanje finansijskih uslova, u skladu s globalnim trendovima smanjenja kamatnih stopa, dodatno stimulirati domaću tražnju i investicije.

U širem kontekstu, Bosna i Hercegovina se 2025. godine suočava s nizom strukturnih izazova, uključujući visoku zavisnost od tržišta EU, nisku produktivnost, administrativnu slože-

nost, fragmentirano unutrašnje tržište i otežan pristup kapitalu, posebno za mala i srednja preduzeća. Ipak, u takvom okruženju otvaraju se i konkretne šanse za ubrzan razvoj – posebno kroz unapređenje izvozne strukture, privlačenje stranih investicija, modernizaciju industrije i prelazak na digitalno i zeleno poslovanje.

Pored toga, Bosna i Hercegovina raspolaže značajnim razvojnim poten-

cijalom u oblastima obnovljivih izvora energije – posebno u hidro i solarnoj energiji – kao i u automobilske industriji, gdje već postoji snažno prisustvo stranih kompanija kroz proizvodnju dijelova i komponenti za evropska tržišta. Ulaganja u ove sektore mogu doprinijeti diverzifikaciji izvoza, otvaranju kvalitetnijih radnih mjesta, ubrzanju tehnološkog napretka i jačanju otpornosti ekonomije na vanjske šokove.

NAJZNAČAJNIJA TRŽIŠTA RAZMJENE

Bosna i Hercegovina najveći obim razmjene u vanjskoj trgovini ostvaruje sa zemljama EU, gdje se plasira preko 73% proizvoda pa tržište EU predstavlja nulti prioritet.

EU ostaje najznačajniji trgovinski partner BiH, s preko 73% ukupnog izvoza i 66% ukupnog uvoza. Umjeren rast uvoza i nešto veći rast izvoza (5,81%) potvrđuje stabilnu vanjskotrgovinsku razmjenu sa zemljama Evropske unije. Rast izvoza u EU svakako je i posljedica rasta izvoza u Hrvatsku (378 miliona KM), Sloveniju (56 miliona KM), Češku (87 miliona KM) Rumuniju (46 miliona KM) itd., dok je blago smanjen u Njemačku, Italiju, Austriju itd.

Ukupan izvoz u EU je porastao za 521 milion KM u odnosu na prošlu godinu, dok je uvoz rastao za 2,06%, odnosno 302 miliona KM. Najveće povećanje uvoza je evidentirano iz Slovenije (75 miliona KM), Holandije (60,8 miliona KM) i Italije (52 miliona KM).

Pokrivenost uvoza izvozom sa EU iznosi 63,2%, što predstavlja održiv, ali i dalje nepovoljan odnos u kojem BiH nastavlja bilježiti deficit u trgovini s ovim područjem.

BiH ostvaruje rast vanjskotrgovinske aktivnosti – ukupni uvoz povećan je za 4,11%, a ukupni izvoz za 5,60%. Iako je razmjena s ostalim tržištima i CEFTA zemljama također porasla, EU i dalje apsolutno prednjači kao ključni partner

i pokretač bh. izvoza.

Vodeći partner po obimu trgovinske razmjene je Hrvatska. U posmatranom periodu, u Hrvatsku je izvezeno 2,31 milijarda KM, što je više za 19,47% u odnosu na prethodnu godinu. Uvoz je iznosio 4,21 milijardu KM i skoro je na istom nivou kao prethodne godine. Pokrivenost uvoza izvozom iznosi 55%.

Trgovina unutar CEFTA-e bilježi najveći relativni rast, što pokazuje značaj regionalne integracije i komplementarnosti među ekonomijama zapadnog Balkana uslijed jačanja regionalne trgovinske povezanosti i veću konkurentnost bh. robe u CEFTA zemljama. Ukupan izvoz u ove zemlje iznosio je 2,19 milijardi KM i veći je u odnosu

Tabela 2. Najznačajnija tržišta razmjene (u 000 KM)

U (000) KM	UVOZ I-IX 2024.	UVOZ I-IX 2025.	porast %	IZVOZ I-IX 2024.	IZVOZ I-IX 2025.	porast %
EU	14.713.017	15.015.912	2,06	8.965.775	9.486.840	5,81
CEFTA	3.316.961	3.591.941	8,29	2.050.733	2.197.496	7,16
EFTA	397.407	437.232	10,02	286.944	305.669	6,53
Ostala tržišta	3.286.302	3.560.937	7,42	958.092	957.971	-0,01
UKUPNO	21.713.687	22.606.023	4,11	12.261.543	12.947.976	5,6

Tabela 3. Vanjskotrgovinska razmjena sa trećim zemljama (u 000 KM)

	UVOZ I-IX 2024.	UVOZ I-IX 2025.	porast %	IZVOZ I-IX 2024.	IZVOZ I-IX 2025.	porast %
Turska	1.207.939	249.495	-7,08	1.122.472	325.110	30,31
Kina	814.358	41.434	31,49	1.070.828	22.115	-46,62
Nepoznata država	495.771	-	3,47	512.967	-	-
SAD	157.976	161.020	-57,00	67.934	180.965	12,39
Ruska Federacija	110.551	51.654	20,77	133.516	49.381	-4,40
Velika Britanija	61.765	71.627	23,10	76.035	59.916	-16,35
Ujedinjeni Arapski Emirati	82.753	36.249	4,76	86.689	33.522	-7,52
Indija	65.143	18.088	46,41	95.376	11.247	-37,82
Indonezija	15.855	3.670	265,43	57.940	706	-80,77
Singapur	35.992	6.428	39,99	50.387	3.884	-39,58

na prethodnu godinu za 7,16% ili 147 miliona KM. Ukupan uvoz u zemlje CEFTA regiona iznosi 3,59 milijardi KM i veći je za 8,29% ili 275 miliona KM. Pokrivenost uvoza izvozom iznosi 61,2%. Najveći obim razmjene ostvaruje se sa Srbijom. U Srbiju je izvezeno robe u vrijednosti od 1,38 milijardi KM i izvoz je veći za 2,87%, dok je uvoz rastao za 5,15% i iznosi 3,12 milijardi KM. Pokrivenost uvoza izvozom iznosi tek 44,3%.

Na tržište EFTA-e izvezeno je 305,66 miliona KM i izvoz je veći za 9,61% ili 6,53 miliona KM. Uvoz je iznosio 437,23 miliona KM i rastao je za 10,02%. Pokrivenost uvoza izvozom iznosi 69,9%. Preko 70% vanjskotrgovinske razmjene iz EFTA-e se obavlja sa Švicarskom u koju je izvezeno 253,55 miliona KM i izvoz je povećan za 2,74%

u odnosu na prošlu godinu. Uvoz je iznosio 437,23 miliona KM i veći je za 13,74%.

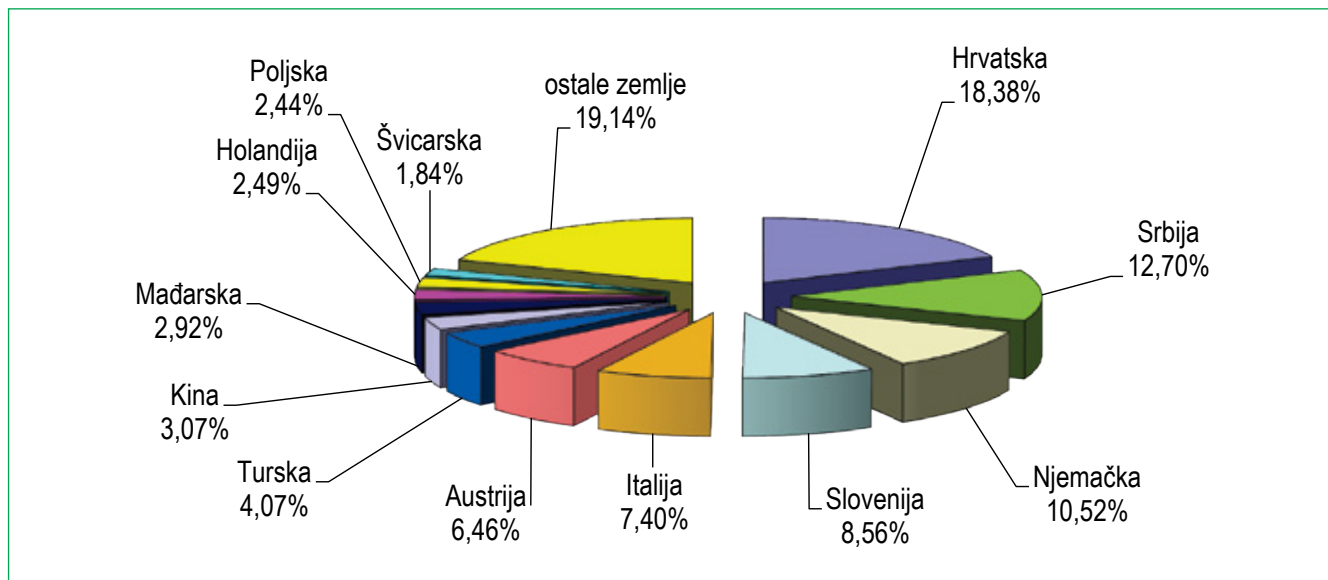
Evropska unija ostaje ključni stub bh. trgovine, kako po obimu tako i po stabilnosti potražnje. Hrvatska, kao vodeći pojedinačni partner, dodatno učvršćuje svoju poziciju snažnim rastom bh. izvoza, iako neravnoteža u trgovini ostaje izrazita. Unutar CEFTA-e bilježi se najdinamičniji rast, što potvrđuje da regionalna tržišta postaju sve važniji prostor za plasman bh. proizvoda i izgradnju dugoročnih ekonomskih veza. Razmjena sa Srbijom ostaje najveća, ali istovremeno i najnepovoljnija po odnosu uvoza i izvoza.

Bosna i Hercegovina je ostvarila ukupan pad na tzv. treća tržišta za 0,01%, odnosno 120 miliona KM, dok je uvoz povećan za 8,36%, odnosno 275

miliona KM. Pad izvoza je ostvaren u Kinu, dok je u Tursku i SAD povećan. Ovaj trend potvrđuje dublje strukturne izazove: snažan rast zavisnosti od uvoza i pad konkurentnosti bh. robe na najudaljenijim i najzahtjevnijim tržištima. Najizraženije promjene vidljive su kod trgovine sa Turskom, Kinom i Sjedinjenim Američkim Državama, gdje su razlozi kretanja međusobno različiti, ali ekonomski vrlo jasni.

Smanjen uvoz iz Turske može biti posljedica promjena u cijenama turske robe, valutnih oscilacija (pad lire) ili zamjene domaćim ili drugim uvoznim alternativama. S druge strane, znatan rast izvoza (30%) ukazuje na sve veću prisutnost bh. robe na turskom tržištu. Povećana je potražnja za bh. metalima, drvom, prehrambenim i poluproizvodima na turskom tržištu.

Grafikon 2. Učešće zemalja vodećih partnera u ukupnom obimu razmjene BiH u prvih devet mjeseci 2025.

Kina ostaje dominantan izvoznik prema BiH, uglavnom elektronike, mašina, tekstila i automobila. Evidentan je rast potražnje u BiH za kineskom elektronikom, mašinama, opremom, tekstilom i jeftinim industrijskim proizvodima.

Veliki pad bh. izvoza ukazuje na težak pristup kineskom tržištu, nisku konkurentnost ili slabu integraciju u kineske lance snabdijevanja.

Treća tržišta počinju dobivati na značaju uslijed ekonomskih poteškoća

u EU, posebno u sektorima energetike, infrastrukture, metalurgije i prehrambene industrije. Za BiH je svakako značajno smanjiti zavisnost od EU kroz jačanje prisustva na tržištima Bliskog istoka, sjeverne Afrike i Azije.

Do kraja godine očekuje se da će vanjskotrgovinska razmjena BiH zadržati sličan tempo kao do sada, bez značajnijih promjena ili oscilacija. S druge strane, rast plata, povećani priliv doznaka iz inostranstva i blago povišena inflacija mogli bi rezultirati

porastom domaće potrošnje, što bi u konačnici moglo uzrokovati povećanje uvoza u narednom kvartalu. Što se tiče izvoza, predviđa se umjereni rast, ali bez većih skokova. Za veći rast ukupnog izvoza potrebno je povećati izvoz proizvoda sa višom dodanom vrijednošću, posebno razviti sektor prehrane, tekstila, automobilske i IT industrije itd. Također, šansa je u diverzifikaciji tržišta, tj. povećanom izvozu na tzv. treća tržišta, posebno na tržište SAD-a, Turske i Saudijske Arabije.

NAJZNAČAJNIJE IZVOZNE I UVOZNE TARIFE

Najznačajnije uvozne tarife

Struktura rasta izvoza pokazuje da BiH najbrže napreduje u sektorima energetike, elektro i automobilske industrije, dok tradicionalne industrije poput namještaja i čeličnih konstrukcija bilježe stabilan, ali sporiji rast.

Ovi trendovi potvrđuju da se bh. privreda sve snažnije oslanja na sektore visoke izvozne elastičnosti i da se postepeno pomjera ka industrijama s većom dodanom vrijednošću.

Izvoz Bosne i Hercegovine u prvih devet mjeseci 2025. godine pokazuje snažan rast u ključnim izvoznim tarifama, što ukazuje na jačanje industrijske aktivnosti, veću potražnju na inostranim tržištima i rast konkurentnosti pojedinih sektora.

Najveći pojedinačni doprinos ukupnom rastu izvoza dao je izvoz električne energije (tarifa 2716) koji je povećan za 39,2%.

Izvoz izolovane žice (8544) porastao je za 16,96%, što potvrđuje stabilnu poziciju elektroindustrije BiH u evropskim lancima snabdijevanja, posebno u segmentu kablova i komponenti za automobilsku i elektroenergetsku industriju.

Metalne konstrukcije od željeza i čelika (7308) bilježe umjeren rast od 3,74%, što ukazuje na stabilnu potražnju u građevinskom i infrastrukturnom sektoru EU, ali i na određena ograničenja kapaciteta i cijena sirovina.

Sektor automobilske industrije ostvaruje vidljiv napredak – izvoz dijelova i pribora za motorna vozila (8708) povećan je za 14,55%, što potvrđuje rast integracije bh. proizvođača u evropske i globalne dobavljačke lance.

Izvoz namještaja i dijelova namještaja (9401) ostao je stabilan, sa blagim rastom od 0,21%, što sugeriše zasićenje tržišta, ali i kontinuirano prisustvo bh.

namještaja u EU, posebno u srednjem potrošačkom segmentu.

Najznačajnije uvozne tarife

Nafta i naftna ulja su i dalje top uvozni proizvod u BiH. U tekućoj godini njih je uvezeno u vrijednosti od preko 1,6 milijardi KM, što predstavlja smanjenje od 10% u odnosu na isti period prethodne godine. Ovakav uvoz je poželjan kada uzmemo u obzir potpunu ovisnost od uvoza energenata uslijed nedostatka domaćih izvora sirove nafte i ograničenih kapaciteta prerade. Uzimajući u obzir ulogu ovih proizvoda u drugim sektorima (transport, energetika, proizvodnja), zaključujemo da su neophodni te da njihov visok udio u ukupnom uvozu utiče na ukupan deficit, koji se u ovom slučaju ne bi trebao posmatrati kao prekomjeren.

Tabela 4. Najznačajnije izvozne tarife

T. br.	Naziv	I-IX 2024. u KM	I-IX 2025. u KM	%
2716	Električna energija	470.472.673	654.906.010	39
8544	Izolovana žica	470.472.673	550.290.819	17
7308	Konstrukcije/željezne i čelične	417.090.741	432.724.236	4
8708	Dijelovi i pribor motornih vozila	351.600.098	402.788.603	15
9401	Ostali namještaj i njegovi dijelovi	338.481.684	339.212.027	0,21

Tabela 5. Najznačajnije uvozne tarife

T. br.	Naziv	I-IX 2024. u KM	I-IX 2025. u KM	%
2710	Naftna ulja	1.855.588.624	1.672.556.137	-10
8703	Osobni automobili	937.111.276	1.037.067.509	11
3004	Lijekovi	547.163.802	641.651.699	18
2716	Električna energija	169.315.860	482.323.186	185
7408	Bakrena žica	326.775.292	362.821.597	11

Povećan uvoz automobila je pokazatelj oporavka i stabilizacije na tržištu EU, odnosno posljedica povećanje potrošnje i domaće potražnje. Unutar strukture robne razmjene evidentno je značajno učešće izvoza dijelova za automobile, uz istovremeno visoku razinu uvoza motornih vozila. Ova međuzavisnost odražava specifičnu poziciju našeg tržišta u lancu vrijednosti automobilske industrije – izvoz se uglavnom odnosi na komponente proizvedene za inostrana tržišta, dok se finalni proizvodi, tj. automobili, pretežno uvoze za domaću potrošnju.

Povećan je uvoz lijekova za 94 miliona KM ili 17% u odnosu na isti period prethodne godine, a uvozna struktura je uglavnom ista. U strukturi uvoza dominiraju biološki lijekovi, onkološke terapije, citostatiki, citoprotektivni preparati, antidiabetici i lijekovi za kardiovaskularno liječenje.

Uvoz električne energije je doživio nagli porast uslijed kombinacije strukturnih slabosti. Uvoz je porastao za blizu 184%, što je vrijednosno skok od 313 miliona KM. Ključni razlog leži u drastičnom padu domaće proizvodnje – naročito iz termoelektrana koje su suočene s tehničkim kvarovima. Sve to je, uz kašnjenje u razvoju obnovljivih izvora, rezultiralo energetske disbalansom koji je BiH iz uloge izvoznika gurnuo u poziciju neto uvoznika. Ukoliko se ne provedu hitne reforme u sektoru i ne osiguraju investicije u modernizaciju i diverzifikaciju izvora, ovakav trend može ugroziti dugoročnu energetske stabilnost zemlje.

Žica od bakra se održava kao najznačajniji uvozni proizvod, a koristi se radi obrade pa ponovnog izvoza. Ugovoreni poslovi su sa EU i Turskom, tako da bakarnu žicu uvozimo i obradu izvozimo najviše prema navedenim

tržištima. Uvoz iznosi 256,3 miliona KM, što je povećanje od 36 miliona KM u odnosu na prvo polugodište prethodne godine.

RAZMJENA PO SEKTORIMA PRIVREDE

Rast je najizraženiji u sektorima koji su već tradicionalno snažni – posebno u agroindustriji, metalnom kompleksu i mašinskoj industriji – gdje je zabilježeno povećanje eksterne potražnje i veća konkurentnost domaćih proizvođača.

Metalska industrija ostvaruje izvoz u vrijednosti od 2,7 milijardi KM, što predstavlja povećanje od 349,5 miliona KM ili 15%, a sa elektro i automobilskom industrijom ostvaruje dodatni izvoz sa dodatnih 3,2 milijarde KM, što je također povećanje od 134,2 miliona KM ili 4%.

U povećanju izvoza metalske industrije najviše utiče povećanje izvoza ruda, pepela za 235 miliona KM ili 260%. Povećan je izvoz dijelova za

vozila za 57 miliona KM ili 12%, kao i izvoza namjenske industrije za 66,6 miliona KM ili 15% u odnosu na isti period prethodne godine. Vrijednosno u izvozu najviše učestvuje: željezo i čelik i njihovi proizvodi (1,3 milijarde KM), aluminij i njegovi proizvodi (667,6 miliona KM) i rude, pepeli (326,4 miliona KM).

Bh. metalska i elektroindustrija i dalje je ključni sektor, ali se suočava s izazovima poput zavisnosti od tržišta EU, oscilacija cijena sirovina i konkurencije iz Kine. Potencijal postoji u automobilskim dijelovima, električnim mašinama i specijaliziranim metalnim proizvodima, ali su potrebne investicije i strateške promjene za dugoročni rast.

Agroindustrijski i prehrambeni sektor definitivno ima najveći deficit u robnoj razmjeni, a iznosi 3,1 milijardu KM, što je rezultat izvoza u ukupnoj vrijednosti od 971 milion KM i uvoza od 4,1 milijarde KM. Ako pođemo od činjenice da je BiH deficitarna kada je u pitanju sirovina za određene preradevine, ali i toga da se mnogi proizvodi iz domena prehrane kod nas ne proizvode, možemo zaključiti da se stvara slika prekomjernog uvoza. Prekomjeran uvoz kao takav se može posmatrati samo u domenu proizvoda koje BiH ima dovoljno za domaće tržište, a to su: voda, bezalkoholna pića, pivo, sezonsko voće i povrće. Ovdje je potrebno kroz razne alate kontrolisati uvoz, ali i jačati

Tabela 6. Razmjena po sektorima privrede (u KM)

	I-IX 2024.		I-IX 2025.		porast u %	
	UVOZ	IZVOZ	UVOZ	IZVOZ	UVOZ	IZVOZ
Agroindustrijski sektor	3.734.594.606	868.262.276	4.082.208.309	971.055.632	9,31	11,84
Mineralna goriva i električna energija	2.645.656.520	816.221.041	2.660.945.032	855.969.811	0,58	4,87
Hemijski i farmaceutski proizvodi, đubriva...	3.303.578.040	1.564.642.677	3.488.220.751	1.584.300.406	5,59	1,26
Kamen, kreč, cement, beton, keramika i proizvodi	568.452.522	284.635.688	595.693.282	314.076.131	4,79	10,34
Koža, krzno, tekstil i proizvodi	1.776.933.139	1.245.467.631	1.756.371.252	1.203.677.312	-1,16	-3,36
Drvo, papir i namještaj	1.071.913.493	1.925.910.503	1.078.003.940	1.950.139.889	0,57	1,26
Rude, metali i proizvodi	2.871.655.918	2.304.940.590	3.006.429.831	2.654.487.058	4,69	15,17
Mašine, aparati, mehanički uređaji, vozila, oružje	5.473.559.293	3.090.195.024	5.663.696.007	3.224.371.647	3,47	4,34
Ostali razni proizvodi	267.343.929	161.267.387	274.454.362	189.898.157	2,66	17,75
UKUPNO	21.713.687.461	12.261.542.816	22.606.022.765	12.947.976.044	4,11	5,60

svijest ljudi o važnosti kupovine domaćih proizvoda u cilju jačanja bh. ekonomije. Upravo je u takvim kampanjama VTKBiH bila vrlo često podrška.

Izvoz agro i prehrambene industrije je rezultirao povećanim izvozom masti i ulja, mliječne industrije i proizvoda na bazi žitarica. Upravo su ovo tarife koje vrijednosno najviše učestvuju u izvozu ove grane privrede. U uvozu prednjači meso i mesni proizvodi, sirće, alkoholi i pića, duhan, kafa, čaj, proizvodi na bazi žitarica i mljekarska industrija.

Agro i prehrambena industrija ima prostora za rast i realno i raste, ali da bi rast bio brži potrebna je i podrška domaćeg tržišta. Nije uobičajeno da neki brend prvo uspije u izvozu, a zatim na domaćem tržištu, mada podaci kažu da su pojedini naši proizvodi prodavani u Hrvatskoj ili regionu nego u BiH. Ipak, ovo je rezultat uglavnom starih brendova koji su ostavili navike kod potrošača. Ključno je da naši proizvođači rade na tome da u inostranstvu otvaraju predstavništva ili firme kako bi lično radili u domenu prodaje, a ne preko distributera.

Tekstilna industrija je za tri kvartala tekuće godine smanjila izvoz za 41,8 miliona KM ili 3%, tako da je ukupno izvezena vrijednost ovih proizvoda 1,2 milijarde KM. U izvozu učestvuju kamašine i obuća u vrijednosti od 504,8 miliona KM i njihov izvoz je smanjen u odnosu na prethodnu godinu za 19 miliona KM ili 4%. Treba uzeti u obzir da je obuća najznačajniji izvozni proizvod u ovoj grani privrede te da se uglavnom radi za strane partnere, ali zbog slabije potražnje partnera iz Evrope ova grana privrede trpi gubitke. Međutim, aktuelni podaci govore da se ova grana privrede oporavlja.

Odjeće i pribora za odjeću (pleteni) je izvezeno u ukupnoj vrijednosti od 313,9 miliona KM i izvoz je gotovo jednak prošlogodišnjem, dok je odjeće i pribora za odjeću (bez pletenja) izvezeno u vrijednosti od 210,2 miliona KM i smanjen je u vrijednosti od 32,3 miliona KM ili 13%. U uvozu prednjače odjeća i pribor za odjeću (uvoz radi izvoza), ali i repromaterijal potreban u ovoj industrijskoj grani, kao što je sirova koža, vata, flic, svila, vuna, pamuk, pleteni materijali... Posmatrajući ukupnu vanjskotrgovinsku razmjenu ove industrijske grane, zaključujemo da je deficit u robnoj razmjeni od 553 miliona KM najviše uzrokovan ovisnošću od uvoza repromaterijala i dodataka.

Drvena industrija ostvaruje tradicionalno suficit u robnoj razmjeni zahvaljujući rastu izvoza i kontrolisanom uvozu. U prošloj godini izvoz je iznosio 1,93 milijarde KM, a uvoz 1,08 milijardi KM, što daje suficit od oko 850 miliona, zajedno sa grafikom i namještajem. Trend se nastavlja i u 2025. gdje izvoz već dostiže 1,95 milijardi KM, a suficit 872 miliona KM. Ovo povećanje izvoza je uglavnom posljedica povećanja izvoza drveta i njegovih proizvoda.

Pozitivan bilans proizlazi iz konkurentnosti domaćeg namještaja i finalnih drvnih proizvoda, dostupnosti kvalitetne sirovine i snažne orijentacije kompanija ka tržištu EU. Uvoz se uglavnom odnosi na specijalizovane repromaterijale koji se ne proizvode lokalno. Glavna izvozna tržišta su EU (Njemačka, Italija, Austrija, Slovenija, Hrvatska), zatim Skandinavija te u manjoj mjeri Bliski istok.

Izazov za naše firme je **ispunjavanje EUDR standarda** zbog obaveze potpune sljedivosti drveta i dokazivanja

da sječa nije izvršena na degradiranim ili krčenim površinama nakon 31. decembra 2020. Fragmentiran lanac snabdijevanja i nedovoljna digitalizacija šumarske evidencije otežavaju praćenje, povećavajući troškove i rizik neusklađenosti. EUDR se primjenjuje od **30. decembra 2025.** za srednje i velike firme.

Hemijska i farmaceutska industrija je ostvarila izvoz u vrijednosti od 1,6 milijardi KM, što je blagi porast u odnosu na isti period prethodne godine. U izvozu prednjače plastične mase (604,4 miliona KM), hemijski proizvodi koji se koriste u praksi u industriji hemikalija, elektronike, metalurgije, medicine i nuklearne tehnologije u vrijednosti od (565,5 miliona KM). Istovremeno je uvoz ove industrijske grane iznosio 3,5 milijardi KM, što je povećanje od 185 miliona KM ili 6%. U uvozu prednjače lijekovi, koji su top tri uvozni proizvod po vrijednosti, i plastične mase. S obzirom na to da u ukupnoj razmjeni dominiraju plastične mase, možemo zaključiti da se radi o izvozu radi uvoza.

Posmatrano ukupno, vanjskotrgovinska kretanja u 2025. godini ukazuju na postepeno jačanje izvozne dinamike i oporavak pojedinih industrijskih grana, uz zadržavanje stabilne uvozne potražnje. Trendovi potvrđuju umjerenno pozitivno okruženje, sa naglašenim potencijalom za daljnje jačanje industrijske proizvodnje i izvozne konkurentnosti do kraja godine.

*Belma Alihodžić
Amila Močević*

Istraživanje industrije tapeciranog namještaja u Bosni i Hercegovini

Posljednjih godina, a kao posljedica nestabilnosti duž ruta koje prolaze kroz Adenski zaljev i sve neizvjesnijeg geopolitičkog okruženja, aktuelna je diskusija o mogućnosti skraćivanja ili barem diverzifikacije lanaca snabdijevanja. Ovaj kontekst stvara potencijalne prilike za zemlje koje se nalaze u područjima blizu Evropske unije da privuku sve veći interes evropskih kompanija u sektoru namještaja – bilo da se radi o trgovcima na malo, proizvođačima koji žele preseliti proizvodnju ili brendovima koji traže usluge proizvodnje (outsourcing).

CSIL je istražio karakteristike industrije tapeciranog namještaja i madraca u Bosni i Hercegovini, vođen uvidima nekoliko vodećih kompanija.

Bosna i Hercegovina trenutno izvozi tapecirani namještaj u EU u vrijednosti od preko 100 miliona eura (što je peto mjesto među izvoznici u Evropsku uniju) i madrace u vrijednosti od oko 10 miliona eura. Jedna od glavnih prednosti zemlje iz evropske perspektive je njen povoljan geografski položaj,

blizu velikih tržišta poput Njemačke i Italije. Njemačka je već među ključnim izvoznim destinacijama Bosne i Hercegovine i za tapecirani namještaj i za madrace, a Italija je treća po izvozu tapeciranog namještaja. Kao što je prikazano na grafikonima, susjedna tržišta i nordijske zemlje također predstavljaju ključne destinacije.

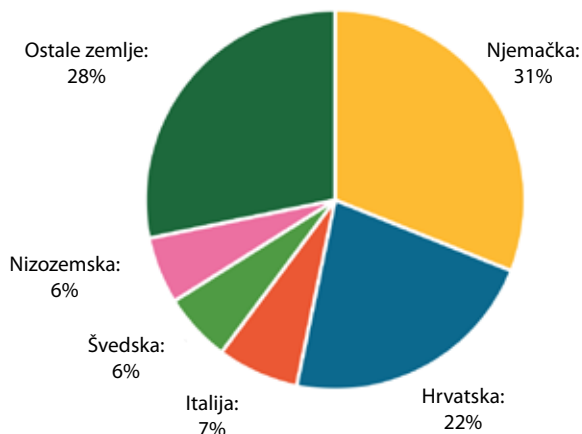
Još jedan ključni faktor atraktivnosti su relativno niski troškovi rada u Bosni i Hercegovini. Možda čak i važnije, u zemlji je dostupna kvalificirana radna snaga – sve vrijednija imovina. Fiksni devizni kurs u odnosu na euro također pruža stabilnost valute za međunarodne transakcije. Na kraju, ali ne i najmanje važno, sektor podržavaju institucije poput Vanjskotrgovinske komore Bosne i Hercegovine i Agencije za promociju izvoza Bosne i Hercegovine, koja ima odjel posvećen drvnom sektoru i promovira internacionalizaciju u sektoru, kao i trgovinska udruženja poput Drvnog klastera.

Istodobno, industrija se suočava s određenim izazovima. Jedno ograniče-

nje proizilazi prosto iz male veličine zemlje – oko 3 miliona stanovnika – što bi donekle moglo ograničiti obim razvoja industrije. Osim toga, iako industrija uključuje srednje i velike igrače, i u stranom i u domaćem vlasništvu, generalno prisustvo velikih firmi ostaje relativno ograničeno.

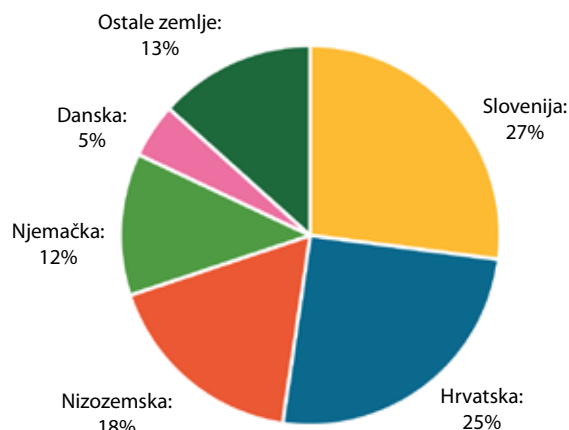
Među vodećim kompanijama koje su bili sugovornici CSIL-a je Sinkro, proizvođač kreveta kojeg je 2018. godine preuzela Cotta grupa – jedan od najvećih evropskih proizvođača tapeciranog namještaja. Akvizicija je vođena strateškim interesom za ulazak u segment povezan sa tapeciranim namještajem, kao što su komponente (npr. spužve i tkanina). Kompanija proizvodi boxspring i tapecirane krevete, proizvodeći madrace interno (koji se uvijek prodaju kao dio kompletnog sistema kreveta). Od akvizicije, kompanija je izvršila značajna ulaganja, što je rezultiralo velikim proširenjem proizvodnih kapaciteta, temeljitom modernizacijom postrojenja i vertikalnom integracijom različitih procesa, uključujući šivanje,

BOSNA I HERCEGOVINA – IZVOZ TAPECIRANOG NAMJEŠTAJA PO ODREĐEŠTU, 2024.

Izvor: CSIL

BOSNA I HERCEGOVINA – IZVOZ MADRACA PO ODREĐEŠTU, 2024.

Izvor: CSIL

rezanje pjene i drugo. Sinkro kontinuirano ulaže u tehnologiju.

Najveći dio prodaje kompanije Sinkro odvija se na evropskim tržištima, opslužujući širok spektar klijenata, od lanaca prodavnica posteljine, velikih prodavača namještaja, online platformi, kupovnih grupa, kao i drugih kanala. Manji dio proizvodnje prodaje se na balkanskim tržištima izvan EU.

Mojsan je proizvođač madraca koji posluje i na izvoznom i na domaćem tržištu, gdje uživa snažnu prepoznatljivost brenda. Kompanija je 2008. godine osnovana kao proizvodnja spužve. Mojsan je nedavno izvršio nekoliko investicija u proizvodnju, uključujući kupovinu mašina za prošivanje, liniju za lijepljenje te pakiranje i skladištenje. U Bosni i Hercegovini, kompanija prodaje putem 7 monobrend prodavnica, 90 partnerskih prodavnica, vlastite internetske stranice za e-trgovinu i putem „mobilne prodaje“. U okviru ovog uspješnog modela, kompanija dogovara termine s javnim i privatnim institucijama (npr. školama) i prodaje madrace na licu mjesta.

Izvozna tržišta, na koja odlazi polovina prodaje kompanije, uglavnom se dosežu putem veletrgovaca. Većina

izvoza koncentrirana je na Balkanu, posebno u Hrvatskoj, gdje je kompanija nedavno zabilježila snažnu potražnju iz sektora ugostiteljstva. Međutim, izvoz brenda Mojsan nije ograničen samo na Balkan – kompanija ima nekoliko klijenata u Švicarskoj i Austriji.

Što se tiče asortimana proizvoda, Mojsan nudi raznovrsne opcije, od budžetskih opcija (npr. bonnel opruge) do premium modela (npr. mikro-džepičaste opruge, visco spužva). Katalog proizvoda uključuje 24 različite vrste madraca s linijom posvećenom hotelima.

U segmentu tapeciranog namještaja, Export City je jedan od najistaknutijih igrača u zemlji. To je porodična kompanija osnovana 2004. godine. Proizvodnja se trenutno odvija u vlastitim pogonima koji se prostiru na približno 30.000 m², a zapošljavaju 420 radnika. Nedavne investicije uključuju novu liniju za rezanje spužve, mašine za izlivanje spužve hladnim sušenjem, sisteme za rezanje kože i štofova, softver za praćenje prinosa i sljedivost serija te digitalizaciju u cijelom proizvodnom procesu – kao što je softver za upravljanje zalihama sirovina, praćenje proizvodnje u stvarnom vremenu i integri-

rani softver za rezanje tekstila/spužve povezan s ERP sistemom kompanije.

Export City je specijaliziran za tapecirane stolice, klupe, fotelje i naslonjače, a ima i kapacitet za proizvodnju sofa i kreveta. Otprilike 95% njihove proizvodnje se izrađuje po narudžbi. Gotovo svi materijali su evropskog porijekla i posjeduju certifikate kao što su FSC, OEKO TEX i Blauwe Engel. Kompanija je u potpunosti izvozno orijentirana, a njeni glavni klijenti su proizvođači namještaja iz EU.

Zaključno, Bosna i Hercegovina ima značajan potencijal kao zemlja orijentirana na izvoz. Iako je njena industrija i dalje relativno fragmentirana, kompanije poput gore navedenih pokazuju sposobnosti i ambiciju potrebne za konkurentnost na evropskom tržištu tapeciranog namještaja. Posebna zahvala kompanijama Sinkro, Mojsan, Export City i VTKBiH/Agenciji za promociju izvoza Bosne i Hercegovine – drveni sektor, na njihovoj ljubaznoj suradnji.

Matteo Grigolini,

Viši istraživač u Centru za istraživanje tržišta namještaja (CSIL), Milano

Izvor: CSIL World Furniture Magazine #07, septembar 2025.

EUDR

Uredba EU broj 2023/1115
o deforestaciji (krčenju)
i degradaciji šuma

**KLJUČNA PITANJA I SMJERNICE, KONTEKST, CILJEVI,
ROKOVI, OBAVEZE I ODGOVORNOSTI
u publikacijama na linkovima**

<https://komorabih.ba/wp-content/uploads/2025/11/Final-Vodic-za-EUDR-Drvo.pdf> i
<https://komorabih.ba/wp-content/uploads/2025/11/Final-Vodic-za-EUDR-6-roba-bez-drвета.pdf>

Deset bh. kompanija u posjeti sajmu zelenih tehnologija ECOMONDO 2025 u Riminiju

U periodu od 3. do 5. novembra 2025. godine, Vanjskotrgovinska komora Bosne i Hercegovine organizirala je poslovnu posjetu Međunarodnom sajmu zelene i cirkularne ekonomije ECOMONDO u Riminiju, Italija

Ovo je druga posjeta ovom sajmu u organizaciji Komore, što potvrđuje posvećenost razvoju i promociji zelene i cirkularne ekonomije, a ujedno i rastući interes bh. kompanija kojih je ove godine bilo 10 (duplo više nego prethodne).

Delegaciju Bosne i Hercegovine činili su predstavnici vodećih kompanija u oblastima reciklaže, upravljanja otpadom, zaštite okoliša, obnovljivih izvora energije i razvoja održivih proizvoda: AHSUN Sirovinacomerc d. o. o. Ilijaš, Aida-Commerce d. o. o. Sarajevo, C.I.B.O.S. d. o. o. Ilijaš, Delta Petrol d. o. o. Kakanj, Eco-Metallum d. o. o. Mostar, Eko sir Puđa d. o. o. Livno, Energoinvest d. d. Sarajevo, Galvanorm d. o. o. Konjic, Kemeko-BH d. o. o. Lukavac i ZEOS Eko-sistem d. o. o. Blažuj.

U 30 povezanih hala, sajam ECOMONDO je ove godine predstavio sljedeće segmente:

1. Ciklus vode i „plava ekonomija“
2. Posmatranje Zemlje i praćenje okoliša

3. Bioenergija i poljoprivreda
4. Kružna i regenerativna bioekonomija
5. Lokacije i obnova tla
6. Otpad kao resurs
7. SAL.VE – sajam vozila za čišćenje i odlaganje otpada

Na sajmu je, pored pojedinačnih izlagača iz cijelog svijeta, ostvareno i izlaganje nacionalnih štandova: Njemačke, Austrije, Češke Republike, Švicarske, Norveške, Danske, Kine, Obale Slonovače te Iraka.

„Buyers“ programi – efikasan model za privlačenje posjetilaca

U svrhu ostvarivanja grupne posjete bh. kompanija, Komora je potpisala sporazum sa Italian Exhibition Groupom (organizatorom sajma ECOMONDO) o programu koji omogućava niz pogodnosti za poslovne posjetitelje, uključujući besplatan smještaj, organizirane transfere i učešće na tematskim turama

ECOMONDO – međunarodni ekosistem ekološke tranzicije na jednom mjestu

Sajam ECOMONDO (<https://www.ecomondo.com/en>) jedan je od najznačajnijih međunarodnih događaja posvećenih održivom razvoju, cirkularnoj ekonomiji, upravljanju otpadom i zaštiti okoliša. Vodeći stručnjaci, kompanije, istraživači i institucije iz cijelog svijeta ovdje razmjenjuju ideje, inovacije i znanja koja doprinose prelasku na održive industrijske modele.

i manifestacijama na sajmu.

U okviru tematske ture „Nove tehnologije u upravljanju vodama“, bh. predstavnici su imali priliku upoznati se, između ostalog, sa djelovanjem Italijanske asocijacije za tehnologije održavanja podzemnih instalacija bez kopanja rovova (Italian Association for Trenchless Technology), koja okuplja više od 100 kompanija. Ovakav pristup omogućava pregled i popravke instalacija

cija vodovoda, kanalizacije, plinovoda, kablova itd. uz normalno odvijanje prometa i drugih svakodnevnih aktivnosti na površini.

Na sajmu su održane brojne konferencije, a članovi bh. delegacije sudjelovali su na centralnom događaju sajma – „Zelena ekonomija: Vođenje budućnosti u neizvjesnim vremenima“. Ovo je vodeći događaj za zelenu ekonomiju u Italiji koji podržava Nacionalno vijeće za zelenu ekonomiju u saradnji s Ministarstvom zaštite okoliša i energetske sigurnosti. Njegov cilj je promovirati novi smjer za italijansku ekonomiju i otvoriti nove mogućnosti za održivi razvoj analizirajući pozitivne potencijale, prepreke te politike i mjere potrebne za poboljšanje ekološkog kvaliteta strateških sektora.

Na konferenciji su predstavljeni ključni podaci, trendovi i perspektive najvažnijih svjetskih „igrača“ po utjecaju na okoliš: SAD-a, Evropske unije, Kine i Afrike.

Kroz „buyers“ programe realizirane su brojne druge organizirane grupne posjete, a iz naše regije, najbrojnija je bila delegacija Srbije koja tradicionalno posjećuje ovaj sajam.

Oblasti za buduću saradnju – šta smo naučili na sajmu?

Tokom posjete sajmu, bh. kompanije imale su priliku upoznati se sa najnovijim rješenjima i proizvodima koji podržavaju prijelaz na održive industrijske modele te se povezati sa potencijalnim partnerima i investitorima.

Bh. učesnici dodatno ističu da im je posjeta omogućila susret sa poznatim firmama sa kojima su ranije sarađivali, kao i sa mnogim novim firmama. Potencijalnu saradnju vide u:

- nabavci opreme i sredstava za djelatnosti zbrinjavanja opasnog otpada, održavanja postrojenja itd.,
- korištenju rješenja firmi koje se bave problemom otpadnih voda u prehrambenoj industriji i iskorištavanju sirutke za proizvodnju bioplina,
- korištenju rješenja i ideja u oblasti recikliranja metalnog otpada itd.

Amra Cerić, glavni inženjer u oblasti zaštite okoliša u kompaniji Energoinvest d. d., ističe:

„S obzirom na to da smo inženjering kompanija, značajna je uspostava kontakata sa potencijalnim partnerima na

budućim projektima. Smatramo da je posjeta sajmu ECOMONDO olakšala pronalazak kompanija koje bi mogle biti partneri. Kontakti su razmijenjeni sa kompanijama iz oblasti zaštite voda i zaštite okoliša (tretman različitih vrsta ulja i korištenja biogasa kao obnovljivog izvora energije) te kompanijom koja se bavi hemijskim analizama vrlo širokog spektra parametara u vodi i tlu, što je vrlo važno u oblasti zaštite okoliša, budući da domaće laboratorije ne mogu raditi sva mjerenja.“

Odziv i kvalitet kompanija koje su bile dio ovogodišnje delegacije jasno pokazuje da su one strateški opredjeljene za evropske i globalne tokove zelene tranzicije. Firme ističu prednost grupnih posjeta sajmovima i kao priliku za međusobno upoznavanje članova bh. delegacije i moguće zajedničke aktivnosti.

Posjeta sajmu ECOMONDO 2025 dio je kontinuiranih aktivnosti Komore na jačanju međunarodne saradnje, promocije izvoza i podrške transformaciji domaće privrede ka održivijem i konkurentnijem ekonomskom modelu.

Lejla Mededović

Treći broj časopisa „Infokom Science“ Vanjskotrgovinske/Spoljnotrgovinske komore Bosne i Hercegovine posvećen je savremenim izazovima i razvojnim pravcima industrije, digitalnih tehnologija i ekonomije znanja. Kroz naučne i stručne radove, prikaze i prijevode, časopis donosi uvid u aktuelne trendove industrijske transformacije, s posebnim naglaskom na tranziciju od Industrije 4.0 ka Industrij 5.0, integraciju naprednih tehnologija te jačanje uloge čovjeka u pametnim proizvodnim sistemima.

U novom broju pročitajte:

- Od Industrije 4.0 ka Industrij 5.0
- Pametna metrologija u industriji
- Integracija kolaborativnih robota (cobot) u CNC obradu: put ka autonomnoj optimizaciji i povećanoj produktivnosti
- Pametna proizvodnja kao integracija čovjeka i tehnologije
- Evolucija robotskih prihvatnica u kontekstu Industrije 4.0: tehnološki napredak i primjena u automatizovanom sortiranju i paletizaciji
- Evolucija prihvatnica u industrijskoj robotici: od rigidnih mehanizama do inteligentnih kolaborativnih rješenja
- Tranzicija od Industrije 4.0 ka Industrij 5.0: prediktivno održavanje hidroelektrana
- Ka pametnim rudnicima
- Intelligentni transportni sistemi (ITS)

Jačanje prisustva na međunarodnom tržištu prehrambene industrije

Spoljnotrgovinska komora Bosne i Hercegovine već dugi niz godina strateški radi na jačanju prisustva domaće prehrambene industrije na međunarodnom tržištu, a zajednički nastup bh. kompanija na sajmu ANUGA Fine Food jedan je od najvažnijih elemenata te strategije

ANUGA, najveći i najznačajniji svjetski sajam prehrambene industrije, tradicionalno se održava u Kelnu svake dvije godine, a izdanje od 4. do 8. oktobra 2025. godine zabilježilo je rekordnu posjećenost, potvrđujući status centralne globalne platforme za proizvođače i distributere hrane i pića.

Sajam obuhvata širok spektar prehrambenih kategorija – od Fine Food segmenta, smrznutih proizvoda i pekarstva, preko mesne, mliječne i organske industrije, do inovativnih biljnih proizvoda i alternativnih proteina. Ovogodišnje izdanje posebno je naglasilo održivost i inovacije, naročito kroz tematsku cjelinu Anuga Alternatives, dok je prateći program foruma, konfe-

rencija i B2B susreta ponovo potvrdio ulogu ANUGA-e kao mjesta gdje se oblikuju globalni trendovi.

Na zajedničkom štandu Bosne i Hercegovine, koji je organizovala Spoljnotrgovinska komora BiH, predstavilo se osam kompanija: AS Holding, Bimal, Delta Trade, Jami, Kolmix, Mladegs Pak, Osmo (Sitortilla) i Yimor (Magic Ice).

Njihovi proizvodi predstavljeni su međunarodnim distributerima, trgovinskim lancima, kupcima i potencijalnim partnerima, a zajednički nastup doprinio je jačanju prepoznatljivosti Bosne i Hercegovine u sektoru prehrambene industrije.

Nacionalni štand, uređen prema savremenim sajamskim standardima, omogućio je kompanijama da se predstavljaju kroz jedinstvenu i prepoznatljivu platformu, dok su brojni održani poslovnici sastanci pokazali rast interesovanja globalnih partnera za proizvode iz Bosne i Hercegovine, posebno u segmentima zdrave hrane, pekarstva, uljarstva i inovativnih rješenja. Učešće na sajmu dodatno je potvrdilo poziciju BiH kao zemlje sa kvalitetnim prehrambenim brendovima i industrijom

koja aktivno prati savremene trendove, od održive proizvodnje do razvoja novih formulacija proizvoda.

Rezultati ovogodišnjeg nastupa postavili su temelje za naredne korake u jačanju međunarodne prepoznatljivosti domaće industrije, uključujući širenje prisustva bh. proizvoda na tržištima EU, Bliskog istoka i Azije, povećanje broja kompanija na međunarodnim sajmovima, jačanje identiteta „Made in Bosnia and Herzegovina”, podsticanje inovacija te razvijanje izvozne strategije kroz kontinuirano prisustvo na ključnim globalnim sajamskim platformama.

ANUGA 2025 potvrdila je da bosanskohercegovačka prehrambena industrija ima kvalitet, znanje i kapacitete da se uspješno predstavi na najvećoj svjetskoj pozornici prehrambenog sektora. Uz podršku Spoljnotrgovinske komore BiH i kontinuiran rad kompanija, domaća industrija nastavlja jačati svoj međunarodni identitet i otvarati put prema novim tržištima, potvrđujući se kao pouzdan i perspektivan partner u globalnom lancu vrijednosti.

Stanislava Perišić i Radoš Šehovac

Zajednički nastup bh. kompanija na sajmu ELMIA Subcontractor 2025

Spoljnotrgovinska komora Bosne i Hercegovine i ove je godine, po četvrti put, organizovala zajednički nastup bosanskohercegovačkih kompanija na Međunarodnom sajmu podugovaranja ELMIA Subcontractor 2025, održanom od 11. do 13. novembra 2025. godine u Jonkopingu, Švedska

Na nacionalnom štandu Bosne i Hercegovine, smještenom u hali B s brojem B06:110, svoje proizvode i usluge predstavilo je šest bh. kompanija: Kolektor Laktaši, TMD-AGS Gradačac, My Components Sarajevo, Irion Argerr Vogošća, SB Laser Kozarac i Emerus Široki Brijeg.

Riječ je o vodećem sajmu podugovarača u sjevernoj Evropi, koji okuplja kompanije iz oblasti metaloprerađivačke, elektro, plastične i mašinske industrije, kao i pružaoce specijalizovanih industrijskih usluga. Sajam svake godine okupi više od 1.000 izlagača iz preko 30 zemalja i više od 10.000 poslovnih posjetilaca.

Tokom sajma, bosanskohercegovačke kompanije imale su priliku da predstavljaju svoje proizvode i usluge te učestvuju u brojnim poslovnim susretima i B2B događajima koje ELMIA Subcontractor tradicionalno organizuje.

Zajednički nastup na ovom sajmu predstavlja značajnu priliku za promociju bosanskohercegovačke industrije, razmjenu iskustava i upoznavanje s najnovijim tehnološkim trendovima u oblastima proizvodnje, automatizacije i održivog industrijskog razvoja.

Kompanije iz Bosne i Hercegovine na sajmu A+A 2025

Spoljnotrgovinska komora Bosne i Hercegovine je, uz tehničku podršku Švicarskog programa promocije izvoza (SIPPO), po treći put organizovala zajednički nastup kompanija iz Bosne i Hercegovine na jednom od najvećih svjetskih sajmova zaštite i sigurnosti na radu – A+A 2025, održanom od 4. do 7. novembra 2025. godine u Dizeldorfu, Njemačka

Na štandu Komore, smještenom u hali 14, svoje proizvode predstavilo je pet bh. kompanija: Zenko Zenica, Sana Linea Kostajnica, Neno Teslić, Mraz Pale i Tekstilna industrija Mostar.

Sajam A+A predstavlja vodeću međunarodnu platformu za predstavljanje inovacija u oblasti zaštitne opreme, sigurnosnih tehnologija, prevencije rizika i unapređenja zdravlja na radnom mjestu. Ove godine na sajmu učestvuje više od 2.000 izlagača iz preko 60 zemalja svijeta.

Ovogodišnje izdanje sajma bilo je fokusirano na ključne teme koje oblikuju budućnost sigurnosti i zdravlja na radu, uključujući: digitalizaciju i automatizaciju, održive materijale i cirkularnu ekonomiju, zdravlje i dobrobit zaposlenih te klimatske promjene i njihov uticaj.

Organizacijom zajedničkog nastupa, Komora nastavlja aktivnosti usmjerene na podršku internacionalizaciji domaćih kompanija, jačanje izvoza i promociju Bosne i Hercegovine kao pouzdanog partnera na međunarodnom tržištu.

VANJSKOTRGOVINSKA KOMORA BOSNE I HERCEGOVINE
СПОЉНОТРГОВИНСКА КОМОРА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ
INSTITUT ZA EDUKACIJU

Vaša adresa za edukaciju

+387 33 566 200

edukacija@komorabih.ba

www.komorabih.ba/usluge/edukacija

Certifikati za sistem upravljanja prema
ISO 9001:2015 i ISO 14001:2015

VTKBiH i SERDA kroz EmployVET grade most između obrazovanja i privrede

Kako obezbijediti da obrazovni sistemi u Bosni i Hercegovini prate potrebe tržišta rada i da mladi stiču znanja i vještine koje poslodavci zaista traže? Odgovor na to pitanje pokušao je ponuditi projekat „Uključivanje poslodavaca u relevantno i otporno stručno obrazovanje i obuku (EmployVET)”, koji se u Bosni i Hercegovini i regionu zapadnog Balkana provodi uz finansijsku podršku Evropske unije kroz Erasmus+ program. Projekat EmployVET implementiraju partneri iz Slovenije, Hrvatske, Crne Gore i Bosne i Hercegovine, a u našoj zemlji ga provode Vanjskotrgovinska komora Bosne i Hercegovine i Sarajevska regionalna razvojna agencija (SERDA).

„Nedostatak kvalifikovane radne snage predstavlja ozbiljan izazov za privredu BiH. Aktivno uključivanje poslodavaca u proces stručnog obrazovanja omogućava da se nastavni programi usklade s realnim potrebama tržišta rada i da učenici steknu praktična znanja koja im olakšavaju prelazak iz škole u svijet rada“, poručili su iz Vanjskotrgovinske komore BiH.

Poslodavci i škole za jednim stolom

Glavni cilj projekta je jačanje saradnje između poslodavaca i obrazovnih institucija koje pružaju stručno obrazovanje i obuku (SOO), s namjerom da se poveća relevantnost i kvalitet stručnog obrazovanja te da se mladi pripreme za zelenu i digitalnu tranziciju. Kroz fokus grupe koje su okupile predstavnike škola i poslodavaca iz cijele BiH, razmijenjena su iskustva, izazovi i primjeri dobre prakse u oblasti učenja zasnovanog na radu. Zaključci ovih susreta postali su osnova za komparativne analize stanja stručnog obrazovanja u Sloveniji, Hrvatskoj, Crnoj Gori i BiH.

Praktični Vodič za uključivanje poslodavaca

Jedan od glavnih rezultata projekta je Vodič za uključivanje poslodavaca u stručno obrazovanje i obuku, dokument koji pokazuje kako privreda može aktivnije učestvovati u obrazovanju budućih radne snage. Vodič objašnjava kako funkcionišu obrazovni sistemi i zakonski okvir u Bosni i Hercegovini te na

koje se načine poslodavci mogu uključiti u ovaj proces kroz tripartitna i školska vijeća i savjetodavna tijela, ali i kroz doprinos razvoju nastavnih planova i programa i standarda zanimanja. Poseban dio posvećen je mentorstvu, učenju zasnovanom na radu i obrazovanju odraslih, kao ključnim oblicima povezivanja škola i kompanija. Dokument se zasniva na istraživanjima, fokus grupama i primjerima dobre prakse iz partnerskih zemalja, nudeći jasan i primjenjiv okvir za jačanje saradnje između obrazovanja i privrede u Bosni i Hercegovini.

Studijske posjete Sloveniji i Hrvatskoj

U okviru projekta organizovane su brojne radionice koje su poslužile kao platforma za povezivanje škola i poslodavaca, kao i studijske posjete Sloveniji i Hrvatskoj, tokom kojih su predstavnici škola i poslodavaca iz BiH imali priliku upoznati se s primjerima dobre prakse u izvođenju učenja zasnovanog na radu (WBL) i karijernom savjetovanju. Posjećeni su događaji poput 10. sajma zanimanja u Zagrebu i 57. međunarodnog obrtničkog sajma MOS u Celju, te kompanije i školski centri u Krškem i Celju.

Za dugoročnu održivost uspostavljen je Help Desk, koji u BiH zajednički vode VTKBiH i SERDA. Ove kontakt tačke služe kao podrška kompanijama koje žele da se uključe u obrazovni proces, kao i školama koje traže partnere iz privrede.

Projekat EmployVET predstavlja važan korak ka obrazovanju koje prati potrebe tržišta rada i omogućava mladima da razviju praktične, moderne i tražene vještine, gradeći most između škola i kompanija te stvarajući sigurniju budućnost za mlade i konkurentniju bh. privredu.

Inspirativan video o projektu dostupan je na linku <https://www.youtube.com/watch?v=OiVU9lw2n1Q>

Prirodna i zapaljiva rashladna sredstva u Bosni i Hercegovini

U okviru kontinuiranih napora na unapređenju sektora rashladne i klima tehnike u Bosni i Hercegovini, Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa Bosne i Hercegovine – Ozonska jedinica BiH, uz podršku UNIDO-a (United Nations Industrial Development Organization) i u saradnji sa Grupacijom rashladne, klima tehnike i toplotnih pumpi Spoljnotrgovinske komore Bosne i Hercegovine, uspješno je organizovalo ciklus šest radionica na temu „Prirodna i zapaljiva rashladna sredstva“.

Radionice su održane u pet gradova – Brčkom, Banjoj Luci, Jajcu, Sarajevu i Mostaru – i okupile su 305 učesnika, među kojima su bili serviseri i instalateri RACHP sistema, uvoznici rashladnih

supstanci i KGH opreme, inženjeri, projektanti i drugi stručnjaci iz oblasti rashladne i klima tehnike.

Predavači na obukama bili su Azra Rogović-Grubić, voditeljica Ozonske jedinice BiH, i Vasil Eftimov, međunarodni ekspert UNIDO-a, koji su kroz teorijski i praktični pristup prenijeli znanja o: dobrim servisnim praksama pri radu s rashladnim, klima uređajima i toplotnim pumpama, bezbjednom rukovanju prirodnim i zapaljivim rashladnim sredstvima poput HC, CO₂ i amonijaka, te primjeni bezbjednosnih standarda u skladu s evropskom i domaćom regulativom.

Poseban segment radionice u Jajcu bio je posvećen posjeti kompaniji INOVA, gdje su učesnici imali priliku

da se upoznaju s procesom proizvodnje savremenih toplotnih pumpi koje koriste ekološki prihvatljiv rashladni fluid propan R-290.

Ove radionice predstavljaju značajan doprinos privredi Ozonske jedinice Bosne i Hercegovine, koja kroz kontinuirane aktivnosti i projekte jača stručne kapacitete domaćeg sektora i podržava tranziciju ka održivim, ekološki prihvatljivim tehnologijama.

Ovaj ciklus radionica još jednom potvrđuje da su znanje, saradnja i institucionalna podrška ključni pokretači održive transformacije u sektoru rashladne i klima tehnike u Bosni i Hercegovini.

Promotivni video o radionicama dostupan je na linku <https://www.youtube.com/watch?v=ZMeF72INrBw>.

Inovacije, dekarbonizacija i sigurnost za mala i srednja preduzeća: snažnija Mreža na djelu

Godišnja konferencija Evropske preduzetničke mreže (Enterprise Europe Network – EEN), pod nazivom „Driving innovation, decarbonisation and security for SMEs: a stronger Network in action“, održana je od 26. do 28. novembra 2025. godine u danskom Aalborgu, okupljajući više od 700 predstavnika institucija, kompanija i eksperata iz 57 zemalja. Kao najveća mreža za podršku malim i srednjim preduzećima, EEN je još jednom dokazao svoju ključnu ulogu u jačanju konkurentnosti, internacionalizacije i inovacija u evropskom poslovnom okruženju

Konferencija Evropske preduzetničke mreže, kao centralno mjesto okupljanja partnera Mreže, kreatora politika EU i međunarodnih stručnjaka, uključivala je interaktivne sesije, mogućnosti za umrežavanje i bilateralne sastanke, a predstavnici BITNET konzorcija aktivno su učestvovali u različitim sesijama i poslovnim susretima tokom konferencije.

Ovogodišnji događaj organizirali su Direktorat za jedinstveno tržište, industriju, preduzetništvo i MSP (DG GROW) i Izvršna agencija za Evropsko inovacijsko vijeće i MSP (EISMEA), u suorganizaciji EEN Danske i North Denmark EU-Office (Kancelarija EU u sjevernoj Danskoj), a uz podršku Danskog odbora za ekonomski razvoj i Danske agencije za visoko obrazovanje i nauku.

Konferencija, kao centralni godišnji događaj EEN-a i prva u novom programskom periodu 2025–2028., ponudila je bogat program koji se sastojao od plenarnih govora, panel-diskusija, radionica, sesija u cilju umrežavanja i bilateralnih sastanaka, koji su omogućili uspostavljanje konkretnih poslovnih prijedloga. Tokom konferencije održano je više od 740 individualnih sastanaka.

Događaj je zvanično otvoren uvodnim obraćanjima Anne

Athanasopoulou (DG GROW), Giuseppea Caselle (EISMEA) i Lassea Frimanda Jensena, gradonačelnika Aalborga, a već na samom otvaranju konferencije istaknute su ključne teme koje su obilježile njen sadržaj i ciljeve.

Prvi dan konferencije bio je strukturiran kroz tematske panele koji su omogućili učesnicima razmjenu iskustava i definiranje konkretnih koraka za jačanje konkurentnosti i održivog razvoja u regiji.

Poseban fokus stavljen je na inovacije i start-upove, s naglaskom na jačanje inovativnog pristupa, podršku u zaštiti intelektualnog vlasništva, smanjenje regionalnih razlika u korištenju inovacija te privlačenje investicija za prevazilaženje izazova globalne ekonomije.

Jednako značajan segment konferencije posvećen je industrijskoj tranziciji, odnosno unapređenju održivosti, digitalizacije i otpornosti u različitim sektorima, s posebnim akcentom na podršku malim i srednjim preduzećima u oblastima dekarbonizacije, bioekonomije, cirkularne ekonomije i zelene konkurentnosti.

Tema jedinstvenog tržišta i internacionalizacije osnažila je diskusije o poboljšanju pristupa MSP-ova kako tržištu EU tako i globalnim tržištima,

uz poseban fokus na regionalnu integraciju, transfer tehnologije, inovacije te smjernice o međunarodnoj trgovini i sporazumima o slobodnoj trgovini.

Također, konferencija je posvetila pažnju kvalitetu i utjecaju EEN mreže s ciljem maksimiziranja njenog doprinosa vidljivosti i podrške MSP-ovima kroz digitalnu transformaciju, integraciju vještačke inteligencije i osnaživanje žena preduzetnica.

Konferencija je zatvorena dodjelom nagrada EEN Awards i prezentacijom primjera dobrih praksi, a nagrada Inspiring Client Journey Award (EEN Awards – First Prize) je pripala francuskoj biotehnološkoj kompaniji Cilcare. Kompaniju su 2014. godine osnovale tri preduzetnice, a specijalizirala se za razvoj terapija i rješenja kod gluhih i nagluhih osoba. Dodjele nagrada su pokazale šta MSP-ovi mogu postići uz pravu podršku i efikasno korištenje Mreže i resursa EU.

Zaključnu sesiju obilježila je predaja zastave EEN-a irskom gradu Dublinu, u kojem će se održati sljedeća godišnja konferencija Evropske preduzetničke mreže.

Mersiha Selmanović

Usluge EEN mreže su provjerene, brze i besplatne

Vanjskotrgovinska/Spoljnotrgovinska komora Bosne i Hercegovine, kao ko-ordinator Evropske preduzetničke mreže (EEN) u Federaciji Bosne i Hercegovine, u saradnji sa partnerima iz konzorcija (Sarajevska regionalna razvojna agencija, Univerzitet u Sarajevu, INTERA Tehnološki Park Mostar, BIT Centar Tuzla i Zenička razvojna agencija), na web stranici www.een.ba objavljuje ponude iz baza koje evidentiraju EEN profile poslovne saradnje, profile iz oblasti istraživanja i razvoja, kao i ponude iz baze koja evidentira EEN tehnološke profile onih privrednih i istraživačko-tehnoloških subjekata koji su iskazali interes za saradnju sa kompanijama iz Bosne i Hercegovine.

Sve ponude koje su prezentirane iz baze poslovne saradnje EEN mreže su odabrane po kriterijima koji su prihvatljivi za izvozno orijentirane kompanije, što znači da se uzimaju u obzir samo one poslovne ponude (profile) koje povećavaju izvozni kapacitet malih i srednjih preduzeća iz Bosne i Hercegovine.

Ako želite stupiti u kontakt s preduzećima čije ponude su objavljene ili ako želite da se ponuda/profil Vašeg preduzeća nađe u bazi podataka EEN mreže, kontaktirajte nas putem e-maila koji je naveden na svakoj ponudi/profilu.

Procedura je vrlo jednostavna:

- Ispunite obrazac/profil za poslovnu/istraživačku/tehnološku saradnju;
- Ponuda/profil Vašeg preduzeća se unosi u EEN bazu podataka;
- Vaša ponuda/profil se dalje objavljuje u poslovnim magazinima/internet stranicama EEN centara/kontakata u zemljama u kojima tražite poslovnog partnera.

Više informacija o uslugama Evropske preduzetničke mreže (EEN) u Federaciji Bosne i Hercegovine možete pronaći na web stranici: <https://een.ba/bs>

Usluge EEN mreže su provjerene, brze i besplatne.

Partneri BITNET konzorcija u Federaciji Bosne i Hercegovine

Putem dolje datog linka možete SAMI pronaći opciju search (Partnering opportunities) i pregledati sve ponude/zahtjeve inostranih privrednih entiteta (business entities):

<https://een.ec.europa.eu/partnering-opportunities>

Igračke s projektilima

Igračke moraju ispunjavati brojne sigurnosne zahtjeve. U slučaju igračaka s projektilima, oblik i struktura projektila kao i kinetička energija koju mogu razviti moraju biti takvi da ne postoji opasnost od ozljeda korisnika igračke ili trećih osoba. Također, ove igračke ne smiju predstavljati kemijski rizik. Posljednjih godina uočeno je da se ponavljaju upozorenja o igračkama s projektilima prijavljenima u sustav brze razmjene službenih obavijesti o proizvodima koji predstavljaju rizik za zdravlje i sigurnost potrošača (Safety Gate).

Igračke s projektilima smatraju se sigurnim u pogledu mehaničkih i fizičkih osobina ako ispunjavaju sigurnosne zahtjeve standarda BAS EN 71-1+A1:20192019 - Sigurnost igračaka – Dio 1: Mehanička i fizička svojstva.

Ključni zahtjevi standarda koji se odnose na ove igračke su:

- minimalna veličina projektila kako bi se izbjeglo gušenje,
- jasna upozorenja kako projektili ne bi bili usmjereni u oči ili lice,
- mehanizam za ispaljivanje igračke mora biti dizajniran tako da ne može lansirati improvizirani projektil na opasan način.

Igračke s projektilima kao što su puške, pištolji, pračke, setovi luka i strijele su igračke namijenjene za ispaljivanje projektila, bilo pomoću mehanizma za izbacivanje koji može da skladišti i oslobađa energiju (poput okidača) bilo bez uskladištene energije, gdje se projektil izbacuje energijom koju daje korisnik ili pomoću mehanizma za izbacivanje koji ne može skladištiti energiju neovisno o korisniku (poput luka i strijele).

Luk iz seta luka i strijele je definiran kao mehanizam za ispaljivanje, ali budući da ne može pohraniti energiju

neovisno o korisniku, igračka je klasificirana kao igračka s projektilom bez uskladištene energije.

Mehanizam za ispaljivanje projektila mora biti projektiran tako da ne može lansirati improvizirane projekte (na primjer olovke, eksere, kamenje) na način za koji se utvrdi da je opasan. Ako se bilo koji od improviziranih projektila može ispaliti na način za koji je utvrđeno da je opasan, korisniku se treba skrenuti pažnja na potencijalne opasnosti od upotrebe projektila koji nisu isporučeni ili preporučeni od proizvođača. U tom slučaju, na igrački ili ambalaži se mora nalaziti sljedeće upozorenje: „Upozorenje. Nemojte ispaljivati druge predmete osim projektila koji ste dobili s ovom igračkom.“

Prema definiciji standarda BAS EN 71-1, projektil je objekt namijenjen za lansiranje/ispaljivanje, bacanje ili puštanje u slobodan let ili putanju u zrak.

Slika 1. Primjeri igračaka projektiranih za izbacivanje projektila s uskladištenom energijom

Slika 2. Primjer igračaka projektiranih za izbacivanje projektila bez uskladištene energije

Slika 3. Primjeri različitih vrsta projektila s različitim vodećim dijelovima

Vodeći dio projektila je površina(e) projektila ili leteće igračke (npr. vrhovi, rubovi ili izbočine) za koje bi se očekivalo da će doći u kontakt s očnom jabučicom u slučaju ispaljivanja prema oku (definicija uključuje sva područja na projektilima koji putuju u nepredvidivim orijentacijama /npr. Prevrtanje/ za koje se razumno može očekivati da će pogoditi očnu jabučicu). Vodeći dijelovi projektila, kao i ivice oko vodećih dijelova, moraju biti glatki i bez oštrica i sličnih izbočina.

Ovisno o vrsti igračke koja ispaljuje projekte i korištenim projektilima, različiti su sigurnosni zahtjevi koji moraju biti ispunjeni.

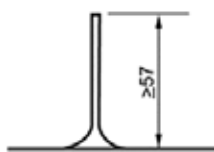
Projektili s kinetičkom energijom većom od 0,08 J ispaljeni iz igračke s uskladištenom energijom moraju:

- imati vodeći dio (dijelove) od elastičnog materijala,
- biti praćeni sljedećim upozorenjem o potencijalnoj opasnosti od ciljanja u oči ili lice: „Upozorenje. Ne ciljajte u oči ili lice.“ Ovaj se zahtjev ne odnosi na projekte za koje bi se smatralo

nerazumnim ciljati u oči ili lice korisnika ili treće strane,

- imati kinetičku energiju po jedinici površine ne veću od 2 500 J/m².

Budući da se može dogoditi da u igri projektili završe u ustima djece, projektili s vakuumskom kapicom moraju imati određenu minimalnu duljinu kako bi se u tom slučaju mogli lako ponovno izvuci iz grla. Jednako je važno da se vakuumske kapice takvih projektila ne mogu lako odvojiti. U protivnom, postoji opasnost da vakuumska kapica ostane u grlu kada se projektil izvadi iz usta, što predstavlja opasnost od gušenja.

Agencija za nadzor nad tržištem je, u suradnji s nadležnim inspekcijama, provela nadzor ovih proizvoda u 2022., 2023. i 2025. godini. Laboratorijskim ispitivanjem u tom razdoblju utvrđene

su sljedeće najčešće neusklađenosti:

- proizvodi nisu imali prateće upozorenje o potencijalnoj opasnosti od ciljanja u oči ili lice: „Upozorenje. Ne ciljajte u oči ili lice.“,
- proizvodi nisu zadovoljili zahtjeve u vezi s ispitivanjem na zatezanje.

Nezadovoljavajuće je da su na tržištu dostupne igračke za ispaljivanje projektila koje mogu uzrokovati ozljede oka ili tijela i gušenje zbog malih dijelova. Kako bi zaštitili djecu od nesigurnih i opasnih proizvoda, svi poslovni subjekti moraju djelovati odgovorno i u potpunosti u skladu s primjenjivim zakonskim zahtjevima kada igračke stavljaju na tržište. Također, obaveza poslovnih subjekata je aktivno sudjelovanje u uklanjanju nesigurnih igračaka s tržišta. To može uključivati trenutačno povlačenje ili povrat proizvoda i upozoravanje javnosti na rizik koji postoji. Obavijesti o povlačenju trebaju biti jasne i dostupne te uvijek treba navesti opasnosti koje predstavlja proizvod. Ako igračka predstavlja sigurnosni rizik, poslovni subjekti imaju zakonsku obavezu odmah obavijestiti Agenciju za nadzor nad tržištem Bosne i Hercegovine. Oblik i sadržaj obavijesti o opasnom proizvodu koje su Agenciji za nadzor nad tržištem Bosne i Hercegovine dužni dostaviti proizvođač i distributer ako, s obzirom na informacije kojima raspolažu i profesionalno znanje i iskustvo, znaju ili bi trebali znati da proizvod koji su stavili na tržište predstavlja rizik za potrošače i koji nije u skladu sa zahtjevom za opću sigurnost, propisan je Odlukom o obliku i sadržaju obavijesti o opasnom proizvodu („Službeni glasnik BiH“, broj 55/10). Obrazac za obavješćavanje je dostupan na internetskoj stranici Agencije (<http://annt.gov.ba/>) i može se popuniti i dostaviti običnom ili elektroničkom poštom.

Lidija Lovrić, dipl. ing. kem.

Stručni savjetnik za igračke

Agencija za nadzor nad tržištem BiH

Slika 4. Projektil s odvojenom vakuumskom kapicom

Slika 5. Dužina projektila s vakuumskom kapicom nije zadovoljavajuća

Kompanije nominirane za nagradu „Polet 2025“

Najbolji izvoznik u kategoriji malih kompanija u sektoru industrije

ALMEX SOLUTION d. o. o. Bužim
PRO-STEEL d. o. o. Cazin
ŠEHERCONI d. o. o. Maglaj
CTI a. d. Laktaši
FEROS ARNAUT d. o. o. Kalesija

Najbolji izvoznik u kategoriji malih kompanija u sektoru usluga

BOSNA PETROLEUM COMPANY d. o. o. Sarajevo
TZS EXPORT IMPORT d. o. o. Goražde
JUMP LOGISTICS d. o. o. Sarajevo
ALBAT d. o. o. Vogošća
LUXLED SIGNAGE BH d. o. o. Visoko

Najbolji izvoznik u kategoriji srednjih kompanija u sektoru industrije

D i S EUROSTANDARD d. o. o. Prnjavor
IHM d. o. o. Bijeljina
ARAS PRODUCTION d. o. o. Bihać
TRENDY d. o. o. Novi Travnik
ALIBEGOVIĆ PLAST d. o. o. Gračanica

Najbolji izvoznik u kategoriji srednjih kompanija u sektoru usluga

PET SERVIS d. o. o. Zenica
MELTAL d. o. o. Ilijaš
FULIN WOOD d. o. o. Brčko
SYSTEM VERIFICATION BH d. o. o. Sarajevo
SELLER d. o. o. Gradačac

Najbolji izvoznik u kategoriji velikih kompanija u sektoru industrije

MIKROELEKTRONIKA a. d. Banja Luka
UNIS GINEX d. d. Goražde
IMACO SYSTEMTECHNIK d. o. o. Usora
BOSNALIJEK d. d. Sarajevo Sarajevo
PRETIS d. d. Vogošća

Najbolji izvoznik u kategoriji velikih kompanija u sektoru usluga

BH HOLDING d. o. o. Sarajevo
JP MEĐUNARODNI AERODROM SARAJEVO d. o. o. Sarajevo

Najbolji izvoznik za tržište Austrije

TT KABELI d. o. o. Široki Brijeg
ASTA BOSNIA d. o. o. Cazin
TRAKTIONSSYSTEME BOSNIA d. o. o. Tuzla
M I V I K O d. o. o. Posušje
REMUS INNOVATION d. o. o. Sanski Most

Najbolji izvoznik za tržište Njemačke

MANN+HUMMEL BA d. d. Tešanj
PASS d. o. o. Bijeljina
JAJCE ALLOY WHEELS d. o. o. Jajce
KOALA PAINTINGS d. o. o. Tešanj
PIMS ELEKTRO OPREMA d. o. o. Odžak

Najbolji izvoznik za tržište Crne Gore

MLIJEKOPRODUKT d. o. o. Kozarska Dubica
ELEKTRANE STANARI d. o. o. Stanari
GROSS d. o. o. Gradiška
FERRO KEŠ d. o. o. Mostar
ARCELORMITTAL ZENICA d. o. o. Zenica

Nominirani su u 2024. godini ostvarili izvoz od 1,4 milijardi KM i dobit od 318 miliona KM te zapošljavaju više od 11.500 radnika

POLET2025.

**NAJBOLJI IZVOZNIK
u kategoriji malih kompanija
u sektoru industrije**

POKAZATELJI

- Godina osnivanja: 2023.
- Vlasništvo: 100% domaći kapital
- Kompletna proizvodnja namijenjena je izvozu u zemlje EU
- Promet u 2024. godini: 4,8 miliona KM

KONTAKT

Almex Solution d. o. o. Bužim

Varoška Rijeka bb
Odgovorno lice: Burzić Nirvet
+387 61 625 826
+387 61 200 510
prefabcentralalmexsolution@
hotmail.com

Almex Solution d. o. o. Bužim osnovan je 2023. godine i bavi se obradom metala, s fokusom na proizvodnju metalnih obloga za izolaciju. Proizvodi kompanije nalaze primjenu u termoelektranama, industrijskim postrojenjima, zgradama i svim objektima u kojima je neophodna posebna metalna izolacija radi zaštite okoliša i povećanja energetske efikasnosti. Pored toga, kompanija proizvodi i dodatne izolacione materijale od mineralne vune, čime zaokružuje kompletan proces izolacijskih rješenja.

Kvalitet i pouzdanost proizvoda Almex Solutiona prepoznati su širom Evropske unije, posebno u Sloveniji, Belgiji, Njemačkoj, Mađarskoj i Hrvatskoj, uz stalnu tendenciju širenja na nova tržišta. Kompanija posluje isključivo s domaćim kapitalom, bez kreditnih zaduženja, što potvrđuje njenu stabilnost i održiv poslovni model.

Danas Almex Solution zapošljava 18 radnika, a zahvaljujući rastu obima posla nalazi se u fazi širenja i zapošljavanja novih stručnjaka, potvrđujući status jednog od perspektivnijih izvoznika u sektoru metalne industrije.

Šeherconi d. o. o. Maglaj – domaći lider u proizvodnji korneta i vafla

Šeherconi d. o. o. iz Maglaja je prepoznatljiva bosanskohercegovačka kompanija specijalizirana za proizvodnju korneta, vafla i drugih konditorskih proizvoda. Osnovana 1996. godine, firma je iz malog pogona izrasla u modernu proizvodnju koja posluje po visokim standardima kvaliteta, uključujući ISO, HACCP i HALAL certifikate.

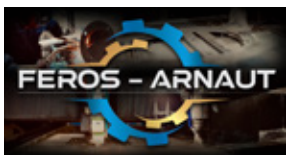
Zahvaljujući savremenim automatskim linijama, Šeherconi danas postiže visok nivo efikasnosti i stabilnu kvalitetu proizvoda. Njihovi korneti i vafla prisutni su kako u domaćim prodavnicama i HoReCa sektoru tako i na inostranim tržištima, posebno u zemljama EU.

Kompanija se kontinuirano širi, uvodi nove proizvode i ulaže u modernizaciju kako bi odgovorila potrebama kupaca. Kao važan poslodavac u lokalnoj zajednici, Šeherconi doprinosi razvoju Maglaja i potvrđuje se kao jedan od značajnijih proizvođača u konditorskoj industriji regiona.

KONTAKT

Šeherconi d. o. o.

Novi Šeher bb.
74254 Maglaj
Bosna i Hercegovina
+387 32 611 506
seherconi@gmail.com
<https://www.korneti.ba/>

Feros Arnaut d. o. o. Kalesija osnovan je 15. 9. 2006. godine i od početka je u potpunosti usmjeren na inostrano tržište. Firma je počela sa dva radnika, a zahvaljujući stručnom radu i predanosti poslu, kontinuirano je rasla te danas ima između 13 i 15 zaposlenih.

Osnovna djelatnost kompanije je proizvodnja nosača za galvanizaciju, a rezultati poslovanja su od osnivanja stabilni i uspješni. Prihod se gotovo u cijelosti ostvaruje izvozom (ranije 100%, a danas oko 98%), što potvrđuje konkurentnost kompanije na zahtjevnim tržištima zapadne Evrope.

Posebnu pažnju Feros Arnaut d. o. o. posvećuje kvalitetu usluga i zaštiti životne sredine te dugi niz godina posjeduje certifikate ISO 9001 i ISO 14001, što potvrđuje posvećenost standardima i održivom poslovanju.

Vizija firme je nastavak rasta, proširenje proizvodnih kapaciteta, razvoj novih proizvoda i stalno unapređenje znanja i tehnologije kako bi se zadržali visoki kriteriji i povjerenje partnera.

KONTAKT

Feros Arnaut d. o. o. Kalesija

Gornji Rainci b.b.
75260 Kalesija
Bosna i Hercegovina
+035 638-687
feros-arnaut@gmx.at
<https://feros-arnaut.com/>

POLET2025.

**NAJBOLJI IZVOZNIK
u kategoriji malih kompanija
u sektoru usluga**

POKAZATELJI

- **Godina osnivanja:** 2011.
- **Sjedište:** Sarajevo, Bosna i Hercegovina
- **Podružnica:** Tripoli, Libija
- **Vrsta kompanije:** EPC (Engineering, Procurement & Construction) Contractor
- **Ključne djelatnosti:** projektovanje, inženjering, nabavka, izgradnja, održavanje i puštanje u rad industrijskih postrojenja po sistemu *ključ u ruke* u sektoru nafte i gasa
- **Certifikati:** TÜV – ISO 9001 (Sistem upravljanja kvalitetom), ISO 14001 (Upravljanje zaštitom okoliša), ISO 45001 (Zdravlje i sigurnost na radu)
- **Glavna tržišta:** BiH, Libija
- **Broj zaposlenih:** 50+
- **Klijenti:** NOC, AKAKUS, AGOCO, BPMC, SOC, MOO, ZOC, HOO, ARC
- **Vlasnička struktura:** privatno vlasništvo
- **Jezici poslovanja:** engleski, arapski, bosanski

KONTAKT

Bosna Petroleum Company

Džemala Bijedića 25C
71000 Sarajevo, Bosna i Hercegovina
+ 387 33 770-690
info@bosnapetroleum.com
www.bosnapetroleum.com

Bosna Petroleum Company (BPC) je multidisciplinarna kompanija koja svojim klijentima pruža kompletan spektar usluga projektovanja i inženjeringa, nabavke i izgradnje industrijskih objekata u sektoru nafte i gasa.

Ova sveobuhvatna multidisciplinarna sposobnost omogućava kompaniji da prati projekte u cjelini – od početnih faza, gdje se postavljaju temelji za njihov kasniji uspjeh, do implementacije naprednih tehnoloških rješenja. Takav pristup značajno unapređuje efikasnost, performanse, poštivanje rokova i optimizaciju troškova tokom svih faza realizacije.

BPC je prepoznat kao jedan od vodećih izvođača od National Oil Corporationa (NOC), zahvaljujući projektima izvedenim za libijske naftne kompanije kao što su AKAKUS, BPMC, AGOCO, SOC, ARC, MOO, HOO, ZOC.

Portfolio kompanije obuhvata širok spektar „ključ u ruke” projekata u naftnoj i gasnoj industriji, uključujući projektovanje i izgradnju cjevovoda, rekonstrukciju i izgradnju rezervoara te elektro i instrumentacione sisteme.

Danas je BPC međunarodno priznat EPC izvođač, poznat po kvalitetu, pouzdanosti, fleksibilnosti i dokazanom iskustvu u uspješnoj realizaciji projekata.

BPC je posvećen pružanju najvišeg nivoa kvaliteta usluga, zaštiti životne sredine i očuvanju zdravlja i sigurnosti svojih zaposlenika, a kompanija rad temelji na savremenim principima, primjeni naprednih tehnologija i saradnji s renomiranim partnerima u naftnoj i pratećim industrijama.

Kroz angažman stručnog i iskusnog kadra te transparentnu komunikaciju, Bosna Petroleum Company gradi odnose povjerenja i osigurava da su potrebe klijenata u potpunosti prepoznate i ispunjene. Pouzdanost i kvalitet usluga zasnovani su na zakonskim propisima, međunarodnim standardima i poslovnim ciljevima kompanije.

BPC je trajno opredijeljen za stalno unapređenje efikasnosti integrisanog sistema upravljanja kvalitetom, zaštitom okoliša i sigurnošću na radu u skladu sa standardima ISO 9001, ISO 14001 i ISO 45001. Cilj kompanije je stvaranje sigurnog, održivog i odgovornog poslovnog okruženja koje donosi vrijednost i klijentima i zajednici.

Bosna Petroleum Company teži da postane sinonim za kvalitet i inovaciju u naftnoj industriji. To je kompanija koja svojim stručnim rješenjima i posvećenim radom stalno postavlja više standarde i predvodi razvoj sektora.

KATEGORIJA: Najbolji izvoznik u kategoriji malih kompanija u sektoru usluga

POKAZATELJI

- Jump logistics d. o. o. Sarajevo je dobitnik Dun & Bradstreet srebrenog certifikata bonitetne izvrsnosti za 2025. godinu te ispunjava kriterij bonitetne izvrsnosti razreda A, AA i AAA za 2023., 2024. i 2025. godinu i pripada grupi top poslovnih subjekata u BiH
- Kompanija zastupa i sarađuje sa vodećim logističkim i transportnim kompanijama, uključujući DSV, Ceva Logistics, Fracht, Turkish Cargo, Lufthansa Cargo, Flight Dubai, Varamar i mnoge druge, pružajući pouzdana i fleksibilna rješenja klijentima

KONTAKT

Jump logistics d. o. o.

Kurta Schorka 18B
71000 Sarajevo
Bosna i Hercegovina
+387 61 789 845
jump@jump-logistics.com
www.jump-logistics.com

Jump logistics d. o. o. Sarajevo, osnovan 2009. godine, jedna je od vodećih bh. kompanija u oblasti međunarodnog transporta i logistike. Kompanija pruža usluge pomorskog, avionskog i cestovnog transporta, uključujući pune i djelimične kontejnerske pošiljke (FCL/LCL) te transport opasnog i vangabaritnog tereta (ADR, radioaktivni materijali).

Kompanija posjeduje vlastitu flotu transportnih vozila i mrežu pouzdanih partnera, što omogućava brze, sigurne i ekonomične isporuke širom Bosne i Hercegovine, regiona i svijeta. Jump logistics kombinira transport s carinskim posredovanjem i skladištem, uključujući unutrašnji prostor od 600 m² i vanjski od preko 3.000 m².

Stručan i posvećen tim kontinuirano optimizira transportne procese i osigurava pouzdane isporuke, doprinoseći rastu izvoza BiH i potvrđujući reputaciju kompanije kao jednog od regionalnih lidera u logistici.

NAJBOLJI IZVOZNIK
u kategoriji srednjih kompanija
u sektoru industrije

KONTAKT

DiS Eurostandard d. o. o.

Magistralni put bb
78430 Prnjavor
Bosna i Hercegovina

info@diseruostandard.com
www.diseurostandard.com

DiS Eurostandard d. o. o. je osnovan 2005. godine, a osnovna djelatnost kompanije je proizvodnja metalnih konstrukcija i njihovih dijelova. Posluje u skladu sa sistemom upravljanja kvalitetom ISO 9001:2015 s ciljem da kvalitet postane ključni faktor prepoznatljivosti naše kompanije.

Međunarodna platforma koja procjenjuje održivost i društvenu odgovornost preduzeća Ecovadis dodijelila je DiS Eurostandardu bronzanu medalju zbog načina na koji posluje, što dokazuje našu posvećenost okolišu, ljudskim pravima i etici poslovanja.

Sjedište firme je u Prnjavoru gdje posluje na 12.000 m², a raspolažemo robotima za zavarivanje, CNC mašinama, prvom kataforezom na bh. tržištu, automatskom linijom za praškasto nanošenje premaza, automatskom linijom za profilisanje polica itd. U svom sastavu imamo 3 poslovne jedinice, i to na području Teslića, Dervente i Bijeljine. Politika kompanije je bazirana na kontinuiranom investiranju u savremene CNC tehnologije i širenje radnog procesa s ciljem povećanja tehnološkog napretka. Implementirali smo obnovljive izvore energije i izgradili solarnu elektranu kapaciteta 780 KW, koja predstavlja ključan faktor u smanjenju troškova proizvodnje.

Strukturu prodaje čini 95% izvoza na tržište EU (Austrija, Njemačka, Italija, Hrvatska), od čega najviše u Austriju, te 5% proizvoda plasiranih na domaće tržište. Zadovoljstvo naših kupaca ogleda se u tome što se izvoz povećava iz godine u godinu, o čemu svjedoče naši finansijski pokazatelji.

Pet servis d. o. o.

POLET2025.

NAJBOLJI IZVOZNIK
u kategoriji srednjih kompanija
u sektoru usluga

POKAZATELJI

- 11 godina postojanja
- 30+ zaposlenih
- 1.000+ poslovnih partnera u BiH i svijetu
- 80% ukupnog prometa na inostranom tržištu
- 20.000+ t prerađenog otpada na godišnjem nivou

KONTAKT

Pet servis d. o. o.

Zmaja od Bosne bb
Poslovna zona Zenica 1
72000 Zenica
Bosna i Hercegovina

info@petservis.ba
www.petservis.ba

Pet servis d. o. o. - Kompanija osnovana 2014. godine. Primarna djelatnost kompanije su otkup, reciklaža i trgovina sekundarnim sirovinama (razne vrste papira i plastike), a zbrinjavaju i mnogo vrsta otpada na ekološki prihvatljiv način i vrše preradu plastike do poluproizvoda te proizvode RDF.

Investirali su u pogon za šrediranje otpada te postali prvi proizvođač RDF-a/SRF-a, odnosno alternativnog goriva u Bosni i Hercegovini. Direktno smanjuju procenat otpada koji se vozi na legalne i divlje deponije. Prikupljaju i melju, odnosno šrediraju, otpad koji se dalje ne može reciklirati (što znači da bi stotinama godina zagađivao i uništavao planetu). Upotreba otpada kao alternativnog goriva je siguran način valoriziranja otpada.

Konstantno osluškiju potrebe tržišta te u skladu s tim djeluju i uvode novitete, bilo da se radi o zbrinjavanju nove vrste otpada ili nabavci strojeva i sistema za unapređenje poslovanja. Svojim radom žele doprinijeti ukidanju divljih deponija, produžiti vijek trajanja zakonskih deponija te uveliko doprinijeti očuvanju životne sredine. Investirali su u mašine za sortiranje otpada kao i u vozni park za prikupljanje otpada, a sve u cilju bržeg i efikasnijeg zbrinjavanja otpada na ekološki prihvatljiv način.

Posjeduju vozni park od 11 kamiona, od kojih 7 cerada i 3 walking floor, te specijalizirano vozilo koje može da tovari rasuti/rinfuzni otpad. Pored transporta vlastite robe vrše i komercijalne usluge transporta.

KATEGORIJA: Najbolji izvoznik u kategoriji srednjih kompanija u sektoru usluga

POKAZATELJI

- Godina osnivanja kompanije: 2002.
- Godina osnivanja ureda u BiH: 2013.
- Uredi u: Švedskoj, Bosni i Hercegovini, Njemačkoj, Danskoj i Poljskoj
- Broj zaposlenika:
 - BiH: 70+
 - Grupacija: 250+
 - Udio žena u BiH: 61%
- ISO certifikati: ISO 9001, ISO 14001

KONTAKT

System Verification

Trg solidarnosti 2
71000 Sarajevo
Bosna i Hercegovina

+387 33 450 790

www.systemverification.com

www.systemverification.com/country-bih

System Verification je vodeća evropska konsultantska kompanija specijalizirana za Quality Assurance i osiguranje kvaliteta softvera. Fokus našeg rada je pravovremeno otkrivanje softverskih mana i slabosti tokom cjelokupnog softverskog životnog ciklusa (SDLC).

Naše usluge pokrivaju sve faze razvoja softverskih proizvoda i sve ključne QA uloge, omogućavajući organizacijama da smanje rizike, povećaju efikasnost i izgrade pouzdane, održive procese.

Sa dugogodišnjim iskustvom u sektorima poput bankarstva, finansija, energetike, automobilske i proizvodne industrije, isporučujemo visokokvalitetna, skalabilna i prilagođena rješenja koja podržavaju različita tehnološka okruženja.

Kao kompanija koja ljude stavlja u središte poslovanja, istovremeno njegujući principe održivosti i ESG standarde, posvećeni smo digitalnoj transformaciji te pružanju izuzetne podrške našim zaposlenicima i klijentima. Kontinuirano učenje, razvoj novih kompetencija i snažan fokus na dobrobit ljudi predstavljaju ključne stubove našeg dugoročnog uspjeha i organizacijske kulture.

U svemu što radimo vodi nas moto: „Kvalitet u svakom aspektu života“.

Privredno društvo **Seller d. o. o. Gradačac** osnovano je 2021. godine u Gradačcu, a svoje poslovanje obavlja putem registriranih podružnica u Gradačcu, Pelagićevu i Zenici.

Osnovna djelatnost Društva je otkup, prerada, reciklaža i prodaja metalnih sekundarnih sirovina, a cjelokupno poslovanje se ogleda u tehničkoj podršci i pomoći u domenu pitanja u vezi sa zbrinjavanjem neopasnog otpada.

Privredno društvo Seller d. o. o. Gradačac također je registrirano za iskop/eksploataciju i separaciju riječnog šljunka, uz savremenu opremu za vršenje separacije riječnog šljunka različitih granulacija. Separirani riječni šljunak se kao gotov proizvod izvozi u EU i širom Bosne i Hercegovine.

Kvalitet poslovanja Društva dokazuje se kroz internacionalnu saradnju, jer Seller d. o. o. djeluje na području Slovenije, Italije, Austrije, Njemačke, Mađarske, Slovačke, Turske, Srbije, Hrvatske i Crne Gore, kao i kroz razvijenu infrastrukturu za procese trgovine, reciklaže i transporta uz tim kvalificiranih stručnjaka iz oblasti upravljanja sekundarnim sirovinama.

Društvo raspolaže tehničkom opremom za zbrinjavanje metalnog otpada, teretnim vozilima za potpunu logističku podršku te ekološkim dozvolama za upravljanje neopasnim otpadom. Također, Seller d. o. o. posjeduje i certifikate ISO 9001-Quality, ISO 14001-Environment i OHSAS 18001 Health & Safety, što je potvrda predanosti vrhunskom kvalitetu, zaštiti okoliša i sigurnosti na radu.

KONTAKT

Seller d. o. o. Gradačac

Sarajevska bb
Gradačac 76250
Bosna i Hercegovina
+387 62 336 256
info@sellerbh.com
<https://www.seller-bh.com/>

SAMO PAMETNO.

Nova generacija pametnih brojila
za optimizaciju potrošnje električne energije

mikroelektronika.net

ME MIKROELEKTRONIKA

POLET2025.

**NAJBOLJI IZVOZNIK
u kategoriji velikih kompanija
u sektoru industrije**

POKAZATELJI

- 50 godina tradicije u razvoju i proizvodnji industrijske elektronike (1975–2025)
- 100% domaći razvoj i proizvodnja u Bosni i Hercegovini
- Sertifikovano prema najvišim svjetskim standardima
- Prisustvo na 3 kontinenta – Evropa, Afrika i Azija (Bliski istok)
- Izvozno orijentisana kompanija – više od 70% proizvodnje za inostrana tržišta
- Rješenja usklađena sa evropskom zelenom i digitalnom tranzicijom

KONTAKT

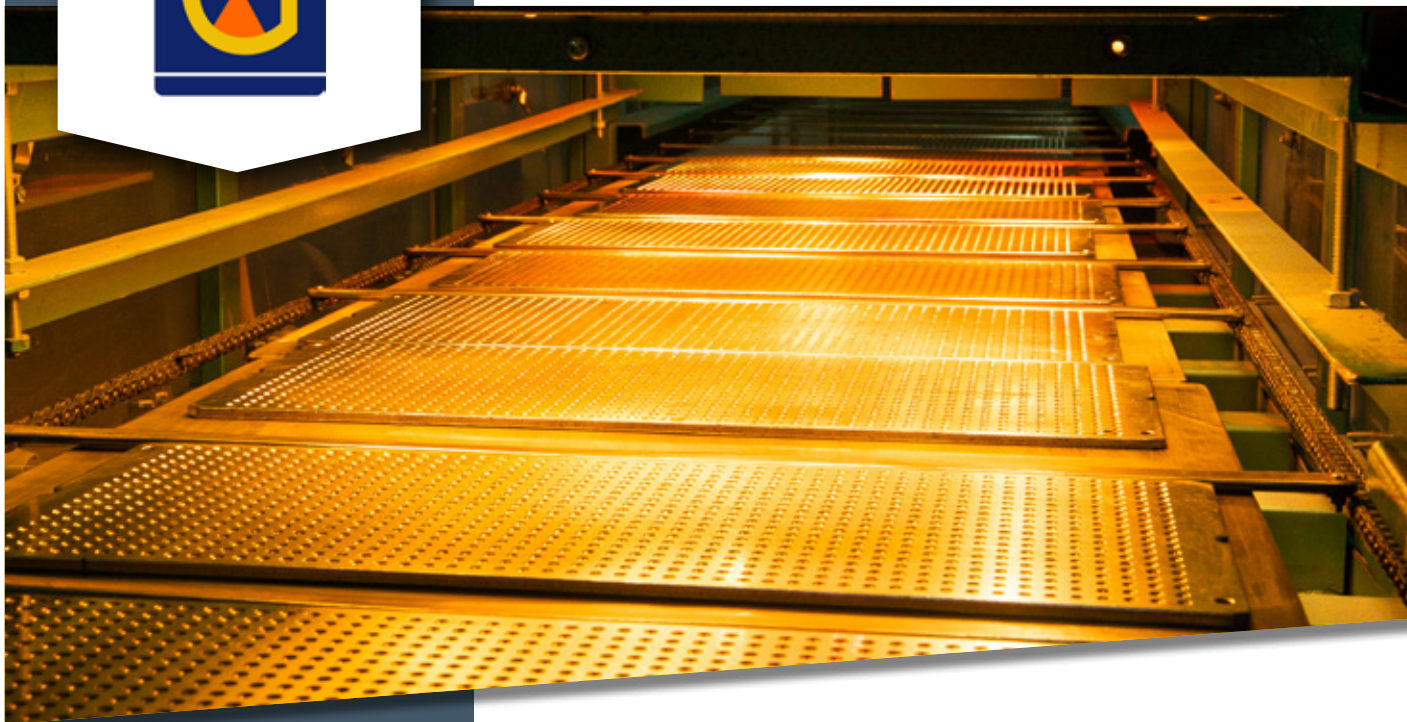
Mikroelektronika a. d.
Blagoja Parovića bb, Novakovići
78000 Banja Luka, BiH
+387 (0)51 389 071
+387 (0)66 435 606
info@mikroelektronika.net
www.mikroelektronika.net

Mikroelektronika a. d. – 50 godina inovacija iz BiH

Mikroelektronika a. d. iz Banje Luke, sa tradicijom od 1975. godine, vodeći je domaći proizvođač pametnih mjernih sistema, prepoznat po tehnološkoj izvrsnosti i usklađenosti sa najzahtjevnijim međunarodnim standardima.

Naša pametna brojila, komunikacioni moduli, data koncentratori i IoT platforme razvijaju se i proizvode u skladu sa MID i CE sertifikacijom, DLMS/COSEM i IDIS interoperabilnošću, STS standardom za prepaid sisteme, kao i u skladu sa najvišim zahtjevima za sajber bezbjednost i enkripciju podataka. Poslujeemo prema ISO 9001, 14001 i 27001, 17025, 45001, 22301 standardima, osiguravajući kvalitet, zaštitu okoline i bezbjednost informacija.

Zahvaljujući vlastitom razvoju i proizvodnji, izvozimo na tržišta EU, Afrike i Bliskog istoka, podržavajući digitalnu transformaciju energetskog sektora. Kroz naš razvojno-inovacioni centar nastavljamo da pomjeramo granice pametnog mjerenja, pozicionirajući BiH na globalnu mapu tehnoloških izvoznika.

UNIS „GINEX“ d. d. Goražde je privredno društvo sa preko 70 godina iskustva u proizvodnji i prometu hemikalija, pripalnih i inicirajućih sredstava.

Privredno društvo „GINEX“ d. d. Goražde je izvozno orijentirano društvo, koje svoje proizvode plasira na inostrano tržište u preko 40 država svijeta.

Vlasnička struktura Društva je sljedeća:

- 51% kapitala je u državnom vlasništvu
- 49% kapitala je u privatnom vlasništvu

PROIZVODNI PROGRAM

- inicijalne kapisle za streljačku municiju
- inicijalne kapisle za streljačku municiju sa smjesom bez teških metala
- inicijalne kapisle za protivavionsku municiju
- inicijalne i detonarske kapisle za artiljerijsku municiju
- detonatori i upaljači za ručnu bombu i dimne kutije
- razne električne kapisle i pripale za raketne sisteme i artiljerijsku municiju
- specijalni upaljači za artiljerijsku municiju

UNIS „GINEX“ d. d. Goražde raspolaže vlastitim razvojnim centrom i proizvodnim radionicama, a proizvodi sve tipove kapisli u skladu sa NATO, MIL, STANNAG i SAAMI standardima i prema zahtjevima kupaca.

Kompanija posjeduje certifikate za sistem upravljanja EN ISO 9001:2015, EN ISO 14001:2015 i EN ISO 45001:2018.

KONTAKT

UNIS „GINEX“ d. d. Goražde

Višegradska bb
73000 Goražde
Bosna i Hercegovina

+387 38 221 251
info@unisginex.com
www.unisginex.com

POKAZATELJI

- Više od 850 zaposlenika
- Posluje na 32 tržišta, na četiri kontinenta
- U svom asortimanu ima 211 proizvoda baziranih na 130 aktivnih supstanci, razvrstanih u pet grupa: lijekovi (receptni i bezreceptni), dodaci prehrani, dezinficijensi/biocidi, medicinska sredstva i kozmetika s posebnom namjenom
- Približna vrijednost investicija kompanije od početka poslovanja u BiH: 300 miliona KM
- Certificiran prema odgovarajućim međunarodnim standardima (ISO 9001, ISO 14001, ISO 45001 i ISO 13485, EU GMP, lokalni GMP standardi, turski GMP, ruski GMP)
- Godine 2024. prezentirao prvi Izvještaj o održivom poslovanju kompanije (ESG) – pionir u BiH u segmentu podizanja svijesti o značaju ovakvog izvještavanja
- Dobitnik Nagrade za biznis lidere održivog razvoja u BiH za 2024. godinu u kategoriji velikih kompanija, oblast „Resursi i okoliš“

KONTAKT

Bosnalijek d. d.

Jukićeva 53, 71000 Sarajevo, BiH

+387 33 254 400

info@bosnalijek.ba

www.bosnalijek.ba

Bosnalijek je najveći proizvođač lijekova u Bosni i Hercegovini, osnovan 10. januara 1951. godine. Trajno je orijentiran prema svojim korisnicima i nastoji da svake godine obogati svoj proizvodni asortiman novim proizvodima, prilagođenim potrebama korisnika.

Danas Bosnalijek posluje u 32 države na četiri kontinenta te fokusiranim pristupom kontinuirano povećava broj tržišta koje snabdijeva svojim visokokvalitetnim i prepoznatljivim proizvodima.

Struktura proizvodnog programa fokusirana je na lijekove masovne terapijske primjene. Proizvodni program obuhvata lijekove za peroralnu, parenteralnu i topikalnu primjenu, s učinkom na probavni sistem i metabolizam, kardiovaskularni sistem, sistemske infekcije, kožu, koštano-mišićni, nervni i respiratorni sistem te sistemske hormonske lijekove, osim spolnih hormona. Bogat proizvodni program, pored lijekova, sadrži i dodatke ishrani i dezinficijense za medicinsku upotrebu i široku potrošnju.

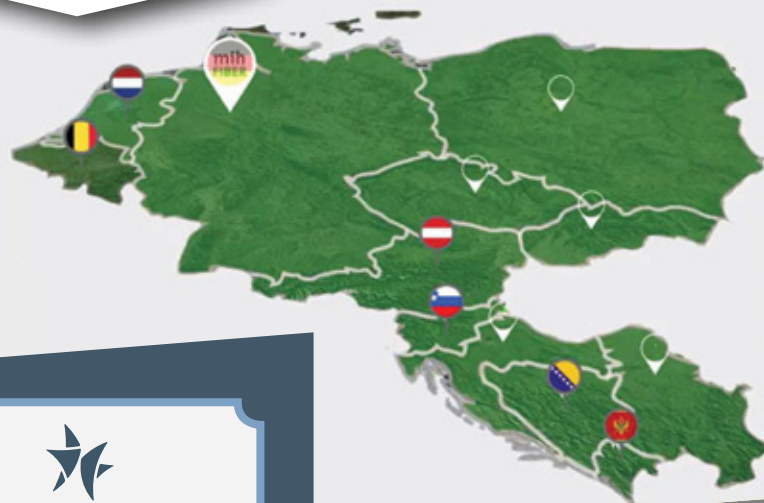
Bosnalijek je strateški usmjeren na unapređenje kvaliteta poslovnih i proizvodnih procesa. Zbog toga su kontinuirano usavršavanje, pažljiva analiza i brižljivo planiranje temeljni principi poslovanja kompanije.

Temelji Bosnalijekovog razvoja su modernizacija pogona, edukacija i stalno usavršavanje zaposlenika, kojih je u 2025. godini preko 850, te usklađivanje poslovanja sa svjetskim farmaceutskim standardima. Bosnalijek je u svom višedecenijskom poslovanju opredijeljen za dosljednu primjenu kvaliteta u svim poslovnim operacijama i procesima. Na ovaj način proizvodi lijekove vrhunskog kvaliteta i svrstava se u međunarodno konkurentne farmaceutske kompanije.

Sistem kvaliteta Bosnalijeka u potpunosti je usklađen s nacionalnim i međunarodnim zakonskim propisima i standardima Dobre proizvodne prakse, što opravdava očekivanja korisnika, partnera i regulatornih tijela.

Interes i brigu za razvoj bh. društva, Bosnalijek svakodnevno iskazuje podržavajući projekte i manifestacije u oblastima kulture, sporta, nauke i obrazovanja. Posebno podstiče obrazovanje i ostvaruje uspješnu saradnju s farmaceutskim, medicinskim i prirodno-matematičkim fakultetima, sponzorirajući radove mladih nadarenih studenata, kao i naučna dostignuća iz oblasti medicine i farmacije. Intenzivno pomaže održavanje stručnih i naučnih skupova, kao i učešće bh. stručnjaka na međunarodnim skupovima.

Nakon prezentacije prvog Izvještaja o održivom poslovanju kompanije (ESG), najveća bh. farmaceutska kompanija Bosnalijek je osvojila Nagradu za biznis lidere održivog razvoja u BiH za 2024. godinu u kategoriji velikih kompanija, oblast „Resursi i okoliš“.

mihHOLDING grupacija

2.030 zaposlenih

24 subjekta

7 država

NAJBOLJI IZVOZNIK
u kategoriji srednjih kompanija
u sektoru usluga

Grupacija u svom sastavu ima sljedeća društva:

- BH Holding d. o. o.
- MIH BH d. o. o. – usluge iz oblasti KGH, instalacija vodovoda, kanalizacije te elektroinstalacija
- BC KABL d. o. o. – proizvodnja i izvoz gotovih proizvoda od plastičnih masa
- RESORT 84 - ODMARALIŠTE 24 d. o. o. – stambeno-poslovno-hotelsko-turistički kompleks
- MIH AIR d. o. o. – proizvodnja šupljih spiro i kvadratnih ventilacionih kanala od lima
- MIH DISTRIBUTION d. o. o. – distribucija, prodaja, zastupanje brendova u oblasti klimatizacije, ventilacije, grijanja i hlađenja
- KREIS d. o. o. – pružanje usluga
- SAAS SOLUTIONS d. o. o. – IT kompanija, računarsko programiranje
- SATI DESK d. o. o.
- MIH NET d. o. o.
- SAAS SOLUTIONS d. o. o. – PODRUŽNICA 1 SARAJEVO
- MIH BH – PODRUŽNICA 1
- BH HOLDING – PODRUŽNICA GLASFASER CONNECT BH

KONTAKT

BH Holding d. o. o.

Tvornička 3
71210 Ilidža, Sarajevo, BiH
+387 33 956 011
management@gfcbh.ba
www.gfcbh.ba

BH Holding d. o. o. je dio mih grupacije čije je sjedište u Njemačkoj a članice ima u 7 zemalja. Kompanija se bavi inženjerskim planiranjem, računarskim programiranjem, IT uslugama, uslugama servisne podrške za klijente u Njemačkoj, Holandiji, Belgiji i Austriji te mnogim drugim poslovima pretežno orijentiranim ka izvozu usluga u inostranstvo.

BH Holding d. o. o. je postao jedna od vodećih brzorastućih kompanija. Poslovanje 2017. godine su započeli sa 5 radnika a danas su dio Grupacije od 12 privrednih društava i 3 podružnice sa više od 300 zaposlenika, od čega je njih oko 150 zaposleno u 2024. i 2025. godini.

Ukupan iznos uplaćenih bruto i neto plata te naknada na platu u periodu od 2017. do 2025. iznosi 24.675.816 KM, a u istom periodu BH Holding d. o. o. je različitim fizičkim i pravnim licima te nevladinim organizacijama donirao sredstva u iznosu 2.745.998 KM.

Godine 2022., u saradnji sa njemačkom humanitarnom organizacijom Hemias i Općinom Stari Grad Sarajevo, BH Holding d. o. o. pokreće izgradnju kuće sa 7 stambenih jedinica u cilju zbrinjavanja studenata iz alternativne brige. U tu svrhu donirana su sredstva u ukupnom iznosu od 939.117 KM.

Do sada je na nivou Grupacije uloženo preko 12 miliona KM u nekretnine na kojima se planira izgradnja objekata različitih namjena poput stambeno-poslovnih objekata, objekata za sport i rekreaciju te hotelsko-turističkih sadržaja. Također, u samo poslovanje za potrebe nabavke alata, mašina i opreme uloženo je preko 6 miliona KM.

Grupacija i ove godine nastavlja sa značajnim ulaganjima u različite privredne grane te se kontinuirano širi na tržištu Bosne i Hercegovine. Tim širenjem se otvaraju se nova radna mjesta, čime Grupacija aktivno doprinosi jačanju domaće privrede.

Posebno smo ponosni što svojim radom i poslovnim rezultatima doprinosimo razvoju konkurentnijeg i atraktivnijeg poslovnog okruženja u Bosni i Hercegovini, što zadržava stručnu radnu snagu i kreira uvjete za ostanak mladih ljudi u našoj zemlji.

POKAZATELJI

- Putnici (januar – septembar 2025.): 1.774.111 (+18% u odnosu na 2024.)
- Očekivani ukupan broj putnika u 2025: >2,2 miliona – rekordna godina
- Aviooperacije (januar – septembar 2025.): 15.555 (+18% u odnosu na 2024.)
- Aviokompanije: 31
- Destinacije: 40
- Ekonomski doprinos (2024): 117 miliona eura, podrška >9.400 radnih mjesta

KONTAKT

JP Međunarodni aerodrom Sarajevo d. o. o. Sarajevo

Kurta Schorka 36
71210 Ilidža
Bosna i Hercegovina

+ 387 33 289 100
info@sarajevo-airport.ba
<https://sarajevo-airport.ba/>

Aerodrom Sarajevo – vrata Bosne i Hercegovine prema svijetu

JP Međunarodni aerodrom Sarajevo d. o. o. najveći je i najprometniji aerodrom u Bosni i Hercegovini, koji je tokom 2025. godine povezivao BiH s više od 35 destinacija širom Evrope i svijeta. Kao ključni pokretač privrednog razvoja, turizma i investicija, Aerodrom Sarajevo je u 2025. godini oborio vlastiti rekord i opslužio više od dva miliona putnika, pri čemu je dvomilioniti putnik zabilježen već u novembru.

Kroz kontinuiranu modernizaciju i ulaganja, Aerodrom Sarajevo se transformira u savremen, siguran i održiv aerodromski centar. Realizirani su brojni projekti modernizacije sigurnosnih i operativnih sistema, digitalizacije procesa (npr. E-gate, Smart Airport aplikacija, BHS sistem za rukovanje prtljagom, Vizuelni sistem za navođenje aviona – VDGS) te unapređenja energetske efikasnosti u okviru Airport Carbon Accreditation (ACA) programa.

Prema podacima ACI Europe, ukupni ekonomski doprinos Aerodroma Sarajevo u 2024. godini iznosio je 117 miliona eura, uz podršku više od 9.400 radnih mjesta, čime Aerodrom potvrđuje status strateški važnog privrednog subjekta i istinskog promotora Bosne i Hercegovine u svijetu.

Certifikati i priznanja:

- Airport Carbon Accreditation (ACA) program za upravljanje emisijama CO₂ i održivost aerodroma
- ISO 9001 – Quality Management System (Sistem upravljanja kvalitetom)
- ISO 14001 – Environmental Management System (Sistem upravljanja okolišem)
- ACI Public Health & Safety Readiness Accreditation – akreditacija ACI-ja za javno zdravlje i sigurnost

**NAJBOLJI IZVOZNIK
za tržište Austrije**

POKAZATELJI

- Preko 500 zaposlenih
- Godišnja proizvodnja: 70.000 t gotovih proizvoda
- 95% izvoza ide u više od 40 država, na 4 kontinenta
- Tri tvornice: Bosna i Hercegovina, Sjeverna Makedonija, Hrvatska

KONTAKT

TT kabeli d. o. o.

Knešpolje bb, Široki Brijeg
Bosna i Hercegovina

+387 39 702 110
info@ttcables.com
www.ttcables.com

Od male tvornice kabela do globalnog prisustva

Godine 2007. započeli smo proizvodnju niskonaponskih kabela s jasnim fokusom na kvalitetu.

Danas, 18 godina kasnije, naši kabele povezuju svijet. Izvozimo u 40 zemalja na četiri kontinenta, zahvaljujući predanosti naših zaposlenika i kontinuiranim ulaganjima u inovacije i tehnologiju.

Više od 500 zaposlenika, koji predstavljaju 15 nacionalnosti u 10 zemalja, omogućuje nam globalno poslovanje uz proizvode i usluge prilagođene specifičnim potrebama svakog tržišta.

S međunarodnim certifikatima i dugogodišnjim iskustvom, osiguravamo pouzdanu izvedbu i sigurnu isporuku diljem svijeta. Pritom pazimo da u svemu što radimo štitimo okoliš, čuvajući ga za generacije koje dolaze.

POKAZATELJI

- 160 zaposlenih
- >19 000 t gotovih proizvoda godišnje
- Prihodi u 2024.: 206.910.000 KM
- Certifikati/standardi: ISO 9001, 50001 i 14001
- ~90% proizvodnje plasirano na međunarodno tržište
- Izvozna tržišta: Austrija, Francuska, Njemačka, Češka, Slovačka, Mađarska, Slovenija, Grčka, Poljska, Hrvatska, Srbija

KONTAKT

Miviko d. o. o.

Rastovača bb
88240 Posušje
Bosna i Hercegovina

+387 39 852 333
miviko@miviko-cables.com
<https://www.miviko-cables.com/>

Miviko d. o. o. iz Posušja, osnovan 2008. godine, danas je vodeći regionalni proizvođač kabela i vodova do 1 kV.

Na površini od 14.000 m² prostiru se suvremeni, energetske učinkoviti proizvodni pogoni opremljeni najmodernijom europskom tehnologijom. Široki proizvodni asortiman čine različiti tipovi instalacijskih, energetskih, signalnih i specijalnih bezhalogenih kabela.

Više od 160 motiviranih stručnjaka svakodnevno doprinosi godišnjoj proizvodnji većoj od 19.000 t gotovih proizvoda. Zahvaljujući korištenju solarne energije kao i sustavima rekuperacije i pročišćavanja voda te recikliranju otpada, Miviko posluje s minimalnim utjecajem na okoliš.

Certifikati ISO 9001, 50001 i 14001 potvrđuju visoke standarde kvalitete, sigurnosti i održivosti.

Miviko je u posljednjoj fazi investicija, u ljetu 2025. godine, pustio u pogon naprednu liniju za proizvodnju bakrene žice renomiranog europskog proizvođača koja omogućuje dodatnu vrijednost i zatvoreni proizvodni ciklus.

Vođen načelom „partner u fokusu“, Miviko postavlja standarde izvrsnosti i s ponosom izvozi više od 90% svoje proizvodnje na međunarodna tržišta, što se očituje kroz izvrsne poslovne prihode u iznosu od 206.910.000 KM.

POLET2025.

**NAJBOLJI IZVOZNIK
za tržište Njemačke**

KONTAKT

**MANN+HUMMEL BA Filter factory,
J.S.C. Tešanj**

Industrijska zona, Bukva bb
74260 Tešanj
Bosna i Hercegovina

infomhba@mann-hummel.com
<https://www.mann-hummel.com>

MANN+HUMMEL je vodeća globalna kompanija u filtracijskoj tehnologiji. Grupacija sa sjedištem u Ludwigsburgu razvija inteligentna rješenja koja omogućavaju čišću mobilnost, zrak i vodu.

Kompanija trenutno ima preko 21.000 zaposlenih na više od 80 lokacija širom svijeta, među kojima je i Bosna i Hercegovina. Naša priča započinje 1974. godine kada je kao dio preduzeća „Pobjeda“ Tešanj osnovan UNICO filter, današnji MANN+HUMMEL BA.

MHBA jedna je moderna MANN+HUMMEL lokacija, koja je svojom organizacijom i procesima identična drugim zemljama EU i Amerike. MHBA izvozi 96% svog asortimana na tržišta Sjeverne i Južne Amerike, Evrope, Azije i Afrike. Naš proizvodni i prodajni asortiman čine filteri i elementi filtera za pročišćavanje zraka, ulja i goriva za automobile, kamione, autobuse, poljoprivredne i građevinske mašine.

Veliki značaj stavljen je na strateške projekte koji unapređuju poslovanje, kao što je prostorno širenje fabrike. Jedan od najvažnijih projekata bila je izgradnja modernog logističkog centra od 5.000 m² 2021. godine, kao najveće investicije u historiji kompanije koja je stvorila preduslove za daljnji rast i razvoj naše fabrike. Godina 2023. bila je još jedna rekordna godina u nizu, s najvećim prometom u jednoj godini od 109 miliona KM. Ovim rezultatom, MANN+HUMMEL BA postala je jedna od najvećih kompanija automobilske industrije u Bosni i Hercegovini sa oko 800 zaposlenih, prosječne starosti od 33 godine, što pokazuje snagu i dinamiku našeg tima.

MANN+HUMMEL je porodična kompanija sa snažnim sistemom vrijednosti koji uključuje korporativnu odgovornost. Od 2021. godine, članica je UN Global Compacta, a Kodeks ponašanja, FILTER vrijednosti, Društvena povelja i Izjava o ljudskim pravima predstavljaju temelje održive transformacije.

Cilj do 2035. godine je postati CO2 neutralan u svim našim proizvodnim lokacijama, doprinositi zdravlju planete i podržati klijente na putu ka održivosti kroz inovativna rješenja za filtraciju. Kao aktivan pokretač tih promjena, MHBA preuzima odgovornost za svoje poslovanje.

Jajce Alloy Wheels d.o.o.

Jajce Alloy Wheels d. o. o.

POKAZATELJI

- Broj zaposlenih: 250+
- Godina postojanja: 25+
- Proizvodni asortiman: kotači promjera od 14" do 22" za putnička vozila
- Maksimalni godišnji kapacitet: 1 200 000 kotača
- Tržište: 100% izvozno orijentirani
- Brendovi: proizvodnja po dizajnim Brock Alloy Wheels i RC Design, kao i za naručitelje s vlastitim alatima

KONTAKT

Jajce Alloy Wheels d. o. o.

Divičani bb
70101 Jajce
Bosna i Hercegovina

+387 30 640 133
info@jaw.ba
www.jaw.ba

Jajce Alloy Wheels d. o. o. je industrijsko poduzeće iz Jajca, specijalizirano za proizvodnju aluminijskih automobilskih kotača za renomirane europske i svjetske proizvođače automobila. Proces proizvodnje obuhvaća cjelokupan ciklus, od razvoja i alatnice do taljenja aluminija, lijevanja i termičke obrade, preko CNC obrade i kontrole kvalitete, pa sve do lakiranja i finalne isporuke gotovog proizvoda.

Kompanija je 100% izvoznik na područje EU te posluje u skladu s visokim standardima automobilske industrije (IATF 16949, ISO 9001, ISO 14001, ISO 27001, ISO 45001, ISO 50001), uz snažan fokus na kvalitetu, preciznost i energetska učinkovitost. Ključna konkurentna prednost leži u beskompromisnoj kvaliteti, potvrđenoj najvišim globalnim automobilskim standardom IATF 16949. Svi proizvodi usklađeni su s njemačkim homologacijskim normama TÜV i KBA te dolaze s petogodišnjom garancijom na površinsku zaštitu i doživotnom garancijom na proizvod.

Jajce Alloy Wheels kontinuirano ulaže u modernizaciju proizvodnje, automatizaciju, digitalizaciju procesa i razvoj zaposlenika. Kompanija je prepoznata po pouzdanosti, stabilnoj kvaliteti i partnerskom odnosu s kupcima.

KATEGORIJA: Najbolji izvoznik za tržište Njemačke

PIMS elektro oprema d. o. o. osnovana je 2008. godine i bavi se proizvodnjom niskonaponskih komandnih elektro ormara (proizvodnja, kabliranje, ožičenje i montaža) koje u potpunosti izvozi na inostrano tržište, pretežno u Njemačku, Austriju i Švicarsku (tzv. DACH zemlje). Navedeni niskonaponski komandni elektro ormari se upotrebljavaju u automobilske, mašinske i prehrambene industrije te farmaciji, a koriste se pri automatizaciji i robotizaciji proizvodnih postrojenja. Kompanija trenutno preko cijele Grupacije zapošljava 220 zaposlenika te bilježi kontinuirani rast poslovanja.

POKAZATELJI

- Promet 2024. godine u iznosu od cca 65.000.000 KM
- 190 zaposlenih

KONTAKT

PIMS ELEKTRO OPREMA d. o. o.

Titova 59
76290 Odžak
Bosna i Hercegovina

+387 31 941-456
info@peo.ba
<https://peo.ba/>

**NAJBOLJI IZVOZNIK
za tržište Crne Gore**

KONTAKT

Mlijekoprodukt d. o. o.
Kozarska Dubica
Vrioci bb
79240 Kozarska Dubica
Bosna i Hercegovina
+387 52 448 244
info@mlijekoprodukt.com
<https://mlijekoprodukt.com>

Mlijekoprodukt d. o. o. Kozarska Dubica, sa sjedištem u Kozarskoj Dubici, jedna je od najznačajnijih mljekara u Bosni i Hercegovini. Osnovan 1996. godine kao mala lokalna mljekara, Mlijekoprodukt je tokom više od dvije decenije prerastao u kompaniju koja dnevno prerađuje više od 200 hiljada litara mlijeka i sarađuje s više od 800 farmi širom zemlje. Uspjeh gradimo na kombinaciji tradicije, posvećenosti kvalitetu i stalnih ulaganja u moderne tehnologije, uz konstantnu brigu o našim partnerima i zajednici.

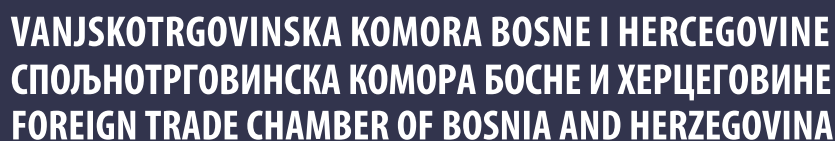
Kao dio regionalne Imlek grupe od 2008. godine, Mlijekoprodukt ima pristup savremenim proizvodnim tehnologijama, stručnom znanju i širem tržištu, čime održavamo najviše standarde kvaliteta u svim fazama proizvodnje.

Naš asortiman proizvoda obuhvata brendove Moja Kravica, Vitalia, Balans+, Jogood, Protein, Grekos, Oaza, što nam omogućava da zadovoljimo različite potrebe potrošača i ostanemo prepoznatljivi kako na domaćem tako i na regionalnim tržištima. Aktivno izvozimo proizvode u Evropsku uniju, Crnu Goru i druge zemlje regije, potvrđujući da domaći proizvođači mogu konkurisati i na zahtjevnim međunarodnim tržištima.

Mlijekoprodukt se ponosi modernim proizvodnim procesima i međunarodno priznatim certifikatima kvaliteta. Naša filozofija temelji se na kombinaciji tradicije, stručnosti i inovacija, čime ne samo da zadovoljavamo potrebe potrošača već i doprinosimo razvoju domaće mliječne industrije i jačanju lokalne ekonomije. Partnerstva s lokalnim farmama i ulaganja u održivu proizvodnju potvrđuju našu odgovornost prema zajednici i okolini, čineći nas kompanijom koja se vodi principima odgovornog poslovanja.

Pored ulaganja u kvalitetu i inovacije, rado podržavamo sportske i dječije manifestacije tokom godine, promovišući zdrav život i zajedništvo, na što smo posebno ponosni.

Kontinuiranim razvojem, inovacijama i širenjem izvoza, Mlijekoprodukt potvrđuje svoju poziciju lidera i pokazuje da domaći proizvodi mogu biti konkurentni, pouzdani i prepoznatljivi po kvalitetu. Naša priča je priča o uspjehu domaće kompanije koja spaja tradiciju i moderni pristup proizvodnji, s jasnom vizijom za budućnost i posvećenošću kvalitetu, partnerima i potrošačima.

Branislava Đurđeva 10, 71000 Sarajevo

VANJSKOTRGOVINSKA KOMORA BOSNE I HERCEGOVINE
СПОЉНОТРГОВИНСКА КОМОРА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ
FOREIGN TRADE CHAMBER OF BOSNIA AND HERZEGOVINA

Sretna i uspješna
nova 2026.godina!

#uvijekzajedno